

MASTEROPPGAVE

Emnekode: SO330S

Kandidatnummer: 2

Heidi L. R. Stenkløv

«Overalt, når som helst»

En studie av ungdoms bruk av sosiale medier, og
beskrivelser av nettmobbing

Dato: 15.02.2019

Totalt antall sider: 92

Forord

Det å skrive denne masteroppgaven har vært min største utfordring på akademisk nivå siden jeg startet som student ved Nord universitet. Jeg hadde ingen tanker om at det kom til å bli lett, men heller ingen tanker om at det kom til å bli fullt så utfordrende som det til tider har vært. Gjennom denne prosessen har jeg opplevd alt fra frustrasjon til mestring, og kommer ut på andre siden med en hel del kunnskap og erfaringer jeg ikke ville vært foruten.

Når oppgaven nå er ferdig, er det flere personer som har vært viktige i denne prosessen. Jeg vil gjerne benytte muligheten til å takke dem.

Først og fremst retter jeg en takk til informantene som deltok i undersøkelsen, uten dere ville det ikke vært mulig å gjennomføre denne studien.

Takk til Linda, som har vært en stor ressurs i valg av tema, og takk for at du har diskutert sosiologisk teori med meg inn i de sene kveldstimer. Takk til Petter, som har heiet på meg hele veien og motivert meg med sin positive innstilling. Takk til Mali, for all hjelp med grammatikk og motivasjon de siste månedene før innlevering.

Takk til svigersøster Cathrine, som har lyttet til min frustrasjon langt inn i natten, og mamma og pappa som alltid går en ekstra kilometer for meg og mine to brødre, tusen takk! Jeg vil også takke øvrige venner og familie for uendelig støtte, omtenkksomhet og kjærlighet gjennom hele studietiden, men spesielt i masterløpet.

Til slutt vil jeg rette en stor takk til veilederen min, Hilde Berit Moen, for mange timer med lesing og konstruktive tilbakemeldinger, men også for utrolig mange øyeblikk med latter og oppløftende stemning gjennom en lang og krevende prosess.

Bodø, 15.02.2019

Heidi Ludvikke Ribe Stenkløv

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	ii
1.0 Innledning.....	1
1.1. Tema og problemstilling	1
1.2. Definisjon av sosiale medier	2
1.2.1. Kommunikasjon på sosiale medier	3
1.2.2. Sosiale handlinger på internett	4
1.3. Sosialt arbeid	5
1.3.1. Mobbing som sosialt problem	5
1.4. Tradisjonell mobbing versus digital mobbing.....	7
1.4.1. Definisjon digital mobbing.....	8
1.5. Kunnskapsstatus - ungdoms bruk av sosiale medier og digital mobbing	9
1.6. Oppgavens oppbygging	10
2.0. Teori	10
2.1 Giddens og modernitetens refleksivitet.....	11
2.1.1. Den nye moderniteten	11
2.1.2. Refleksiviteten.....	12
2.1.3. «Det refleksive selvet»	13
2.2. Erving Goffman og teaterets dramaturgi.....	15
2.2.1 Opptreden	16
2.2.2. Fasade.....	17
2.2.3. Dramatisering	17
2.2.4. Idealisering	18
2.2.5. Kontroll med uttryksmidlene og misvisende opptreden	18
2.2.6. Mystifikasjon.....	19
2.3. Lag.....	19
2.4. «On stage» og «Off stage»	20
2.5. Selvmotsigende roller.....	21
2.6. Kommunikasjon i strid med rollen.....	22
2.7. Inntryksstyring	22
2.8. Kritisk syn på Goffmans mikrointeraksjonisme.....	24
2.9. Oppsummering av analytisk rammeverk.....	25
3.0. Metode.....	25
3.1. Valg av metode.....	25
3.1.1. Intervju som datainnsamlingsmetode.....	26
3.1.2. Fokuserte intervjuer.....	27
3.1.3. Utvalg og rekruttering	28
3.1.4. Informert samtykke	29
3.1.5. Intervjusituasjonen	31
3.1.6. Transkribering	33
3.2 Dataanalyse	34

3.2.1 HyperRESEARCH	34
3.2.2. Koding av intervjuer.....	35
3.2.3. Kategorisering	36
3.3. Etikk i kvalitative studier	39
3.4. Studiens kvalitet	41
3.4.1. Pålitelighet.....	41
3.4.2. Gyldighet.....	42
3.4.3. Generalisering	42
3.5. Oppsummering av metodekapittel	43
4.0. Empiri og analyse.....	43
4.1. Det sosiale med sosiale medier	43
4.1.1. «Jeg har mange venner som ikke bor i Norge» - Sosiale relasjoner «løftes ut» av lokalmiljøet.....	44
4.1.2. Å «snappe» på Snap – Goffmans «faux pas» og tryggheten bak skjermen	46
4.1.3. Oppsummering	49
4.2. Inntrykksforvaltning på sosiale medier	50
4.2.1. «Jeg har én vanlig offisiell bruker» - Om å være «on stage» eller «off stage» på Instagram.....	50
4.2.2. «Hvordan man fremstiller seg selv til folk» - Giddens «refleksive selv» og Goffmans «idealisering»	55
4.2.3. «Jeg hadde blitt glad for at noen hadde sagt at jeg liksom så fin ut på det bildet» - Goffmans «taktfullhet» og «sosialt stell» på sosiale medier.....	59
4.2.4. Oppsummering	61
4.3. Deling av bilder og andre tillitsbrudd på sosiale medier.....	62
4.3.1. «Altså det er jo ikke menneskelig at man ikke kan ha privatliv» - «Mystifikasjon» og «risiko» i delingspraksisen	62
4.3.2. «Ja, men jeg skjønner jo at det var bare kødd» - «Aktiv tillit» og «forsvarsmekanismer» ved deling i nære relasjoner	67
4.3.3. «Han her er ikke snill og ikke smart» - Anonym mobbing og Goffmans «selvmotsigende roller» på sosiale medier.....	71
4.3.4. Oppsummering	74
5.0. Avslutning	75
5.1. Oppsummering av funn.....	75
5.1.1. Det sosiale med sosiale medier	75
5.1.2. Inntrykksforvaltning på sosiale medier	76
5.1.3. Deling og andre tillitsbrudd på sosiale medier.....	77
5.2. Refleksjoner rundt forskningsprosessen.....	78
5.3. Betydning for praksis og videre forskning	78
5.3.1. Betydning for praksis	79
5.3.2. Videre forskning.....	79

Litteraturliste	81
Vedlegg 1, intervjuguide:	84
Vedlegg 2, godkjenning NSD:	85
Vedlegg 3, samtykkeskjema ungdom over 16 år:	86
Vedlegg 4, samtykke foreldre og ungdom under 16 år:	87

1.0 Innledning

«Alltid, om jeg har nett, så er jeg mest sannsynlig på sosiale medier», forteller en av studiens informanter på spørsmål om når han bruker sosiale medier. Digitale hjelpemidler utgjør en stor del av hverdagen for ungdom i dagens samfunn, både i fritiden og på skolen. I Norge oppgir 77% av barn og unge at de bruker internett daglig, og blant barn i alderen 9-16 år har 94% mobiltelefon eller tilgang på mobiltelefon (Knapstad & Ulriksen, 2016). I løpet av en gjennomsnittlig uke vil to av tre barn og unge bruke internett til utdanningsaktiviteter, og studier viser at sosiale relasjoner mellom barn og unge videreutvikles og overføres til sosiale medier (Hellevik og Øverlien, 2013). I aldersgruppen 9-18 år svarer ni av ti at de bruker en eller flere typer sosiale medier, i 12-13 årsalderen svarer imidlertid omtrent alle at de bruker sosiale medier (Medietilsynet, 2018, s. 4).

Som undersøkelsene over illustrerer, bruker ungdom mye tid på internett og sosiale medier. Forskning viser også at barn og unge utsettes for eller utfører ubehagelige episoder på internett og via digitale hjelpemidler. «Barn og medier»-undersøkelsen fra 2018 rapporterer at 28% av barn og unge har opplevd at noen har mobbet dem eller vært slemme på enten mobil, spill eller internett (Medietilsynet, 2018, s. 6). Videre svarer 8% at de har vært utsatt for mobbing eller slemme kommentarer ukentlig eller månedlig (Medietilsynet, 2018). 13% i alderen 13-18 år rapporterer at de har sendt nakenbilder i løpet av det siste året, og av disse forteller 37% av jentene at de følte seg presset til å gjøre det (Medietilsynet, 2018, s. 5). Bakgrunnen for denne studien er et ønske om å få økt kunnskap om ungdoms bruk av sosiale medier, og beskrivelser av mobbing på sosiale medier.

1.1. Tema og problemstilling

Nome (2011) anvender begrepet «screenagers» om nåtidens tenåringer, på bakgrunn av deres massive bruk av digitale sosiale medier. Bakgrunnen for begrepet er at tenåringer i dagens samfunn ofte har en skjerm foran seg, og derfor omtales de som «skjermåringer» istedenfor tenåringer. Videre bruker han beskrivelsen «homo zappiens» når han forklarer hvordan dagens ungdom er en ny digital urbefolkning, med evnen til å ta til seg informasjon fra forskjellige kanaler samtidig (Nome, 2011). For sosialarbeidere som skal jobbe med ungdom, er det nyttig å innhente informasjon og innsikt i nettopp hva ungdom gjør på sosiale medier, og hvordan de lever deler av livet sitt på digitale plattformer. Av den grunn blir temaet for denne studien *Ungdom og sosiale medier*.

Gjennom kvalitative fokuserte intervjuer av ungdom, forsøker denne studien å få beskrivelser av hvordan ungdom bruker sosiale medier, og deres erfaring med mobbing på sosiale medier. Oppgavens problemstilling er derfor *Ungdoms bruk av sosiale medier og beskrivelser av nettmobbing*. Som verktøy for å svare på problemstillingen er det utformet to forskningsspørsmål: 1. *Hvordan bruker ungdom sosiale medier?* 2. *Hvordan beskriver og erfarer ungdom mobbing på sosiale medier?*

Videre i innledningen vil sosiale medier defineres, deretter vil kommunikasjon og sosiale handlinger på internett beskrives. Temaet for studien settes i sammenheng med sosialfaglig arbeid, og digital mobbing defineres som et sosialt problem. Videre gis det en kort innføring i forskjeller og likheter mellom tradisjonell og digital mobbing, før en definisjon på digital mobbing presenteres. Deretter følger en kunnskapsstatus på ungdoms bruk av sosiale medier, og til slutt en kort presentasjon av oppgavens oppbygging.

1.2. Definisjon av sosiale medier

Formålet med denne undersøkelsen er som tidligere forklart å få ungdoms beskrivelser av hvordan de bruker sosiale medier. På grunnlag av dette er en definisjon av «sosiale medier» viktig å fastsette. Aalen (2015) mener at sosiale medier er et sekkebegrep som rommer en stor variasjon av nett-tjenester, hun påpeker imidlertid at begrepet mangler en anerkjent definisjon. Aalen (2015) velger heller å benytte seg av en definisjon på såkalte «sosiale nettverkstjenester», eller SNS. I denne definisjonen avgrensner hun sosiale medier til en nettverkstjeneste hvor man må opprette en profil, ha venner eller 'følgere' av profilen som er synlige for andre, og via denne profilen konsumere, produsere og interagere med andre brukerkontoer (Aalen, 2015, s. 20).

Da denne studien undersøker ungdoms bruk av sosiale medier er det fristende å bruke Aalens definisjon, da den avgrensner sosiale nettverkssteder etter lett gjenkjennelige kriterier.

Problemet med en slik definisjon er at den utelukker en viktig arena som ungdommene i denne undersøkelsen beskriver bruken sin av, nemlig Snapchat. Snapchat er en 'app' hvor man kan sende og motta bilder og meldinger, og den brukes til å kommunisere med personer man har som 'venner' på 'appen' (Østvang, 2016). Østvang (2016) påpeker at terskelen for å sende spontane eller personlige meldinger er lavere på Snapchat enn andre 'apper', fordi tekst og bilder forsvinner etter et gitt antall sekunder. På Snapchat har man ikke en offentlig profil som andre enn 'følgerne' kan se, og man kan heller ikke gå inn på profilen uten å ha fått godkjent kontakt fra den som har kontoen. I tillegg kan man ikke se hvem andre som 'følger' en bruker på Snapchat, uansett om man er en 'følger' selv. Siden Snapchat brukes hyppig av

ungdommene i studien, og den ikke oppfyller kriteriene presentert i første avsnitt vil det for denne oppgaven være mer hensiktsmessig med en bredere definisjon av sosiale medier.

Brandtzæg og Luders bruker i sin rapport følgende definisjon av sosiale medier: «*medier som muliggjør brukerskapt innhold, samskapning og innholdsdeling i sosiale nettverk*» (Brandtzæg & Luders, 2009, s. 14). Ifølge denne definisjonen er sosiale medier nettsider hvor brukerne kan skape eget innhold, eksempelvis legge ut bilder eller skrive statuser. Brukere kan også skape innhold sammen, for eksempel diskusjoner i kommentarfelt, eller grupper med flere brukere som interesserer seg for det samme. De kan også dele bilder eller videoer som andre brukere kan se. Denne definisjonen er mer anvendelig for å romme alle de sosiale mediene ungdommene i undersøkelsen beskriver at de bruker.

1.2.1. Kommunikasjon på sosiale medier

Svennevig (2009) beskriver verbal kommunikasjon som en dynamisk prosess hvor deltagerne samhandler om forskjellige felles mål. Han forklarer at ansikt-til-ansikt-kommunikasjon historisk sett har vært mest brukt av de forskjellige typene kommunikasjon, men at den nå muligens er blitt erstattet med massemediekommunikasjon (Svennevig, 2009). Når man kommuniserer med noen ansikt-til-ansikt er det ikke bare det man sier som blir kommunisert. Hvordan man sier det, hvilket kroppsspråk man har og lignende takter blir også oppfattet av den man prater med. I skriftlig kommunikasjon er mottagerens reaksjon på budskapet ukjent for sender, da eksempelvis ved bruk av e-post eller brev.

I dagens samfunn er skriftlig kommunikasjon noe som ofte skjer over internett, og blant ungdom spesielt gjennom 'chater' på ulike sosiale medier. En 'chat' er en betegnelse på en skriftlig samtale via internett, hvor man kan sende og motta meldinger og føre en samtale. Svennevig (2009) mener at jo raskere respons man kan gi på en skriftlig melding, jo mer begynner kommunikasjonen å ligne på en samtale ansikt-til-ansikt. Begrunnelsen er at jo raskere en skriftlig samtale går frem og tilbake mellom deltagerne, jo mer dynamisk blir kommunikasjonen (Svennevig, 2009). Han forklarer imidlertid at det ikke kan bli en absolutt likhet mellom de to typene kommunikasjon på grunn av den fysiske «barrieren» mellom deltagerne i skriftlig kommunikasjon, i dette tilfellet pc eller mobiltelefon (Svennevig, 2009).

Likevel er det en tilnærmet likhet som viser at dagens skriftkommunikasjon delvis kan sidestilles med dialog ansikt-til-ansikt, dette på grunn av de mange måter man kan formidle det man vil si. Det gjøres ikke bare ved å skrive ord, men ved å bruke ulike tegn som verktøy for å illustrere menneskelige følelser. Det er imidlertid viktig å poengtere at den fysiske

«barrieren» hindrer sender i å se den kroppslige reaksjonen til mottager, så hvordan en ytring blir oppfattet er vanskelig for sender å vite sikkert.

Svennevig (2009) illustrerer hvordan man får frem kontekst i både tale og skrift når man kommuniserer. I en samtale vil det skapes kontekst ved bruk av hjelpemidler som tonefall, stemmevolum, kroppsspråk m.m. (Svennevig, 2009). Tilsvarende virkemidler for å få frem kontekst i skriftlig kommunikasjon kan være tegnsetting, smilefjes, utheving av skrift etc. (Svennevig, 2009). Brandtzæg og Luders (2009) viser til hvordan mennesker i dagens samfunn kommuniserer på en måte som ikke var mulig før sosiale medier kom i bruk. De beskriver at kommunikasjon ikke bare er en-til-en, men kan være en-til-mange eller mange-til-mange, og at mennesker er sosiale på helt nye og andre måter enn det som tidligere var mulig (Brandtzæg og Luders, 2009).

Informantene i denne studien bruker mye tid på sosiale medier, og kommuniserer med ulike typer venner gjennom skriftlige medium. Som vi vil komme nærmere inn på senere i oppgaven, har en slik tilgang til kommunikasjon med jevnaldrende både positive og negative sider. Den kan brukes for å opprette kontakt og knytte vennskap, men kan også synes å være litt for lett tilgjengelig når det kommer til å formidle negative følelser.

1.2.2. Sosiale handlinger på internett

Aalen (2015) hevder at 'likes' og 'kommentarer' bidrar til å styrke relasjoner mellom mennesker. Dette fordi det opprettholder forholdet, men også fordi det er synlig for andre at relasjonen eksisterer (Aalen, 2015). Dette fenomenet forklarer Aalen (2015) ved å bruke sjimpanser og hvordan de steller pelsen til hverandre som eksempel. Nærmere bestemt hvilken funksjon denne «stillingen» har: *«Når en sjimpanse steller pelsen til en annen sjimpanse, vet de to at de står på god fot med hverandre – men det blir også synlig for de andre sjimpansene i flokken at disse to har en god relasjon»* (Aalen, 2015, s. 45). Aalen (2015) kaller fenomenet for «social grooming», eller «sosial stelling» på norsk. Dette mener hun kan knyttes til hvordan mennesker samhandler på sosiale medier. Hun hevder også at denne type opprettholdelse og synliggjøring av en relasjon på noen måter er blitt enklere å utføre gjennom sosiale medier (Aalen, 2015). Dette begrunnes med at man enkelt kan 'like' eller 'kommentere' på bilder eller statuser, altså vise at man bryr seg, samtidig som andre folk ser at man utfører slike handlinger.

1.3. Sosialt arbeid

Arbeidet sosialarbeidere utfører handler om å hjelpe personer med sosiale problemer (Berg, Ellingsen, Levin & Kleppe, 2015). Sosionomer har en faglig og vitenskapelig kunnskapsbasert bakgrunn som de arbeider ut ifra for å løse sosiale problemer (Berg et al., 2015). Med denne faglige bakgrunnen arbeider de på individ-, gruppe-, og samfunnsnivå for å bedre situasjonene til enkeltpersoner eller grupper, og motvirke strukturer i samfunnet som fører til marginalisering eller ekskludering (Berg et al., 2015).

Som sosialarbeider må man ha ulike typer kunnskap for å utføre sosialt arbeid. Her vil det fokuseres på to hovedtyper av kunnskap som sees på som viktige innenfor sosialt arbeid. Den første typen er teoretisk, kalt påstandskunnskap. Påstandskunnskap er den teoretiske kunnskapen utformet og etablert gjennom forskning, og som danner kunnskapsgrunnlaget for sosialarbeidere (Kleppe, 2015). Påstandskunnskap forteller noe om samfunnet og sosiale problemer, men den gir ikke svar på hvordan slike problemer oppleves for de utsatte (Kleppe, 2015). Den andre typen er praksiskunnskap, som er den kunnskapen sosialarbeidere opparbeider seg gjennom erfaring fra arbeidet de gjør (Kleppe, 2015).

I tillegg til de to typer kunnskap forklart foran, er brukernes egne kunnskaper og erfaringer en viktig faktor i sosialt arbeid (Kleppe, 2015). Healy (2012) mener at metoder og ferdigheter i sosialt arbeid er integrert i, og formet av den praksisen hvor arbeidet utføres. Dette kan være hvilken kontekst det er rundt arbeidet. Eksempelvis hvilke tradisjoner eller behandlingsmodeller sosialarbeidere er forpliktet til, og hvilke politiske føringer sosialarbeidere må følge. Hun understreker at en vel så viktig del av sosialt arbeid handler om å kunne forme praksis til hensiktsmessige tilnærminger i forhold til de individer eller grupper man arbeider med (Healy, 2012). Innenfor de ulike kontekster eller faktorer som påvirker rammene for praksis, må fokuset være på hva som kan fungere for den klienten eller gruppen det gjelder. Av den grunn kan kunnskap om ungdoms bruk av sosiale medier være nyttig for en sosialarbeider som arbeider med ungdom. Videre vil mobbing sees i sammenheng med sosialt arbeid.

1.3.1. Mobbing som sosialt problem

Det fins ulike måter å definere et sosialt problem på, og om noe er et sosialt problem ett sted i verden trenger det ikke nødvendigvis å være et sosialt problem et annet sted (Ellingsen & Levin, 2015). En mye brukt definisjon presenteres av Ellingsen og Levin, og beskriver at «*Sosiale problemer er en påstått situasjon som bryter med en betydelig gruppe personers*

verdier og hvor det er enighet om at handling er nødvendig for å endre situasjonen»

(Ellingsen & Levin, 2015, s. 49). I denne definisjonen er det tre kriterier som må oppfylles for at et problem skal klassifiseres som et sosialt problem. Det første er den påståtte situasjonen, som krever at det fins en klart definert situasjon som får oppmerksomhet i befolkningen. Det andre er at situasjonen bryter med verdiene til en større gruppe av befolkningen, mens den tredje dreier seg om nødvendigheten for å gripe inn for å endre problemet (Ellingsen & Levin, 2015).

Denne studien har et delfokus på digital mobbing, og mobbing er noe som betraktes som et sosialt problem. Mobbing oppfyller det første kriteriet presentert over ved at det er en klart definert situasjon, som myndighetene har fokus på for å gjøre noe med, blant annet med en lovfestet nulltoleranse for mobbing (Kunnskapsdepartementet, 2017). I mediene er det nå også betydelig fokus på digital mobbing, med artikler som oppgir statistikk på utbredelse og enkeltopplevelser som deles av ofre. Woldsdal (2016) beskriver i sin artikkel at mobbing på digitale medier er et økende problem. Knutsen (2018) rapporterer at digital mobbing kan føre til sterkere følelser av angst og utrygghet enn tradisjonell mobbing.

Digital mobbing bryter med verdiene til en større gruppe i befolkningen når det kommer til tanken om at mennesker skal trives i hverdagen, og bli møtt med respekt av sine medmennesker, både på internett og i fysiske rom. Undersøkelser viser at digital mobbing har konsekvenser for offeret langt utover den tidsperioden mobbingen foregår (Messa, 2015). Digital mobbing har blitt knyttet til høyere grad av depresjon, ensomhet, sosial engstelse, nedsatt konsentrasjonsevne, lavere selvfølelse og høyere risiko for å tenke på selvmord (Messa, 2015). Videre ser man en høyere forekomst av depressive tendenser både blant offer og mobber, men høyest hos ofre (Messa, 2015). Både ofre og utøvere av digital mobbing oppgir lavere selvfølelse enn de som ikke har opplevd eller deltatt i digital mobbing (Messa, 2015).

Det arbeides kontinuerlig for å bli kvitt mobbing i skolen, blant annet fordi mobbing kan føre til ulike psykososiale problemer for dem som blir utsatt for det. I Opplæringsloven gis det klare retningslinjer for å arbeide mot mobbing i grunnskolen. Som tidligere nevnt er det lovfestet en nulltoleranse for krenking av individer i skolen, eksempelvis ved mobbing, vold og diskriminering (Opplæringsloven, 2017, § 9 A-3). Mobbing og digital mobbing oppfyller de tre kriterier som skal til for å anse noe som et sosialt problem. Det er en klart definert situasjon, det bryter med en betydelig gruppe personers verdier, og det er enighet om at det

må arbeides for å hindre situasjonen. På bakgrunn av at digital mobbing oppfyller de kriterier som stilles i definisjonen på et sosialt problem, er det særlig viktig for sosialarbeidere å ha kunnskap om fenomenet.

Ellingsen og Levin (2015) peker på en kritikk av den nevnte definisjonen på hva som kvalifiserer som et sosialt problem. Bakgrunnen for kritikken er at definisjonen forutsetter en enighet om nødvendigheten av å gjøre noe med problemet. De kaller denne tankegangen et harmoniperspektiv, og argumenterer videre for at enighet ikke alltid trengs for at noe skal defineres som et sosialt problem (Ellingsen og Levin, 2015). Når det kommer til mobbing derimot, er ikke harmoniperspektivet eller enigheten noe som stilles spørsmål ved. Dette på grunnlag av at det er et tema som det arbeides for å løse i det norske samfunnet, og hvor det hersker allmenn enighet om at det er et problem.

1.4. Tradisjonell mobbing versus digital mobbing

En rekke aspekter ved internett gjør hverdagen enklere for oss mennesker, men med dette følger andre, mindre positive sider. Digital mobbing er blitt et aktuelt tema både i Norge og internasjonalt. For å kunne si noe om fenomenet blir det derfor viktig å se på forskjeller og likheter mellom tradisjonell og digital mobbing.

Ved tradisjonell mobbing er det en forutsetning at offer og mobber er i nærheten av hverandre, mens med nettmobbing kan de teoretisk sett være på hver sin side av kloden mens mobbingen pågår. Hvor tradisjonell mobbing har sine begrensninger, finnes det ingen grenser for tilgjengelighet når det kommer til digital mobbing (Tokunaga, 2010). Det kan i teorien skje når som helst og hvor som helst, og dette kan potensielt gjøre digital mobbing til et enda større problem enn tradisjonell mobbing (Tokunaga, 2010). Ikke fordi det nødvendigvis er verre, men fordi det er vanskeligere å oppdage, og nesten umulig å få pause fra.

Tokunaga (2010) hevder at unge som vanligvis ikke ville deltatt i tradisjonell mobbing kan komme til å mobbe digitalt på grunn av muligheten til å opptre anonymt. I tillegg er det lite overvåking i det digitale rom, i motsetning til ved tradisjonell mobbing i et fysisk miljø. Dette senker terskelen for å mobbe digitalt, og det er større sannsynlighet for å slippe unna konsekvenser (Tokunaga, 2010).

Hellevik og Øverlien (2013) viser hvordan det er en overlapping mellom de som utsettes for tradisjonell mobbing og digital mobbing, hvor internett opptre som en ytterligere arena for ofrene å bli mobbet på. Det som peker seg ut som den største forskjellen på tradisjonell og digital mobbing, er at digital mobbing kan gjøres anonymt. I et scenario med tradisjonell

mobbing vil det alltid være klart hvem som mobber og hvem som observerer. På grunnlag av anonymitet, vil dette imidlertid ikke være klart ved digital mobbing, og i tillegg er antallet tilskuere, og deres identitet er umulig å vite (Hellevik & Øverlien, 2013).

1.4.1. Definisjon digital mobbing

Forskning på digital mobbing forutsetter en definisjon av fenomenet. Etter en gjennomgang av en rekke forskningsprosjekter ble det tydelig at det eksisterer mange forskjellige definisjoner av digital mobbing. Tokunaga (2010) argumenterer i sitt arbeid for at mye av problemet når det kommer til gyldighet og pålitelighet innenfor forskning på digital mobbing, er at definisjonene varierer. Han vektlegger viktigheten av å få en universell definisjon som fremtidig forskning kan benytte seg av og presenterer sin egen, sammensatt av tidligere anvendte formuleringer:

«Cyberbullying is any behavior performed through electronic or digital media by individuals or groups that repeatedly communicates hostile or aggressive messages intended to inflict harm or discomfort on others.» (Tokunaga, 2010, s. 278).

I denne formuleringen defineres digital mobbing som handlinger utført via elektroniske artikler eller digitale medier av individer eller grupper, som sender gjentatte fiendtlige eller aggressive meldinger med hensikt å påføre skade eller ubehag mot andre personer. Hensikten med definisjonen er at den skal være en samlende forklaring som forskere kan benytte seg av i fremtidige studier, for å sikre at alle forsker på det samme fenomenet (Tokunaga, 2010).

Det Tokunaga imidlertid ikke har tatt høyde for i denne formuleringen, er at selv om det er bred enighet i forskningsmiljøer om at nettmobbing er aggressive handlinger eller atferd utført med viten og vilje, er det uenighet om hvorvidt handlingene trenger å gjentas for å kvalifisere som mobbing (Hellevik og Øverlien, 2013). Mens tradisjonell mobbing kan oppfylle kriteriet om gjentakelse og kjennes igjen ut fra det, vil digital mobbing være vanskeligere å sette i en slik kategori. Dette fordi en enkelt handling på internett både kan oppleves og mulig også kvalifiseres som mobbing fordi den ikke forsvinner. Det er av den grunn rom for å si at kriteriet om gjentakelse er oppfylt ved bare en enkelt handling av mobbing på internett. I denne studien utvides derfor Tokunagas definisjon til å romme slike hendelser, og navngir begrepet som «opplevd gjentakende». Ved å justere Tokunagas definisjon litt, kan den dermed romme fiendtlige handlinger mot folk på internett som ikke forsvinner, men som kan sirkulere i flere omganger. Den formulerte definisjonen som brukes i denne studien er som følger:

«Digital mobbing er handlinger utført via elektroniske artikler eller digitale medier av individer eller grupper, som utfører gjentakende, eller opplevd gjentakende, fiendtlig eller aggressiv oppførsel med den hensikt å påføre skade eller ubehag mot andre personer.»

1.5. Kunnskapsstatus - ungdoms bruk av sosiale medier og digital mobbing

I innledningen til studien har jeg benyttet meg av en del tidligere forskning for å hente inn statistikker og ulike faktaopplysninger. Disse verkene er imidlertid ikke relevant nok når det kommer til mitt valgte tema, så jeg har derfor ikke brukt de i sin helhet. Det er fire studier jeg har sett nærmere på når det kommer til temaet, og disse vil bli presentert nå.

I 2015 undersøkte Aas-Hansen unges bruk av Instagram og Snapchat med fokus på kommunikasjon. I undersøkelsen bruker hun fokusgruppeintervjuer og et kort spørreskjema for å finne svar på hva og hvordan de unge kommuniserer gjennom de sosiale mediene. Hun fant at ungdommene bruker Instagram og Snapchat til selvrepresentasjon, med et hovedmål om å oppnå tilhørighet, bekreftelse og anerkjennelse (Aas-Hansen, 2015). Resultatene hun presenterer er at ungdom fremstiller seg selv som 'fine' på Instagram, mens de er usensurerte på Snapchat, dette viser tydelig hvordan de oppfører seg ulikt på de to mediene. I refleksjon over studien mener hun at videre forskning på normene på sosiale medier vil være av interesse, samt kjønnsforskjeller knyttet til slike normer (Aas-Hansen, 2015).

Augestad (2016) retter fokuset mot forebyggende arbeid fra skolens side i sin studie om digital mobbing innenfor feltet spesialpedagogikk. Formålet med studien er undersøkelse av hva som kjennetegner digital mobbing blant ungdom, og anvendelse av kunnskap om digital mobbing i forebyggende praksis (Augestad, 2016). Hun har i sin studie brukt semistrukturerte dybdeintervjuer med tre informanter. Metoden begrunnes ut fra elevperspektivet, og ekspertisen ungdom har innenfor digitale plattformer. I presentasjon av funn viser hun til ungdoms høye aktivitet på sosiale medier, med blant annet vedlikeholdelse av relasjoner som begrunnelse (Augestad, 2016).

Augestad (2016) mener at det i hennes studie kommer frem at det er en lavere terskel for å mobbe digitalt enn tradisjonelt. Hun poengterer også hvordan digital mobbing kan foregå på mange måter, og at feltet er komplekst (Augestad, 2016). Det som videre kommer frem er elevenes ønsker om et tydeligere forebyggende arbeid mot digital mobbing, og økt kunnskap om problemet fra skolens side (Augestad, 2016). Avslutningsvis konkluderer hun med at flere kvalitative studier av ungdoms egne beskrivelser og erfaringer med sosiale medier er viktig å

få gjennomført. Augestad (2016) nevner også at studier med lærere som intervjuobjekter, og undersøkelser blant ungdom som fokuserer på hvorfor noen mobber digitalt, vil være hensiktsmessig i videre forskning på fenomenet.

Messa (2015) beskriver digital mobbing blant ungdom innenfor sosialfaglig studieretning. I studien fokuseres det på ungdommers opplevelser av digital mobbing, og hvordan ungdommene blir påvirket av å bli mobbet på internett. Hun gjennomførte intervjuer via e-post, med fire informanter (Messa, 2015). Funnene hun presenterer viser at digital mobbing har alvorlige konsekvenser for ofrene, spesielt selvfølelsen til mobbeofre blir negativt påvirket. Hun hevder også at nettmobbing er vanskeligere å oppdage eller stanse enn tradisjonell mobbing (Messa, 2015).

Strandheims (2016) studie innenfor flerkulturelt forebyggende arbeid med barn og unge, er en kvantitativ analyse av mobbing på digitale medier. Hun fant at det er antydning til at det er de samme som utøver tradisjonell og digital mobbing, og at det er de samme som er ofre for de to typene mobbing (Strandheim, 2016). Videre viser Strandheim (2016) at det er flere som opplever tradisjonell mobbing enn digital mobbing, og at de som mobber digital har en tendens til selv å bli mobbet digitalt. Hun illustrerer at den tradisjonelle og digitale mobberen har mange likhetstrekk (Strandheim, 2016). Likevel er det visse ulikheter. Den digitale mobberen ikke trenger å oppfylle alle de samme kriteriene som en tradisjonell mobber for å kunne defineres som en mobber. Dette kan tyde på at terskelen for å mobbe på nett er lavere enn ved tradisjonell mobbing.

1.6. Oppgavens oppbygging

I neste kapittel blir oppgavens teoretiske rammeverk presentert, med Giddens og Goffman som valgte teoretikere. Deretter vil metodekapittelet presentere valg av metode og gjennomføring av studien, og dette blir begrunnet og reflektert over. Metodekapittelet vil også gå gjennom prosessen for analysering av innsamlet data, og hoved- og undertemaer til videre analyse utformes. I kapittelet «Analyse og empiri» blir studiens funn analysert ved hjelp av empiri og teori. I oppgavens siste kapittel oppsummeres funnene fra analysen, og resultatene blir satt i en større sammenheng. Videre reflekteres det rundt forskningsprosessen og videre forskning på ungdoms bruk av sosiale medier.

2.0. Teori

I dette kapittelet vil teoriene som er valgt som studiens analytiske ramme bli beskrevet og forklart. Giddens beskrivelser av den nye moderniteten og det refleksive ved både samfunn og

individ er sentralt. Giddens er sentral fordi hans teorier beskriver og forklarer det samfunnet vi lever i nå. Med sin samtidsdiagnostiske tilnærming viser han hvordan det moderne mennesket står ovenfor nye utfordringer, og hvordan man manøvrerer seg gjennom livet via refleksive valg. I siste halvdel av kapittelet er Goffmans dramaturgiske metaforer sentrale. Goffmans begreper for å beskrive de ulike aspektene ved sosial samhandling tilbyr et detaljert og interessant bilde for menneskelig interaksjon, blant annet med den relevante «on stage» og «off stage» metaforen.

2.1 Giddens og modernitetens refleksivitet

Anthony Giddens ble født i 1938 i Edmonton, en nordlig forstad i London, hvor han etter fullført videregående studerte sosiologi ved universitetet i Hull (Kaspersen, 1995). Han skrev masteravhandling ved London School of Economics og underviste i årene etterpå som lektor, og senere professor, ved prestisjefylte universiteter både i England, Canada og USA (Kaspersen, 1995). I de senere årene har han tatt steget fra teori til praksis, ved at han i økende grad er politisk engasjert og medlem av tenketanker. På grunnlag av dette må man litt tilbake i tid for å se på de større teoretiske arbeidene han har produsert (Akvaag, 2010). Giddens er en av verdens ledende sosiologer innenfor moderne sosiologisk teori (Tucker, 1998), og er mest kjent for sin strukturasjonsteori og modernitetsteori (Akvaag, 2010).

2.1.1. Den nye moderniteten

Giddens er en del av en teoretisk retning kalt den samtidsdiagnostiske sosiologien, som beskriver den tiden vi lever i som en ny modernitet (Aakvag, 2010). Giddens er en av sosiologene som på 1980-tallet «børstet støvet» av moderniteten, som på dette tidspunktet var betegnelsen på industrisamfunnet (Aakvag, 2010). Flere sosiologer mener i likhet med Giddens, at samfunnet har forandret seg såpass mye de siste 100 år at det nå er inne i en «ny modernitet» (Akvag, 2010). Det som kjennetegner Giddens «nye modernitet», er den dynamiske tendensen på samfunns- og individnivå.

Giddens presenterer modernitetens dynamiske karakter med tre punkter. Det første er «separasjonen av tid og rom», det andre er «utleiring», og det tredje er «institusjonell refleksivitet» (Giddens, 1995). Han forklarer «separasjon av tid og rom» med at tidligere samfunn regnet tid ut fra posisjonering, mens det i det moderne samfunnet regnes ut fra et «tomt rom» (Giddens, 1995). Det «tomme rommet» er et begrep som illustrerer hvordan tiden ikke lenger er knyttet til et sted, men nå bare er noe som 'er'. Uansett hvilket sted man er på, vil klokken være det samme for alle i samme tidssone. Giddens illustrerer denne forandringen

i form av oppfinnelsen av klokken. Samfunnets tidsoppfatning før klokken var stedsavhengig, det vil si at om man skulle fortelle når noe skjedde ville det settes i sammenheng med lokale hendelser på stedet rundt samme tidspunkt (Akvaag, 2010). Oppfinnelsen av klokken gjorde tid kontekstuavhengig og presis, hvor den før var avhengig av kontekst og derav upresis (Akvaag, 2010). I det høymoderne samfunnet, som Giddens kaller det først, er det klokken som styrer tiden, og den er det samme for alle i samme tidssone (Giddens, 1995).

Denne løsrivelsen av tid fra rom er en forutsetning for det neste punktet i Giddens modernitetsteori, nemlig «utleiring» (Giddens, 1995). Som følge av klokken, kalenderen, universaltid og tidssoner, har samfunn verden over nå samme tidsregning (Giddens, 1995). Som et resultat av separasjon av tid og rom, begynte sosiale relasjoner mellom folk å strekke seg lengre enn det fysiske rom (Giddens, 1995). Det skjer via «symbolske tegn» og «ekspertsystemer», hevder Giddens (1995), hvor «symbolske tegn» kan være penger, og «ekspertsystemer» kan være teknologi eller aktører med ekspertstatus. Hverken penger eller eksperter er forbeholdt det høymoderne samfunnet, men det Giddens poengterer er at ekspertene nå kan være på andre siden av jorden, de er ikke lengre en lokal skikkelse, slik de var i tidligere samfunn (Giddens, 1995). Det samme gjelder symbolske tegn, slik som penger. Lokale aktører er ikke de eneste som kan gjennomføre for eksempel transaksjoner, penger kan flyttes på tvers av tid og rom.

Kjernen i «separasjon av tid og rom», og påfølgende «utleiring» er at det muliggjør koordinering av samhandling på tvers av tid og rom. Denne prosessen overføres til relasjoner som følge av at sosiale prosesser blir kontekstuavhengige, heller enn tradisjons- og lokalstyrte (Akvaag, 2010). For eksempel hvordan man nå kan snakke med folk på tvers av landegrenser og tidssoner, ved hjelp av internett. Denne iboende globaliseringstendensen er et resultat av «utleiringen» Giddens beskriver (Aakvag, 2010).

2.1.2. Refleksiviteten

Det tredje punktet i Giddens beskrivelse av modernitetens dynamikk er «institusjonell refleksivitet». Giddens (1995, s. 20) definerer det slik: «*Modernity's reflexivity refers to the susceptibility of most aspects of social activity, and material relations with nature, to chronic revision in the light of new information or knowledge.*». Med andre ord beskrives den institusjonelle refleksiviteten som en mottakelighet i alle nivåer av sosialt liv for ny informasjon, og endring på bakgrunn av den. For eksempel om en undersøkelse sammenligner lønnen til mannlige og kvinnelige fotballspillere på det norske landslaget, og resultatet viser at

kvinnene tjener mye mindre enn mennene. Informasjonen kommer så videre ut i media og skaper debatt, noe som igjen resulterer i at kvinnes lønnsnivå økes for å heve likestillingen på landslaget.

Eksempelet over illustrerer et typisk trekk ved refleksiviteten i det moderne samfunnet. Informasjon som kommer fra forskere, media og andre aktører fører til kontinuerlig reorganisering av institusjoner (Akvaag, 2010). Giddens kaller det samfunnet som har vokst frem med sin refleksivitet for «det posttradisjonelle samfunnet» (Akvaag, 2010). Han hevder at refleksivitet og valg har erstattet tradisjon, uten at dette betyr at tradisjoner er borte. I det moderne samfunnet må man ta aktive valg for å beholde tradisjoner, de videreføres ikke naturlig slik det var i tidligere samfunn (Akvaag, 2010).

Giddens beskriver «aktiv tillit» som et av flere viktige uttrykk for den posttradisjonelle refleksiviteten. Tillit er noe Giddens mener er grunnleggende i alle deler av et sosialt liv (Akvaag, 2010). Akvaag (2010, s. 275) formulerer at «*tillit er en forventning om bestemte resultater fra de personer, ting og systemer vi omgås med i hverdagen*». Eksempelvis kan man sende et stygt bilde av seg selv til en venninne, og om man har tillit til denne personen vil man ha en forventning om at bildet ikke blir delt videre. I tradisjonelle samfunn var tillit, på lik linje med tid og rom, lokalforankret samt noe man tok for gitt (Akvaag, 2010). Tillit var basert på ansikt-til-ansikt relasjoner, mens det i det posttradisjonelle samfunnet er et aktivt valg man må ta (Akvaag, 2010). Tillit er i moderniteten refleksiv, et valg man tar som stadig må reforhandles, og i større grad er blitt forhandlingsbasert av mangel på tradisjonsbaserte systemer for regulering (Akvaag, 2010). Giddens (1995) påpeker imidlertid at selv om tillit kan være et aktivt valg, noe som er blitt vanlig på grunn av modernitetens refleksivitet, er det ikke alltid et bevisst valg. Om man løfter det opp til et høyere abstraksjonsnivå, betyr dette at Giddens ikke overser strukturelle rammer mennesker lever innenfor, men han mener at de innenfor disse rammene har mulighet til, og må ta refleksive valg (Aakvag, 2010). På dette punktet ytrer en annen samtidssosiolog enighet med Giddens. Beck hevder nemlig at mennesker er dømt til å velge i en verden full av risiko og usikkerhet (Aakvag, 2010).

2.1.3. «Det refleksive selvet»

På samme måte som refleksiviteten påvirker institusjonelle deler ved et samfunn, viser Giddens med «aktiv tillit» at den også har virkning på individnivå. «Det refleksive selvet» er Giddens betegnelse på hvordan mennesker aktivt velger fra dag til dag hvem de er, og hvordan livet deres skal være. Begrepet illustrerer at identitet var noe man ble tildelt i

tradisjonelle samfunn, mens man i det post-tradisjonelle samfunnet må være en aktiv skaper av identiteten sin (Aakvag, 2010). Det er her de refleksive valgene og beslutningene i Giddens «refleksive selv» gjør seg gjeldende (Akvaag, 2010). Giddens (1995) mener selvidentitet er den refleksive prosessen hvert individ gjennomgår i skapelsen av den de til enhver tid er. Han formulerer selvidentitet slik: «*The self as reflexively understood by the person in terms of her or his biography.*» (Giddens, 1995, s. 53). Giddens (1995) hevder her at selvidentitet er en historie man forteller om seg selv, både til seg selv og andre. Denne historien er et «biografisk narrativ» som personen kontinuerlig arbeider med, og implementerer nye opplevelser inn i (Giddens, 1995).

For at denne selvbiografien skal virke overbevisende kan den ikke være kun oppdiktet, men må baseres på virkelige hendelser (Giddens, 1995). Giddens illustrerer det «selvbiografiske narrativet» med et sitat av Charles Taylor: «*In order to have a sense of who we are, we have to have a notion of how we have become, and of where we are going*» (Giddens, 1995, s. 54). Følelsen av hvem vi er vil være avhengig av at vi vet hvordan vi ble den vi er, og hvor vi skal videre i livet. Med dette viser Giddens at historien vi forteller om oss selv strekker seg bakover og fremover i tid: hva man har opplevd, hvor man skal i livet og hvem man ser seg selv som nå.

Giddens beskriver at selvet er et «refleksivt prosjekt», i den betydning at «*we are, not what we are, but what we make of ourselves*» (Giddens, 1995, s. 75). Med dette mener Giddens (1995) at vi ikke er den vi er, men heller at vi skaper den vi er. Videre forklarer han at menneskets selvutvikling har hovedfokus på individets livsløp, ikke hva som skjer utenfor individet, den er «selvreferensiell» (Giddens, 1995). Men individet er ikke upåvirket av verden utenfor. Det refleksive arbeidet med selvet er at det omarbeides og reorganiseres ut fra hva som skjer med personen til enhver tid (Giddens, 1995).

«Kroppen» er ifølge Giddens (1995) også en del av dette refleksive arbeidet med selvet. Kroppen er ikke et passivt instrument, men noe man bruker aktivt som en del av identiteten og presentasjonen av hvem og hvordan man er. Giddens (1995) beskriver videre selvrealisering som en kombinasjon av å styre sin egen tid og en balanse mellom «mulighet» og «risiko». For å komme seg videre i selvutviklingen må man prøve nye handlemåter som involverer risiko for å oppnå nye muligheter. Med risiko mener Giddens (1995) sjansen for at tilværelsen kan bli verre enn den er. Ifølge Giddens (1999) er risiko i den nye moderniteten en ny form for risiko, som han skiller fra det som tidligere av mennesker ble oppfattet som

naturlige 'farer'. «Risiko» i det moderne samfunnet er et produkt av samfunnsutviklingen i form av eksempelvis ny teknologi (Giddens, 1999). Et viktig poeng med denne nye typen «risiko» er at vi enda ikke har lært oss hvordan vi skal forholde oss til den, mener Giddens (1999).

Styrken ved Giddens modernitetsteori er at den, i motsetning til andre teorier, presenterer en helhetlig forståelse av samfunnet. En svakhet ved Giddens teori kan imidlertid sies å være at den i liten grad støtter seg til empiriske funn (Aakvag, 2010). Det finnes forskning som tyder på at kjønn, etnisitet og sosial klasse fortsatt påvirker menneskers identitet og muligheter i samfunnet, noe som er i strid med individualiseringsteorien til Giddens og andre samtidsdiagnostikere som Beck og Bauman (Aakvag, 2010). Samtidig kan man ikke si at Giddens overser de strukturene som ligger til grunn for de refleksive valgene mennesker tar (Aakvag, 2010). Giddens tar høyde for sosiale strukturer ved å si at moderniteten ikke består av bevisste refleksive valg upåvirket av strukturer i samfunnet, men heller på tross av dem (Aakvag, 2010).

2.2. Erving Goffman og teaterets dramaturgi

Erving Goffman ble født i Canada i 1922, studerte ved universitetet i Toronto, og tok en doktorgrad ved Chicago universitet (Jacobsen og Kristiansen, 2002). Med sitt fokus på hverdagslivet kjennetegnes Goffman ved at han ikke tilhørte en bestemt sosiologisk teori, men ofte havnet mellom ulike og til tider motstridende teorier (Jacobsen og Kristiansen, 2002). Som følge av at Goffmans sosiologiske retning ligger i et mellomrom blant andre teorier har de ulike retningene i flere tiår «kjempet» for å plassere Goffman innenfor sin teori (Jacobsen og Kaspersen, 2002).

I motsetning til andre hverdagslivssosiologer som studerer familieliv, fritidsliv eller arbeidsliv for å si noe om sosial samhandling, interesserer Goffman seg mer for kortvarige møter mellom mennesker (Jacobsen og Kristiansen, 2002). Slike møter eller episoder skjer når folk treffer på hverandre eller er i hverandres selskap, hvor de kan overvåke hverandre, og påvirke og bli påvirket av den andre (Jacobsen og Kristiansen, 2002). Et ankerpunkt i Goffmans sosiologi er hans interesse for denne lokale samhandlingen eller interaksjonen mellom mennesker. Med sitt sosiologiske blikk gikk han i detalj for å sette ord på hvordan mennesker i fellesskap former ordnede og meningsfulle sosiale situasjoner (Aakvag, 2010).

Goffman analyserer menneskelig samhandling ved hjelp av teatermetaforer, hvor tilværelsen er som et teater, og samfunnet som en scene hvor mennesker opptrer og viser frem

forestillingene sin (Jacobsen og Kristiansen, 2002). Goffman hevder ikke at hele verden er en scene eller at alt mennesker gjør er skuespill, men at det er vanskelig å skille når og hvordan den ikke er det. Goffman (1992) mener at en persons evne til å uttrykke seg og gi andre et inntrykk bygger på to veldig ulike typer fremføringer. Det ene er det uttrykket han «gir» til andre, det andre er det uttrykket han «avgir». Det uttrykket en person «gir» er basert på det verbale og andre formidlingsmetoder, som benyttes for å få frem den informasjonen han vil i sosial samhandling (Goffman, 1992). Det uttrykket personen «avgir» er derimot alt han ikke kontrollerer, som den naturlige væremåten eller kroppsspråk som publikum oppfatter, men som personen ikke har til hensikt å uttrykke (Goffman, 1992).

Goffmans teatermetafor konsentreres rundt seks faktorer: opptredener, lag, områder, selvmotsigende roller, kommunikasjon utenfor rollen, og inntrykksstyring (Jacobsen og Kristiansen, 2002). Videre i teksten blir de seks faktorene i teatermetaforen forklart.

2.2.1 Opptreden

Opptredener beskrives av Goffman (1992) som de ulike rollene man fremfører i forskjellige sosiale situasjoner. Det forklares at man ønsker at folk skal tro på den rollen man presenterer; at de skal oppfatte deg som det du utgir deg for å være. I Goffmans metafor er fokuset hvordan den dramaturgiske fremvisningen skal speile identiteten til en person, ikke hvordan den er, men hvordan personen vil oppfattes av andre (Jacobsen og Kristiansen, 2002).

Goffman (1992) beskriver to ytterpunkter i opptredener, hvor det ene er at man går helt opp i en rolle, til det punktet at man selv tror på at den rollen man spiller er virkeligheten. Det andre ytterpunktet er at man er kynisk, og at den som utfører opptredenen gjennomskuer sin egen rolle og ikke tror på sin egen opptreden (Goffman, 1992). Goffman (1992) mener at jo nærmere en av disse ytterpunktene man befinner seg, jo enklere vil det være å til slutt lande på en av dem. Han forklarer videre hvordan en person kan starte med null tro på den rollen han har, for deretter å gå gjennom en prosess hvor man utvikler mer og mer tro på sin rolle, og til slutt ser den som en del av personligheten. I denne prosessen er sluttstasjonen det ene ytterpunktet, nemlig full tro på den rollen personen spiller (Goffman, 1992). Prosessen kan også gå motsatt vei, med at man starter med sterk tro på den rollen man har, men ender opp som kynisk (Goffman, 1992).

Goffman (1992) deler opptredener inn i syv faktorer: Tro på rollen man spiller, fasade, dramatisering, idealisering, kontroll med uttrykksmidlene, misvisende opptreden og mystifikasjon.

2.2.2. *Fasade*

Goffman definerer «fasade» som «[...] uttrykksmidler av en fastlagt type som bevisst eller ubevisst tas i bruk av en person under opptredenene.» (Goffman, 1992, s. 27). Fasaden er omgivelsene og faste uttrykk i den sosiale situasjonen som personen bruker enten aktivt eller passivt for å uttrykke det han vil få gjennomslag for hos publikum. Fasade kan igjen deles inn i «kulisser» og «personlig fasade».

«Kulisser» er det Goffman (1992) betegner som bakgrunnen for opptredenene, eller scenearrangementet. Dette kan være rom og møbler, utsmykning og andre objekter, eller lokasjoner som typisk er geografisk plassert og dermed ikke er mulig å ta med seg fra området. Den «personlige fasaden» omhandler det som er typisk for personen som gjennomfører en opptreden. Dette kan være hudfarge, mimikk, klær, utseende, høyde eller kroppsspråk (Goffman, 1992). Noen aspekter ved den personlige fasaden er noe som ikke forandrer seg i løpet av en tidsperiode, slik som høyde eller hudfarge (Goffman, 1992). Andre uttrykksmidler som kroppsspråk og klær, er deler ved den personlige fasaden som kan forandre seg fra situasjon til situasjon (Goffman, 1992).

Fasade handler med andre ord om virkemidler i omgivelser, eller uttrykk ved personen som er en del av det andre deltagere i interaksjonen tar inn av informasjon. Videre beskriver Goffman (1992) hvordan ulike rutiner tar på seg samme fasade. Et eksempel på dette er forskjellige yrker, og de forventninger man har til yrkene. Om man drar til en hvilken som helst frisør i Norge vil man merke at de tar i bruk lignende fasader. De er serviceinnstilte, de småprater og gjør en innsats for at du skal føle deg komfortabel i frisørsalongen. Å utdanne seg til frisør og deretter gå ut i jobb, vil føre til at du blir tildelt denne fasaden. Man trenger ikke å konstruere nye roller, men får tildelt allerede eksisterende forventninger kunder har til deg i den rollen du har. Goffman (1992) hevder at denne faktoren ved fasader, at ulike roller i samfunnet bruker et knippe ferdige fasader, kommer som en naturlig samfunnsutvikling.

2.2.3. *Dramatisering*

Den andre delen ved opptredenene er «dramatisering». «Dramatisering» beskrives som at den opptredende gjennom dramatiske tegn gjør en innsats for å underbygge det han vil formidle til publikumet sitt (Jacobsen og Kristiansen, 2002). Goffman (1992) forklarer denne dramatiseringen ved hjelp av begravellesbyråer. Prisen på kister er ekstra høy fordi de må bære byrden av andre kostnader som er usynlige for kundene, men som begravellesagenten likevel må ta høyde for i tjenesten han tilbyr. Kisten er dramatiseringen av disse kostnadene

på en måte kundene kan oppfatte. På samme måte kan personer i sine opptredener dramatisere som for å understreke det de vil at publikum skal oppfatte. Goffman (1992) forklarer hvordan dommere i forskjellige idretter må treffe sine avgjørelser på en brøkdel av et sekund for å vise publikum at de er helt sikker på at avgjørelsen er rett. Med andre ord er «dramatisering» de aktiviteter en person utfører eller formidler i en samhandling som søker å bekrefte for publikum de forhold personen vil uttrykke.

2.2.4. Idealisering

Videre i opptreden er «idealiserings» en av faktorene Goffman presenterer. «Idealisering» i en opptreden handler om personers tilbøyelighet til å presentere et idealisert inntrykk av seg selv, eller sin situasjon (Goffman, 1992). Goffman (1992) beskriver at når en person befinner seg i en sosial situasjon, kan han komme til å fremstille seg i et bilde som gjengir verdiene i det samfunnet han befinner seg i. Om man tar Facebook som eksempel kan man illustrere dette med det inntrykket mange gir på internett. Eksempelvis hvor flinke barn de har, hvor sunn mat de spiser og lignende deling av positiv karakter. Dette illustrerer en adopsjon av normer på sosiale medier, og en idealisering av de verdiene det er sosialt akseptabelt å fremvise. Goffman (1992, s. 42) uttrykker at *«dersom en person skal gi uttrykk for ideelle normer under sin opptreden, må han gi avkall på eller legge skjul på handlinger som ikke er i samsvar med disse normene.»*. Om man skal kunne oppfylle denne idealiseringen ved en opptreden må man med andre ord passe på å ikke vise de aspekter ved sin opptreden som ikke stemmer overens med de ideelle normene. I Facebook-eksempelet vil dette si å ikke dele innhold som er negativt, for eksempel usunn mat, at man stryker på en eksamen, eller at man har en dårlig dag.

2.2.5. Kontroll med uttrykksmidlene og misvisende opptreden

Den neste faktoren i Goffmans opptreden-modell kaller han «kontroll med uttrykksmidlene» (Goffman, 1992). Goffman (1992) viser til hvordan den som opptrer etter beste evne vil prøve å kontrollere det uttrykk han gir for at situasjonen skal oppfattes slik den er tenkt. Uttrykkene som blir forsøkt kontrollert er de tegn som ikke nødvendigvis er en del av opptreden, men som utilsiktet blir en del av opptreden. Disse uttrykkene vil personen prøve å gjøre til en del av opptreden, for å unngå at det skapes et inntrykk som ikke samsvarer med den definerte situasjonen (Goffman, 1992). Eksempelvis kan den opptredende i situasjonen være nervøs, noe publikum merker, og som får dem til å tvile på opptreden. Den opptredende vil da forsøke å gjøre nervøsiteten umerkelig, eller til en del av forestillingen.

Videre i metaforen er «misvisende opptreden» en faktor, som gjelder publikums tendens til å oppfatte tegn i opptreden som kan resultere i at den opptredende blir misforstått. I motsatt effekt, kan den opptredende skape et usant inntrykk ved bruk av slike tegn (Goffman, 1992). Et eksempel på dette kan være når man skal svindle noen. Da vil man fremføre en opptreden som er ment å føre folk bak lyset, og få dem til å tro på en rolle du ikke egentlig har. For å unngå en misvisende opptreden vil personen arbeide for å ikke gi tegn i en interaksjon som publikum kan tolke som misvisende (Goffman, 1992).

2.2.6. Mystifikasjon

Den siste faktoren i Goffmans (1992) opptreden er «mystifikasjon». Dette handler om persepsjon, og at det man viser av seg selv blir en del av det uttrykket man vil fremme. Goffman (1992) mener at mennesker skaper en «sfære» rundt seg, selve «mystifiseringen» av seg selv som person, som andre mennesker ikke slipper innenfor men kan se på avstand. Innenfor denne sfæren kan den opptredende bygge opp det inntrykk han ønsker å gi. Det handler om at mennesker ikke viser hele seg når de gjør en opptreden i en rolle, de holder tilbake det de ikke vil vise, noe som skaper denne sfæren og mystifikasjonen. Goffman (1992) hevder at slike hemmeligheter er informasjon som kan føre til tap av respekt eller skam, og derfor må «mystifiseres» for publikum.

2.3. Lag

Med beskrivelser av «lag» går Goffman (1992) videre i sin dramaturgiske modell med å forklare hvordan menneskers sosiale interaksjon ikke bare er et individprosjekt, men et lagarbeid. Dette betyr dog ikke at det alltid er flere personer til stede i opptreden. Et «lag» kan bestå av én person eller ingen personer i det hele tatt (Goffman, 1992). Goffman (1992) argumenterer for at om et publikum får et sterkt inntrykk av kulisser, er de da publikum til en lagopptreden for et lag uten medlemmer. I de fleste tilfeller vil et lag imidlertid være én eller flere personer som spiller lignende eller komplimentære roller i en opptreden (Goffman, 1992). Goffman definerer et lag som:

«[...] en gruppe personer som må stå i nært samarbeid for å opprettholde en bestemt definisjon av situasjonen. Et lag er en gruppering, men en gruppering ikke i forhold til den sosiale struktur eller den sosiale organisasjon, men i forhold til den interaksjon eller en rekke interaksjoner hvor en bestemt definisjon av situasjonen opprettholdes.»
(Goffman, 1992, s. 90)

Et «lag» er med andre ord en gruppe mennesker som sammen arbeider for å opprettholde en bestemt definisjon av situasjonen, altså den forestillingen de sammen holder for å gi det ønskede inntrykket i interaksjonen. Et eksempel Goffman (1992) benytter seg av er

butikkansatte. De er ikke et lag fordi de alle er ansatt i butikken, men fordi de gjennom sin ansettelse samarbeider for å opprettholde en definisjon av situasjonen.

Videre påpeker Goffman (1992) at medlemmer av et lag er gjensidig avhengige av hverandre, og må stole på at de andre på laget klarer å utføre sin dramatiske opptreden, som skal underbygge definisjonen av situasjonen som laget ønsker å uttrykke. Han understreker også at selv om et lagmedlem feiler i denne samlede uttrykkelsen og definisjonen, er han fremdeles en del av laget, men et lagmedlem som muligens spolerer opptredenen (Goffman, 1992).

Goffman (1992) beskriver dette ved å vise til hvordan fabrikkansatte er en del av et lag som ønsker å vise ledelsen hvilket produksjonsnivå som er overkommelig i løpet av en dag, og da hvordan det ødelegger for resten av laget sin opptreden om en av de ansatte produserer mye mer enn de andre i løpet av en arbeidsdag. Han er fortsatt en del av laget, men han ødelegger det inntrykket de andre fabrikkarbeiderne ønsker å få frem (Goffman, 1992).

Goffman (1992) forklarer hvordan det er nærliggende å tenke på en opptreden som en dramatisering som har til hensikt å gi et inntrykk av den opptredende. Med lag viser han at det i større grad er en opptreden som er til for å gi et inntrykk av en spesiell situasjon, ikke det særegne ved personen, og dermed er det en mer integrert del av en lagopptreden. For eksempel når en lærer står foran en klasse og underviser, han utfører ikke denne rollen for å fremstille særtrekk ved seg selv, men han er del av det laget en klasse er, hvor elever og lærer samarbeider for å definere situasjonen.

For å skille den enkelte opptreden fra en lagopptreden forklarer Goffman (1992) hvordan en enkeltopptreden utgjør en fyldig presentasjon av den enkelte, mens et lag heller vil velge det han kaller en «partilinje». Her møtes laget på en felles plattform de arbeider ut fra, og da gir en mindre fyldig presentasjon enn en enkeltopptredende. Om man tenker på et politisk parti som et lag, vil de prioriterte sakene til partiet være denne partilinjen. Innad i laget kan medlemmer være uenige om saker og ha forskjellige prioriteringer, men alle på laget samarbeider om å fremme de saker de er kommet til enighet om i fellesskap, og gjennom kompromiss. Den offentlige delen av partiet er dermed partilinjen og den virkelighet laget samarbeider om å presentere.

2.4. «On stage» og «Off stage»

Neste punkt i Goffmans teatermetaforer er «områder» og «områdeatferd», hvor en opptreden deles inn i «on stage» og «off stage», eller «på scenen» og «bak scenen». Dette er de to områdene i Goffmans teatermetafor, og innenfor de to områdene styres opptredenen av ulike

prinsipper (Jacobsen og Kristiansen, 2002). «On stage» er den delen av scenen hvor en person opptrer i en rolle og retter seg inn etter normene som er tilstede i situasjonen. Her vil han kontrollere de inntrykk han vil at publikum skal se, samtidig som han skjuler de inntrykk publikum ikke skal se (Jacobsen og Kristiansen, 2002). De inntrykk han skjuler «on stage» må komme ut en annen plass, dette er «off stage»-området. Her trenger han ikke å spille den aktuelle rollen for å fremstille seg selv på den måten han vil bli oppfattet. Publikum er ikke tilstede «off stage» så den opptredende trenger ikke lenger å skjule de inntrykk som er motsigende for hans opptreden (Jacobsen og Kristiansen, 2002).

Om vi ser tilbake på eksempelet i forrige underkapittel, om det politiske partiet, vil partimøtene være «off stage» for dette laget. Det er her de diskuterer og blir enige om saker, og hvor de utformer og forbereder den presentasjon de fremfører i offentligheten. Da eksempelvis gjennom media, eller i møter med andre partier. Når de møter med andre politiske partier er de «on stage». Da er forestillingen deres ferdiglaget, slik at laget kan samarbeide om deres definisjon av situasjonen, og i fellesskap opptre for det andre laget.

Ifølge Goffman (1992) kan det oppstå problemer om to slike områder forenes med hverandre. Eksempelvis om en forelder innleder et forhold med læreren til barnet sitt. Barnet vil da være publikum til lærerens «on stage»-opptreden på skolen, og lærerens «off stage» hjemme hos barnet. Goffman (1992) hevder at å være publikum til en opptreden som ikke er tiltenkt deg selv, kan gjøre at du mister troen på den opptreden som retter seg mot deg fra denne personen. At barnet ser læreren i denne andre rollen som kjæreste til faren, og da med en annen opptreden enn i skolesammenheng, kan få barnet til å tvile på ektheten i den opptreden rettet mot barnet som elev.

2.5. Selvmotsigende roller

Videre i Goffmans (1992) teatermetafor beskriver han «selvmotsigende roller». Et lag vil samarbeide for å opprettholde en bestemt definisjon av situasjonen for sitt publikum. En betingelse for at de skal lykkes i denne opptredenen, er at lagmedlemmene er lojale og at de hemmeligheter som skal holdes bort fra offentligheten forblir hemmelige (Goffman, 1992). Goffman (1992) viser til at «selvmotsigende roller» har til felles at et medlem av laget har til hensikt å skape mistro til lagopptredenen. Som et eksempel kan vi si at en gruppe med ungdommer er et lag, og om et lagmedlem gir gruppens hemmeligheter til en annen ungdomsgruppe, spiller han en selvmotsigende rolle. På den ene siden er han en del av laget

og skal beskytte lagets opptreden og hemmeligheter, men på den andre siden deler han lagets hemmeligheter med et annet lag.

2.6. Kommunikasjon i strid med rollen

Neste del i Goffmans metafor er «kommunikasjon i strid med rollen». Goffman (1992) forklarer hvordan lagmedlemmer oftest vil innta den stilling laget er enige om for å presentere og opprettholde deres definisjon av situasjonen. Laget vil også være behjelpelig ovenfor hverandre for at det inntrykk de ønsker å fremme blir godtatt (Goffman, 1992). Imidlertid er det ikke alltid lagmedlemmer klarer å holde seg innenfor de rollene de har i laget. Goffman (1992) viser til et eksempel hvor en general er ute og kjører med konen sin i et militært kjøretøy, og de blir stanset av militærpolitiet. Generalen er kledd i sivil, har ikke med seg sertifikat eller kjøretillatelse, og refses dermed av militærpolitiet. Mens militærpolitiet går tilbake til sitt kjøretøy for å hente skjemaer for å sende inn klage til militæret, tar han på seg uniformluen sin med fire stjerner, som viser statusen hans. Når soldatene kommer tilbake til bilen innser de at de har snakket hardt mot en overordnet, og en av dem blir så satt ut at han utbryter «herregud». Med dette eksempelet illustrerer Goffman hvordan et medlem av laget kan gå ut av rollen sin når det skjer noe uventet i situasjonen, eller som i dette tilfellet, hvor situasjonens definisjon fra militærpolitiets side raskt måtte endres. Goffman (1992) understreker dog at det som kommer frem i slike øyeblikk ikke gjenspeiler virkeligheten mer enn det som skjer innenfor rollens rammer, men at det er et brudd i interaksjonen som skaper ubalanse i laget.

2.7. Inntrykksstyring

Videre i Goffmans dramaturgiske presentasjon av sosial interaksjon introduseres «kunsten å kontrollere inntrykk», også kalt «inntrykksstyring». «Inntrykksstyring» forklares som at den opptredende i en sosial interaksjon vil fokusere på å fremme de inntrykk som støtter opp om hans definisjon av situasjonen, mens han vil forsøke å skjule de inntrykk som motsier det han vil at publikum skal oppfatte (Goffman, 1992). Med andre ord handler inntrykksstyring om positive og negative inntrykk, hvor de positive bygger opp om den personens forestilling, mens negative inntrykk sår tvil om forestillingen blant publikum. Goffman (1992) kaller slike negative inntrykk for «utilsiktede faktorer», og mener videre at den som gjør seg skyld i slike utilsiktede handlinger sår tvil om sin egen, lagets eller et publikums opptreden.

En måte en opptredende eller et lag kan oppleve at deres opptreden er truet, er om en person som ikke er på laget kommer bak kulissene (Goffman, 1992). Denne inntrengeren kan komme

til å se laget i en situasjon som strider mot det inntrykk laget ellers ønsker å gi (Goffman, 1992). Goffman (1992) betegner dette som «ubeleilige forstyrrelser». Eksempelvis når noen har en privat konto på sosiale medier, hvor kun nære venner slipper inn. Men så får en som ikke er en del av vennegjengen tilgang til denne kontoen, og kan se personen i en situasjon han ikke skulle hatt tilgang til. I et slikt tilfelle kan det tenkes at det blir umulig for vedkommende å opprettholde det inntrykk han normalt sett ønsker å gi. En annen måte å miste kontrollen i inntrykkstyringen er noe Goffman (1992) kaller «faux pas». Dette er når det kommer frem noe, enten verbalt eller non-verbalt fra den opptredende, som egentlig er forsøkt skjult på grunn av den negative effekten det har på hans inntrykk på publikum. Eksempler på slike ting kan være om en opptredende skaper en pinlig situasjon ved å si noe feil, og dermed ødelegge for et annet lag eller ødelegger for sitt eget lag.

For å unngå tilfeller av «utilsiktede fakter», benytter de opptredende ulike forsvarsmekanismer (Goffman, 1992). Goffman (1992) beskriver tre typer forsvarsmekanismer lagmedlemmer må besitte: «dramaturgisk lojalitet», «dramaturgisk disiplin» og «dramaturgisk omtanke». «Dramaturgisk lojalitet» innebærer at medlemmene av et lag må følge den partilinen laget har lagt seg på, og ikke røpe lagets hemmeligheter eller annen informasjon som underminerer lagets opptreden (Goffman, 1992). Eksempelvis hvordan eldre medlemmer i en familie ikke snakker om sårbare temaer når det er barn tilstede, fordi barnet kan finne på å gjenta slike utsagn utenfor familien (Goffman, 1992).

Den «dramaturgiske disiplinen» handler ifølge Goffman (1992) om at et lagmedlem er disiplinert i sin dramaturgiske opptreden. Lagmedlemmet opptrer som trygg i sin rolle samtidig som han ikke går helt opp i den, slik at han kan rette opp i utilsiktede hendelser i situasjonen (Goffman, 1992). Han er diskret, og i stand til å forklare utilsiktede fakter eller ubeleiligheter på en rimelig måte (Goffman, 1992). For eksempel om en gruppe mennesker møtes og en i gruppen sier noe som skaper pinlig stemning, da vil en av de andre slå av en spøk som umiddelbart fører stemningen tilbake til normalen. Å kunne snu en situasjon slik er et kjennetegn på en opptreder som er disiplinert i sin dramatisering.

«Dramaturgisk omtanke» er ifølge Goffman (1992) at den som opptrer må være aktpågivende i sin opptreden. Den opptredende må tenke på hvordan opptredenen kan fremføres best, og gjøre løpende vurderinger av effekten opptredenen har på publikum (Jacobsen og Kristiansen, 2002).

De tre foregående momenter er det Goffman (1992) kaller forsvarsmekanismer. Videre beskriver han den andre delen av inntrykkskontroll, som omhandler beskyttelsesmekanismer. På lik linje med at de opptredende søker å forsvare sin opptreden foran publikum for å hindre mistro eller pinlige situasjoner, vil publikum på sin side oppføre seg beskyttende for opptredenen. Eksempelvis kan publikum banke på døren for å gjøre det andre laget oppmerksom på at en utenforstående er i nærheten, istedenfor å buse inn i et annet lags område (Goffman, 1992). En annen beskyttelse fra publikums side kan være å overse det som eventuelt går galt i en opptreden (Goffman, 1992). For eksempel om noen sier noe galt i en situasjon, vil en beskyttelse av deres opptreden være å glatte over det pinlige, istedenfor å konfrontere den opptredende med sin oppførsel. Eller om noen legger ut et bilde på en internettprofil, så kan publikum velge å skrive fine kommentarer heller enn å kritisere bildet. Goffman (1992) forklarer slike beskyttelsesmekanismer som «taktfullhet» fra publikums side.

2.8. Kritisk syn på Goffmans mikrointeraksjonisme

Goffmans teatermetafor om hvordan mennesker spiller forskjellige roller i ulike sosiale situasjoner, er en del av den mikrointeraksjonistiske tradisjonen i sosiologi. Det er flere områder hvor den mikrointeraksjonismen overser eller ser bort fra sosiale strukturer, makt og ulikhet, makroforhold og samtidsdiagnoser, motivasjon for handling og historiske forandringer (Aakvag, 2010). Blant annet hvordan sosial samhandling alltid vil være strukturelt betinget (Aakvag, 2010). Med dette menes at interaksjon mellom mennesker aldri vil være upåvirket av sosiale strukturer i samfunnet. Mikrointeraksjonismen mener sosial samhandling ikke er strukturelt determinert, men det hevdes at teorien likevel ikke kan se bort fra sosiale strukturer som ramme rundt sosial samhandling (Aakvag, 2010).

Mikrointeraksjonismens fokus på aktør, heller enn struktur, har gjort at teoretikerne ser bort fra makroforhold (Aakvag, 2010). Dette kan føre til at mikrointeraksjonismen fremstiller et feilaktig bilde av samfunnet, nettopp fordi de kun fokuserer på mikronivå uten å gi et helhetlig bilde av sosial samhandling (Aakvag, 2010). Mikrointeraksjonister gir en god fremstilling av mennesker som kyndige aktører i opprettholdelsen av meningsfulle og ordnede sosiale situasjoner (Aakvag, 2010). Samtidig blir teorien kritisert for å overse ulikheten i de forskjellige aktørers påvirkningsevne i samfunnet (Aakvag, 2010). For eksempel overser den mikrointeraksjonistiske tradisjonen ulike sosioøkonomiske forhold som etnisitet, klasse og kjønn, noe forskning viser fortsatt påvirker hvem som dominerer i sosial samhandling (Aakvag, 2010). Dette er et forhold mikrointeraksjonismen ikke tar høyde for i sine teorier (Aakvag, 2010). I tillegg er motivasjon for menneskelig handling nærmest fraværende

innenfor mikrointeraksjonisme (Aakvag, 2010). I Goffmans metaforer beskrives sosial samhandling som respekten for selvet, og hvordan den opptredende og publikums oppgave er å beskytte den enkeltes fremstilling av seg selv. I Goffmans teori er respekten for selvet kjernen i sosial samhandling, men de forhold som motiverer mennesker til å handle som de gjør får liten eller ingen oppmerksomhet (Aakvag, 2010). Eksempelvis at man ikke går på universitet for å fremstille seg som en flink og flittig student, og for å få andre til å se denne siden av seg, man gjør det for å få seg en utdanning. Fokuset på menneskelig interaksjon, uten å ta høyde for påvirkning fra strukturer utenfor mennesket, gjør det vanskelig å analysere historiske forandringer i samfunnet, noe som er en stor del av hva sosiologi handler om (Aakvag, 2010).

2.9. Oppsummering av analytisk rammeverk

Gjennom kapitlet beskrives og forklares Giddens og Goffmans teorier og metaforer i detalj. Giddens fokuserer på «den nye moderniteten», og beskriver en tilstand hvor institusjoner organiserer og reorganiserer seg selv. Han illustrerer videre hvordan dette gjør seg gjeldene på individnivå med «det refleksive selvet» og «aktiv tillit». Goffmans teatermetafor byr på interessante tolkninger av hvordan mennesker styrer «inntrykk» i sosial samhandling. Gjennom «opptredener», «lag», «områdeatferd» og en rekke andre begreper, presenterer han et analytisk verktøy som er nyttig for å forklare menneskers sosiale interaksjoner. I neste kapittel er metode hovedfokuset, og gjennom kapitlet vil fremgangsmåten for innhenting og analyse av data presenteres, og begrunnes.

3.0. Metode

I denne delen av teksten blir valg av metode presentert og begrunnet. Videre redegjøres det for fremgangsmåte i utvalg og rekruttering, samt innhenting av samtykke fra informanter. Deretter blir gjennomføring av datainnsamling og dataanalyse forklart og reflektert over. Prosessen for utarbeiding av hovedtemaer og undertemaer for videre analyse av data blir presentert. Etske refleksjoner blir gjennomført kontinuerlig gjennom kapitlet, og avslutningsvis vil studiens kvalitet bli vurdert.

3.1. Valg av metode

Bakgrunnen for å gjennomføre denne studien var et ønske om å få kunnskap om ungdoms bruk av sosiale medier, og hva de sier om digital mobbing. Ungdommene trenger ikke selv å være offer for eller utøver av mobbing, de er representative for ungdoms bruk av sosiale medier. Som vist i det innledende kapitlet, finnes det en rekke kvantitative undersøkelser

når det gjelder forekomst og hyppighet av mobbing på internett. Av denne grunn virker det ikke hensiktsmessig å produsere enda en kvantitativ forskningsrapport om fenomenet. Hvor kvantitativ forskning har som mål å forklare fenomener, er kvalitativ forskning sitt mål å finne forståelse (Tjora, 2013). Jeg ønsker å gå i dybden på ungdoms opplevelser og erfaringer med sosiale medier og digital mobbing. Ved å intervju ungdommer som bruker mye tid på sosiale medier, som en naturlig del av hverdagen, ønsker jeg å få innsikt i og skape forståelse av opplevelsene og erfaringene deres. Formålet er derfor ikke å si noe om en større del av befolkningen, men å få frem ungdommenes egne fortellinger. Kvalitativt dybdeintervju er derfor valgt som metode.

3.1.1. Intervju som datainnsamlingsmetode

Innenfor kvalitativ forskning fins det ulike metoder for innsamling av data. I denne studien fant jeg det mest gunstig å bruke intervju som metode. Grunnen til at valget falt på intervju, var at studien tar for seg et tema eller fenomen som skjer i en 'virtuell verden'. Bruk av en annen metode, eksempelvis observasjon, ville vært veldig vanskelig og komplisert, fordi det livet ungdommene lever på nett foregår parallelt med livet i fysiske rom. Det er ingen fast tid på døgnet hvor man har 'sosiale medier-tid'. Det er mer en kontinuerlig inn- og utsjekk på sosiale medier i løpet av en dag. Observasjon av dette virket ikke som en gunstig metode for datainnsamling.

I utgangspunktet var planen å bruke dybdeintervju for å få informasjon om ungdommers holdninger og erfaringer når det gjelder mobbing på sosiale medier. Ifølge Tjora (2013) er det nettopp dette man sikter på når man bruker dybdeintervju som metode. Dybdeintervjuet krever en avslappet atmosfære og helst god tid. Dette for å skape tillit i relasjonen, og å kunne åpne opp for at informantene selv kan reflektere over sine egne opplevelser (Tjora, 2013). Jeg gikk inn i intervjufasen med dette som hensikt, men rammene rundt gjennomføringen ble ikke helt som planlagt, noe som kommer tydeligere frem senere i dette kapittelet. Det som opprinnelig skulle være dybdeintervjuer endte derfor opp med å være nærmere fokusintervjuer i metodisk sammenheng. Fokusintervjuer kan brukes i studier hvor man forsker på et avgrenset fenomen (Tjora, 2013). Studien er avgrenset til ungdoms bruk av sosiale medier, og fokuserte intervjuer er da en hensiktsmessig metode for å samle inn data.

I intervjuene opplevde jeg at tilliten mellom informanter og meg som forsker ble opprettet raskt, noe Tjora (2013) mener er viktig i fokuserte intervjuer. De ble kortere og mer rett på sak enn planlagt, uten at jeg ser på dette som en negativ utvikling. Grunnen til at det ble slik

kan henge sammen med at jeg hadde en intervjuguide som ikke inneholdt så mange spørsmål, samtidig som ungdommene delte mer velvillig enn jeg forventet. Jeg tenker at de fokuserte intervjuene også ble mer i ungdommenes «gate» enn et langt intervju. Tjora (2013) argumenterer for at fokusintervjuer bør brukes mer, spesielt på temaer som er avgrenset, noe det kan argumenteres for at gjøres i denne studien. Jeg var ute etter ungdommenes erfaringer ved bruk av sosiale medier. Selv om vi har sosiale medier med oss til enhver tid i form av mobiltelefon, er det bare en liten del av livet deres spørsmålene dreier seg om. Temaet er derfor avgrenset, noe jeg mener lengden på intervjuene gjenspeiler. Ettersom informantene ikke er ungdommer som er spesielt utsatt for mobbing, eller utøvere av mobbing, utviklet prosjektet seg mer til å dreie seg om kjennskap til mobbing på sosiale medier. Ungdommene ble spurt om mobbing på nett, og om de hadde opplevd noe slikt, noe svært få hadde personlig erfaring med. Derfor ble samtalene mer rettet mot det de visste om hva andre hadde opplevd. Vi kan anta at det å snakke om andre menneskers negative opplevelser er enklere enn å dele egne. Det virket som informantene ble raskt varme i trøya og åpnet opp om situasjoner de hadde sett eller hørt. Når man ikke trenger å bruke lang tid på å opprette tillit mellom forsker og deltager, er fokusintervjuer et nyttig alternativ til dybdeintervju (Tjora, 2013).

3.1.2. Fokuserte intervjuer

Etter å ha tilegnet meg noe kunnskap om ungdommers bruk av sosiale medier og mobbing på sosiale medier, hadde jeg flere temaer jeg ville ha med i intervjuguiden. Samtidig ville jeg åpne for at det kunne komme opp temaer jeg ikke hadde tenkt på eller lest om. Senere i kapitlet kommer det frem at jeg valgte å benytte meg av den stegvis-deduktiv induktive analysemodellen til Tjora (2013). Ifølge Tjora (2013) er et av målene ved å benytte seg av fokuserte intervjuer innenfor denne modellen, å få informantene til å reflektere over temaer. Nettopp fordi det kan dukke opp nye tanker som følge av denne refleksjonen hos deltager (Tjora, 2013).

Ungdommene jeg møtte var ulike. Noen pratet mye og utdypende, andre igjen trengte flere oppfølgingsspørsmål for å få frem like mye informasjon. Som redegjort for i forrige underkapittel, ble dybdeintervju om til fokusintervju, noe jeg tror passet ungdommene bedre. I ettertid ser jeg at intervjuguiden min har mer likhet med guider for fokuserte intervjuer enn dybdeintervjuer, så det er ikke så underlig at det var det jeg endte opp med (jf. Vedlegg 1). Skulle jeg gjort det på nytt, med dybdeintervjuer og lengre varighet, ville nok intervjuguiden inneholdt en annen type spørsmål. Jeg er imidlertid ganske fornøyd med at det ble noe annet enn jeg hadde tenkt. Jeg fikk mye informasjon på relativt kort tid med informantene, da

inkludert konkrete beskrivelser av mobbehendelser på sosiale medier. En informant snakket om en episode hvor hun og en venninne var ute i skogen og tok bilder. Hun fortalte at de tullet rundt og filmet, men etterpå ble enige om at dette var noe de skulle holde mellom seg. Det skulle ikke dele på sosiale medier, mest fordi de begge synes det var flaut. Kort tid etter hendelsen så hun at et av bildene de tok var blitt delt av venninnen på venninnens private Instagram-profil. Intervjuobjektet fortalte videre hvordan denne opplevelsen var for henne. Tjora (2013) understreker at det er slike konkrete beskrivelser av enkelthendelser forskere som benytter seg av fokusintervjuer bør sikte på å få tak i for å øke påliteligheten i sin studie. Tjora (2013) mener også at korte intervjuer vil kunne skape gode data, som kan svare på den problemstillingen oppgaven er ute etter å undersøke. Denne studien fokuserer nettopp på ungdoms beskrivelser av hvordan de bruker sosiale medier, konkrete historier om slike hendelser som den ovenfor.

De fire første spørsmålene i intervjuguiden er av typen oppvarmingsspørsmål, og tar for seg lett kartlegging av informantens vaner på sosiale medier. De kan også sees på som en måte å rette fokuset inn mot det resten av intervjuet handler om. Det dreier seg om hvilke sosiale medier ungdommene er på, hvor ofte de sjekker sosiale medier, når de sjekker etc. Videre går spørsmålene inn på mer konkrete temaer, som bruk av sosiale medier, grupper, og mobbing på sosiale medier. I slutten av hvert intervju spurte jeg om ungdommene hadde noe å tilføye, og det hadde et par av de. Blant annet en informant som nesten ikke ga meg noe informasjon om de temaene jeg var ute etter gjennom intervjuet. Når jeg stilte det siste spørsmålet fortalte hun om noen konkrete episoder som gikk innenfor de samme temaene likevel, blant annet om anonyme brukere på Instagram, og anonym mobbing på Instagram.

3.1.3. Utvalg og rekruttering

Hensikten i denne studien er å undersøke ungdommers beskrivelser av mobbing på sosiale medier. Utvalget består av ungdommer som kan prate om temaet på en reflektert måte. De lever deler av livet sitt på sosiale medier, og får med seg hva som skjer på denne arenaen. Ifølge Tjora (2013) er det et strategisk utvalg når de som deltar av ulike grunner kan beskrive det temaet som undersøkes.

Intervjuene ble gjennomført mens elevene hadde skoletimer, og dette spilte muligens en rolle i deltagelsen til informantene. Det kan derfor diskuteres hvorvidt de hadde ønske om å delta, eller ønske om å slippe undervisningen, eller begge deler. Hvilke motiver de eventuelt hadde for å delta, trenger ikke nødvendigvis ha innvirkning på kvaliteten på informasjonen de gav.

Lærerne på trinnet tok meg med inn i klasserom og lot meg ta elever som ville delta ut av undervisningen. Jeg presenterte studien, og presiserte frivilligheten som et kriterium, hvorpå elevene rakte opp en hånd om de ville delta. Det var dog et par tilfeller der lærere kanskje ga en liten dytt i ryggen, og oppmuntret elever til å delta litt utover en generell oppfordring. Dette var noe jeg reagerte litt på da jeg ville at deltagelsen skulle være helt frivillig, og ikke føles som noe som hadde med skole eller karakterer å gjøre. I slike tilfeller grep jeg inn og understreket nok en gang at deltagelsen skulle være frivillig.

Til sammen fikk jeg ni informanter fordelt over to dager på skolen. Begge kjønn er representert, men med hovedvekt av jenter. Intervjuene varte alt fra 9 til 34 minutter. Inndeling av informanter i kjønn og alder ble to gutter, en på 15 år og en på 16 år, sju jenter, fire på 15 år og tre på 16 år. Det er ingen annen informasjon om informantene som er relevant for denne studien. Det som eventuelt er relevant av informasjon presenteres i analysekapittelet. De fiktive navnene på informantene er som følger: Agnes, Bjørn, Carl, Dagny, Elsa, Frøydis, Gitte, Harriet og Isa.

Det ene intervjuet som kun varte i ni minutter, kan muligens gi et inntrykk av at jeg ikke fikk noe informasjon jeg kunne bruke i analysen. Dette var en jente på 16 år som ikke var særlig aktiv på sosiale medier. Klassekameratene hadde oppmuntret henne til å delta nettopp av denne grunnen. Jeg gikk gjennom intervjuguiden og hun svarte veldig kjapt og kort på alle spørsmål, noe som tok omentrent tre minutter. Når jeg da stilte det siste spørsmålet, om hun hadde noe hun ville tilføye, skal jeg innrømme at jeg var litt motløs med tanke på mengden informasjon intervjuet produserte. På dette siste spørsmålet pratet hun overraskende nok i seks minutter i strekk om de temaene jeg hadde gått gjennom. Hun beskrev episoder av mobbing på sosiale medier, tradisjonell mobbing og anonyme brukere. Dermed endte hun opp med å gi meg beskrivelser og erfaringer som jeg kunne bruke i analysen.

3.1.4. Informert samtykke

I denne studien er informantene ungdom i tiende klasse. På dette klassetrinnet er det både 15 og 16 åringer. Ettersom jeg skulle bruke lydopptak, og informantene var såpass unge, søkte jeg godkjenning hos Norsk senter for forskningsdata (NSD) (jf. Vedlegg 2). Studien ble godkjent, med tilbakemeldingen om at ungdommer fra fylte 16 kunne samtykke til deltagelse på egenhånd, mens ungdommer under 16 måtte ha samtykke fra foreldre i tillegg til eget samtykke. Med tanke på dette skrev jeg to samtykkeskjemaer, et for de under 16 år (jf. Vedlegg 3) og et for de under 16 år (jf. Vedlegg 4). I disse skjemaene la jeg vekt på å

formulere meg på en måte som skulle være enkel å forstå, ettersom en av forutsetningene fra NSD er at den som samtykker skal forstå hva vedkommende samtykker til (NSD, 2018).

Jeg kontaktet en ungdomsskole, og informerte om studien med forespørsel om å benytte skolen som arena for å rekruttere informanter. Den første skolen jeg kontaktet var via e-post, men det kom ingen respons. Mens jeg ventet på svar, kontaktet jeg en skole til for å øke muligheten for å få tak i informanter. Administrasjonen på denne skolen stilte seg veldig positivt til studien, og jeg fikk tillatelse over telefon. Når jeg møtte opp på skolen fikk jeg en samtale med rektor hvor jeg presenterte studien, og forsikret om at den var godkjent av NSD. Videre forklarte jeg fremgangsmåte for samtykke fra foreldre til barn under 16, og rektor stilte seg positiv til at jeg kunne rekruttere informanter fra skolen. Det var positivt overraskende og bemerkelsesverdig at lærerne sa seg villig til å la meg bruke av skoletiden til å intervju elevene som meldte seg frivillig.

Planen var å dele ut samtykkeskjemaer til de under 16 år den første dagen jeg befant meg på skolen. Jeg hadde forberedt meg på at det kunne ta lang tid å få ungdommer til å melde seg på, og enda lengre tid å innhente samtykkeskjemaer. På grunn av lærernes «omfavnelser» av studien, gikk prosessen fortare enn jeg hadde forventet, og jeg ble sendt fra klasserom til klasserom for å presentere meg selv og rekruttere informanter. Dette satte meg litt ut for å være ærlig, da jeg nå plutselig hadde et «luksusproblem» med stor tilgang på informanter, men ingen undertegnede samtykkeskjemaer for de som var under 16 år. I samtale med veileder kom vi frem til at jeg i slike tilfeller kunne få muntlig samtykke fra foreldre før jeg intervjuet ungdommer, og deretter sendte med ungdommene samtykkeskjemaer etter intervjuene. Ifølge NSDs nettsider er det ikke et krav at samtykke må være skriftlig (NSD, 2018).

Det jeg gjorde var å be ungdommer under 16 om å ringe foreldre/foresatte på telefon, og deretter la meg informere dem om studien og svare på eventuelle spørsmål. Foreldrene jeg pratet med stilte seg positiv til deltagelsen, med forbehold om at den var anonym, og at barnet deres hadde meldt seg frivillig. Dette ble også understreket for ungdommene både under og etter intervjuet, at intervjuet var helt frivillig, at det var anonymt, og at de kunne trekke seg midt i intervjuet, uten noen som helst form for konsekvenser. I tilfeller hvor vi ikke fikk tak i foreldrene på telefonen, fikk informantene med seg et samtykkeskjema som foreldrene kunne skrive under. I ett tilfelle var det et samtykkeskjema for en ungdom under 16 år som ikke kom tilbake. Ungdommen hadde ringt foreldrene selv før intervjuet, og de hadde sagt ja til

deltagelsen. Jeg ville være helt sikker på at dette var tilfelle, og valgte da å ringe foreldrene på nytt for å informere om studien, og få bekreftelse på om deltagelsen var i orden. Dette var noe jeg var nøye med på grunn av de retningslinjene for samtykke fra NSD var veldig tydelige på dette punktet.

Det ble benyttet lydopptak under intervjuene, noe deltagerne måtte samtykke til i tillegg til samtykket til deltagelse i selve studien. Tjora (2013) understreker viktigheten av at samtykke til lydopptak må gjelde utenfor samtykket til deltagelse. Jeg merket at lydopptak kunne virke underlig og fremmed for enkelte av deltagerne, men fortalte dem at det kun var jeg som kom til å høre på opptaket og at det ville oppbevares trygt og bli slettet i løpet av kort tid.

3.1.5. Intervjusituasjonen

En typisk intervjusituasjon som fant sted på skolen, etter at informant meldte seg til studien, var at vi trakk oss tilbake til et grupperom jeg fikk låne hos skolen. Her introduserte jeg studien i mer detaljerte ordelag enn den brede informasjonen jeg presenterte i klasserommene. Jeg fikk klarlagt hvilken aldersgruppe vedkommende tilhørte, hvorpå deltageren samtykket selv, eller foreldre/foresatte ble kontaktet. Samtlige av deltagerne samtykket til lydopptak, noe jeg spurte om flere ganger, og forsikret om at ikke var et problem om de ikke hadde lyst. Deretter startet jeg med spørsmål for å bli litt kjent med informanten.

Videre kom vi inn på de spørsmålene som handlet om mer spesifikke og detaljerte fortellinger om sosiale medier, og hva personen bedrev på disse. Når alle spørsmål var besvart, og jeg tenkte at det ikke var mer informasjon som kom til å dukke opp om vi fortsatte, ble det avslutningsvis stilt spørsmål om informanten ville dele noe ytterligere som var av relevans til spørsmålene. Om deltageren svarte avkreftende på dette ble lydopptakeren skrudd av. Deretter takket jeg for deltagelsen og vi pratet litt om hva de tenkte om intervjuet og hvordan det var, som en slags «tilbake til normalen»-samtale. Etter dette gikk elevene tilbake til klassen sin, mens jeg tok meg noen minutter til å tenke gjennom intervjuet og eventuelt skrive notater.

Det som slo meg i flere intervjusituasjoner var hvor reflekterte og åpne ungdommene var, og hvor engasjerte de ble når vi kom inn på temaer de selv hadde mye kunnskap om. Tonen i intervjuene var ledig og lett, med innslag av humor. For eksempel var det en morsom situasjon i det ene intervjuet. Vi kom fort på bølgelengde, og halvveis inn i intervjuet snakket informanten om fotballspillere vedkommende fulgte på Instagram. På dette tidspunktet spurte jeg hvilket lag personen holdt med, hvorpå informanten sier Manchester United og jeg umiddelbart sier: «Da må vi dessverre avbryte dette intervjuet, jeg kan ikke ha en united-fan

med i studien». Ungdommen brøyt ut i latter og det samme gjorde jeg, så snakket vi litt om fotball før jeg styrte samtalen tilbake til intervjuet. Det var ikke alle jeg kunne spøke slik med, men de gangene det passet med en morsom kommentar, kjentes det ut som intervjuet virket mindre skummelt, ikke bare for ungdommene, men for meg også.

Jeg forsøkte å lete etter hva som kjennetegnet deres bruk av sosiale medier, samt få svar på de spørsmålene jeg hadde. I enkelte intervjuer fløt samtalen svært godt, mens det i andre intervjuer var det vanskeligere å få informantene til å åpne seg. Ungdommene var veldig forskjellige på dette punktet, og jeg hadde begrenset tid med hver og en av dem. Jeg merket meg at om det kom øyeblikk med humor tidlig i intervjuene, ble de mer avslappet og mer villig til å dele informasjon. Det kan selvfølgelig hende at det var jeg selv som ble mer avslappet, og at dette påvirket informantenes tilstand. Det er ikke alltid like enkelt å skille på slike forhold. Kanskje var det ikke forandring i ungdommene i det hele tatt jeg merket, men forandring i min opplevelse av situasjonen.

Enkelte av informantene var som nevnt ivrige når det kom til deling av deres liv på sosiale medier, nærmest ned til minste detalj. Dette var tilfelle når vi kom inn på temaer hvor de hadde mye erfaring. For eksempel snakket en av jentene om Instagram som en av hennes interesser, og fortalte meg da alt jeg lurte på i detalj. Det samme gjorde en av guttene når vi kom inn på dataspill. Enkelte informanter hadde lite eller ingen erfaring på de enkelte 'appene' jeg stilte spørsmål om, og det måtte da mer kreativ utspørring til for å finne noe de kunne fortelle om. I disse tilfellene prøvde jeg å få dem til å snakke om hva de interesserte seg for, slik at jeg kunne styre samtalen inn på internettlivet deres. Grunnen til dette var en tanke om at det er vanskelig å sitte å svare på spørsmål på stående fot. Jeg prøvde derfor å prate generelt om noe de interesserte seg for, slik at de muligens kom på noe som hadde med sosiale medier og deres bruk av dette, å gjøre.

Siden skolen lot meg bruke av skoletiden for å intervju ungdommer, så jeg på dette som en gylden mulighet til å få nok informanter. Det som bekymret meg litt var at deltagelsen skulle være anonym, men når jeg fikk frivillige fra fulle klasserom ble det ikke helt som jeg ønsket. Selv om selve intervjuet og svarene er anonyme i publikasjonen, vet jo klassekamerater og lærere hvilke elever som ble intervjuet. Dette er muligens ikke noe andre ville tenkt på, men det virket litt ubekvemt for meg. Det er noe jeg ville gjort annerledes om jeg skulle gjort det på nytt. Jeg ville intervjuet ungdommene utenfor skolen, og skoletiden.

3.1.6. Transkribering

I alle intervjuene ble det brukt båndopptak, med tillatelse fra intervjuobjektene. Dette gjorde at jeg kunne konsentrere meg fullt om samtalen, og ikke tenke på å notere eller være redd for at informasjon skulle forsvinne. Med en gang jeg startet transkriberingen var det som å være tilbake i rommet, og jeg kunne huske hvordan ungdommen var, så ut, lo eller snakket. Tjora (2013) formidler dette som en fordel ved transkribering av intervjuer man selv har gjennomført. Man kommer tilbake i situasjonen, og kan huske hvordan intervjuobjektet fremsto.

Jeg transkriberte intervjuene så nøyaktig som mulig, og tok med eksempelvis pauser, latter eller nøling, men sensurerte navn eller stedsnavn. Ved å ta med alt som skjedde blir gjengivelsen av intervjuene rikere. Det blir ikke bare ord på et papir, men de formidler en stemning. Detaljer som dette kan komme til nytte i analysearbeidet (Tjora, 2013). Jeg normaliserte transkriberingen til bokmål. Intervjuobjektene hadde ulike dialekter, og jeg kom frem til at å omgjøre til bokmål ville bidra til å sikre anonymiteten til deltagerne. Dette er noe Tjora (2013, s. 144) påpeker, at «*en normalisering kan føre til anonymisering*».

Transkriberingen av det første intervjuet gjorde jeg samme dag som det ble gjennomført. Dette ble gjort både for å finne egenskaper i intervjuguiden, og min egen fremtoning som kunne forbedres til neste intervju. Jeg gjorde deretter små endringer i intervjuguiden, som gikk mest på formulering av spørsmål. Dette for å vinkle spørsmålene på en måte som virket mer hensiktsmessig enn jeg opplevde dem i første runde. Det som slo meg mens jeg transkriberte var at jeg ikke hørtes like nervøs ut som jeg husker at jeg følte meg. Likevel kom det frem i tempoet i intervjuet, i form av at neste spørsmål kom ganske raskt etter svaret ble gitt, og at i tilfeller der jeg muligens kunne fått mer informasjon om jeg hadde stoppet opp og spurt tilleggsspørsmål, gikk jeg videre i stedet.

Dette ble noe jeg fokuserte på i de neste intervjuene. Oppfølgingsspørsmål og pauser i samtalen, hvor jeg måtte konsentrere meg for å ikke drive samtalen fremover for raskt, men heller avvente for å se om ungdommene kom på mer å si om jeg lot dem tenke mer. Det ble heldigvis bedre i de neste intervjuene, hvor pausene i samtalen resulterte i at ungdommene selv fylte stillheten med mer utfyllende svar. Samtidig ble jeg mer oppmerksom på tilfeller hvor jeg kunne grave dypere, og får mer detaljert informasjon. Jeg tror at hvis jeg hadde gjort intervjuene utover en lengre tidsperiode, kunne jeg transkribert underveis, og mest sannsynlig forbedret meg for hvert intervju. Jeg valgte heller å benytte muligheten jeg fikk på

skolen, og intervjuer de som ville delta med en gang. Dette resulterte i ni intervju over to dager. Etter transkriberingen var gjennomført slettet jeg alle lydopptak.

3.2 Dataanalyse

Tjora (2013) understreker at forskere innenfor kvalitativ metode må gjøre seg kjent med digitale hjelpemidler i analysearbeidet. Etter å ha prøvd å kode og analysere manuelt merket jeg at det ble lite systematisk, og det ble utfordrende å holde oversikt over alle intervjuer og koder. Jeg gikk også i en felle Tjora (2013) snakker om, som går ut på at man ikke koder teksten nært nok, og heller henger seg opp i variabler. Jeg lagde koder om hva teksten handlet om, ikke hva informantene formidlet. Tjora (2013) kaller dette sorteringsbasert koding. Jeg bestemte meg for å bruke et av analyseprogrammene Tjora anbefaler, for å gjøre kodingen mer systematisk. Dataprogrammet heter HyperRESEARCH. Dette er noe som egentlig må kjøpes, men de tilbyr en begrenset gratisversjon som jeg benyttet meg av. Videre vil jeg beskrive hvordan dette programmet fungerer i praksis.

3.2.1 HyperRESEARCH

For å starte en koding i HyperResearch må man først opprette en ny studie i programmet. Programmet åpner seg på en blank studie når man bruker det første gang, så alt man må gjøre er å opprette en «case» for å starte med å kode datamaterialet. En «case» er det programmet kaller et intervju, så hvert intervju opprettes det en «case» for, hvor man laster inn det aktuelle intervjuet i programmet. Dette gjør man ved å være inne på den navngitte casen, for eksempel «A case 1» som jeg satt som navn på første intervju/case.

Når man er inne på den aktuelle «casen» i programmet, og har navngitt den, laster man inn teksten som skal kodes. Intervjuet kommer da opp i et eget vindu ved siden av «casen». For å starte kodingen markerer man et avsnitt i teksten som skal kodes. Deretter trykker man «Ctrl+n», da kommer det opp en tekstboks hvor man blir bedt om å gi navn til koden. For eksempel gir man den navnet «sosiale medier». Når man har opprettet den første koden kommer det opp et tredje «vindu» på skjermen, kalt kodeboken. Det er nå tre «vinduer», men de ligger ved siden av hverandre, de dekker ikke over hverandre. Dermed kan man gå fra det ene til det andre uten at skjermbildet forandrer seg.

Når man oppretter koder i programmet kan man «feste» dem til avsnitt i teksten. Dette gjør selve kodingen oversiktlig, og man kan arbeide systematisk med alle tekstene i samme dokument. Når hele teksten er ferdig kodet, står alle koder man har opprettet i kodeboken.

Med kodeboken lett tilgjengelig, kan den benyttes på neste tekst som lastes inn i programmet. Man kan dermed bruke de kodene man allerede har opprettet, til å feste på avsnitt i andre intervjuer som handler om det samme, noe som er i tråd med Tjoras (2013) beskrivelse av koding. Etter at alle intervjuer er blitt kodet, kan man inne i kodeboken opprette grupper hvor man kan samle koder som handler om det samme.

Når alle intervju er kodet, og kodeboken er ferdig, kan man enkelt finne de avsnittene som er kodet ved å gå inn på en «case» og trykke på en kode. Alle «casene» ligger fortsatt i det første vinduet, helt til venstre i skjermbildet. Her kan man klikke seg frem og tilbake for å veksle mellom caser. Det er en pil til venstre og en pil til høyre, disse bruker man for å skifte mellom «caser». Under hvert «casenavn» ligger det nå koder som er blitt benyttet i den casen vi er inne på. Trykker man på en av disse kodene, vil det «vinduet» hvor tekstfilen ligger endres til den aktuelle casen. I dette vinduet vil man komme til det nøyaktige avsnittet den koden man trykker på er «festet». Når man lagrer en studie i dette programmet lagrer man hele studien, det vil si alle «caser» som er opprettet, alle tekstdokumenter med koder og selve kodeboken.

3.2.2. Koding av intervjuer

For å analysere datamaterialet valgte jeg å bruke Tjoras SDI-metode, og koding ved hjelp av dataprogrammet HyperRESEARCH. Første steg i SDI-modellen er en tekstnær koding, hvor man koder større eller mindre avsnitt ut fra hva informanten sier. Tjora (2013, s. 179) forklarer det på denne måten: *«I denne første kodingen er det hensiktsmessig å jobbe nært opp til empirien og bruke begreper som allerede finnes i datamaterialet»*. Eksempelvis kodet jeg, som forklart i forrige avsnitt, en tekstdel hvor en informant snakket om bildedeling og hvor fort noe sprer seg, med en setning som informanten selv uttalte: *«Er det greit om jeg deler dette av deg?»*. Deretter benyttet jeg koden på bildedeling som kunne assosieres med det samme denne informanten i det første intervjuet sa. Miles et al. (2014) kaller denne typen koding for «in-vivo-koding», og hevder at metoden passer godt for forskere som ikke er så erfaren innenfor kvalitativ forskning. I tillegg er det en god metode for å få frem «stemmen» til informantene i analysen (Miles et al., 2014).

Den første casen ga jeg navnet «A CASE 1», videre navnga jeg caser alfabetisk: «B CASE 2», «C CASE 3» etc. Tjora (2013) beskriver at kodingen starter med det første dokumentet, hvor man oppretter tekstnære koder, og tar disse med videre i kodingen av de andre dokumentene. Da jeg gikk i gang med kodingen av «B CASE 2» satt jeg igjen med 20 koder fra første case. I gjennomgangen av den nye casen festet jeg kodene jeg allerede hadde til

avsnitt hvor de passet med utsagn, eller opprettet nye koder hvor det dukket opp temaer jeg ikke hadde kodet før. Slik gikk jeg systematisk gjennom sju av intervjuene. Det var kun åpnet for sju caser i denne begrensede versjonen, så jeg valgte derfor å kode de sju lengste intervjuene i programmet. De to siste foretok jeg manuelt, ved å benytte meg av kodeboken som allerede var opprettet i HyperRESEARCH. Disse to intervjuene kodet jeg i Word, ved å legge kodene som kommentarer i marginen på dokumentet. Dette var ikke optimalt, men jeg fikk så mye ut av å bruke programmet at jeg ville benytte meg av det så langt det lot seg gjøre. Da jeg hadde fullført den første kodingen av alle intervjuene, hadde jeg 74 koder. Da denne første fasen var gjennomført, kunne jeg sett i gang med neste fase i SDI-modellen.

3.2.3. Kategorisering

Den neste fasen i analysen beskrives som kategorisering i Tjoras (2013) modell. Tjora (2013) beskriver kategoriseringen som en gruppering av de kodene man har opprettet. Han formidler at man på dette tidspunktet har for mange koder i kodeboken, og at man nå må gruppere de koder som kan relateres til problemstillingen (Tjora, 2013). Dette fungerte bra i dataprogrammet hvor det er mulig å gruppere koder i selve kodeboken. For eksempel kom det frem mye om bildedeling i intervjuene, dermed var det mange koder som handlet om dette. Med tanke på den informasjonen som kom frem om bildedeling og spredning av bilder og videoer i intervjuene, var det klart at dette var relevant i forhold til studiens problemstilling. Temaet omhandlet forskningsspørsmålet «Hva gjør ungdom på sosiale medier», det beskrev også deling som kvalifiserte som mobbing og berørte, dermed også forskningsspørsmålet om digital mobbing.

Jeg opprettet derfor en gruppe i kodeboken som jeg kalte «Deling av bilder og situasjoner», og flyttet alle koder som omhandlet dette temaet inn under denne gruppen. På dette punktet i analysen valgte jeg å gi kategoriene navn som var litt mer generelle enn de tekstnære kodene. Dette valget tok jeg fordi det ble vanskeligere for meg å holde oversikt over kategoriene og innholdet når jeg prøvde å bruke tekstnære navn på kategoriene. Tjora (2013) viser til hvordan man på slutten av kategoriseringen skal sitte igjen med hovedtemaene for studien. På grunnlag av dette var det hensiktsmessig å gi kodene mer generelle navn.

Etter dette arbeidet satt jeg igjen med åtte kategorier. 1. «Anonyme brukere» – her ble koder som handlet om anonyme brukere og mobbing via anonyme kontoer plassert. 2. «Når venner deler uten tillatelse» – denne kategorien samlet koder hvor venner hadde delt bilder uten å få lov. 3. «Grupper på sosiale medier» – denne kategorien dekker alle koder som handler om

grupper av ulike slag på sosiale medier. Alt fra private små grupper til større fellesskap. 4. «Det sosiale med sosiale medier» – i denne kategorien la jeg alle koder som omhandlet kommunikasjon på sosiale medier. 5. «Hvordan man fremstiller seg selv» – Her plasserte jeg koder som omhandlet hvordan ungdommene fremstiller seg for andre på sosiale medier. Dette ble den minste av kategoriene, men jeg valgte å ha den som egen kategori fordi den skilte seg såpass ut fra de andre kodene i kodeboken, og omhandlet et veldig interessant tema. 6. «Deling av bilder og situasjoner» – i denne kategorien plasserte jeg alle koder som hadde med bildedeling og filming og deling av hendelser som ble spredt på sosiale medier. 7. «Stygge kommentarer» – Her plasserte jeg koder som handlet om annen type mobbing enn via anonyme brukere. 8. «Annet» – under denne kategorien ble koder som ikke handlet om sosiale medier eller hva som skjer på sosiale medier plassert, da de ikke var relevant i den videre analysen av ungdoms bruk av sosiale medier. Eksempelvis koder om aktiviteter utenfor sosiale medier, eller om tradisjonell mobbing.

Som jeg var inne på i forrige avsnitt, var det på dette tidspunktet problemstillingen som styrte hvilke koder som var interessante å ha med videre i analysen. I neste steg var det teori som skulle bli styrende i den videre analyseringen og utvikling av hovedtemaer. Tjora (2013) understreker at i denne fasen er det med et blikk på teori man ser på kategoriene, og forsøker å se hva de egentlig handler om. Dette synes jeg var et utfordrende punkt i analysen. Å skrive koder og kategorisere kodene var en oppgave jeg fant morsom og interessant, men også 'enkler' enn denne neste fasen. Jeg hadde sju kategorier, etter å ha fjernet nr.8, som jeg nå skulle løfte opp til et mer teoretisk nivå, og formulere til hovedtemaer.

Jeg var ute etter å knytte disse kategoriene til temaer av mer teoretisk art. For eksempel kunne jeg knytte kategori 5, om hvordan de fremstiller seg selv på sosiale medier, til hvordan man ser seg selv, og hvordan man vil bli sett av andre, noe jeg tenker handler om selvpresentasjon. Jeg valgte å slå sammen noen av kategoriene slik at de formet hovedtemaer. Jeg slo sammen kategori 1 og 2 og ga den navnet «Ungdommers beskrivelser av mobbing på sosiale medier». Det samme gjorde jeg med kategori 6 og 7, siden begge handler om deling av bilder og videoer i en negativ sammenheng. Dette temaet kalte jeg «Deling og andre tillitsbrudd i sosiale medier». Kategori 5, hvordan ungdommene fremstiller seg selv, lot jeg være et eget tema som jeg ga navnet «Inntrykksforvaltning på sosiale medier». På dette punktet lot jeg de øvrige kategoriene stå. Dermed hadde jeg nå fem temaer. 1. Ungdommers beskrivelser av mobbing på sosiale medier. 2. Deling og andre tillitsbrudd på sosiale medier. 3.

Inntrykksforvaltning på sosiale medier. 4. Grupper på sosiale medier. 5. Det sosiale med sosiale medier.

Fem hovedtemaer er litt mye å ta for seg i en analyse, derfor tenkte jeg å redusere dette ned til tre til fire hovedtemaer. Første steg i denne prosessen ble å fjerne det første temaet som eget tema, siden mobbing på sosiale medier skjer på mange av de områdene som de andre temaene dekker. Jeg bestemte meg derfor for å splitte dette temaet, og dra det inn i de andre temaene i analysen. Mobbing ble dermed et gjennomgående fenomen som belyser de negative sidene ved bruk av sosiale medier. Etter denne avgjørelsen satt jeg igjen med fire hovedtemaer som jeg ville bruke for å belyse problemstillingen. 1. *Det sosiale med sosiale medier*. 2. *Inntrykksforvaltning på sosiale medier*. 3. *Gruppeaktivitet på sosiale medier*. 4. *Deling og andre tillitsbrudd på sosiale medier*.

Når jeg begynte å skrive ut empirien i de forskjellige temaene, så jeg at gruppeaktivitet var en mindre del av empirien enn først antatt. Denne ble derfor implementert under tema 2 «Inntrykksforvaltning på sosiale medier». Etersom jeg skrev ut empirien ble hovedtemaene delt inn i ulike undertemaer. Når jeg knyttet empirien til teori navnga jeg også undertemaer etter teorien som brukes i analysen av dem. Den endelige strukturen av temaer i analysen ser slik ut:

1. «Overalt, når som helst» - Det sosiale med sosiale medier

- a. «Jeg har mange venner som ikke bor i Norge» - Når sosiale relasjoner «løftes ut» av lokalmiljøet
- b. Å «snappe» på Snap – Goffmans «faux pas» og tryggheten bak skjermen

2. Inntrykksforvaltning på sosiale medier

- a. «Jeg har én vanlig offisiell bruker» - Om å være «on stage» og «off stage» på Instagram
- b. «Hvordan man fremstiller seg selv til folk» - Giddens «refleksive selv» og Goffmans «idealisering»
- c. «Jeg hadde blitt glad for at noen hadde sagt at jeg liksom så fin ut på det bildet» - «Taktfullhet» og «sosialt stell» på sosiale medier

3. Deling av bilder og andre tillitsbrudd på nettet

- a. «Altså det er jo ikke menneskelig at man ikke kan ha privatliv» - «Mystifikasjon» og «risiko» i delingspraksisen
- b. «Ja, men jeg skjønner jo at det var bare kødd» - «Aktiv tillit» og «forsvarsmekanismer» ved deling i nære relasjoner

- c. «Han her er ikke snill og ikke smart» - Anonym mobbing og Goffmans «selvmotsigende roller»

Etter hovedtemaer og undertemaer er formulert ved bruk av koding og kategorisering, er neste steg i Tjoras modell utvikling av konsepter og diskusjon av disse ved bruk av teori (Tjora, 2013). Dette steget i modellen utføres i kapittel 4 om empiri og analyse.

3.3. Etikk i kvalitative studier

I denne delen kommer viktigheten av god forskningsetikk frem, og temaet blir knyttet til gjennomføring av denne studien.

Ryen (2011) trekker frem tre hovedmomenter når det er snakk om etikk i kvalitative forskningsprosjekter: 1) Informert samtykke, 2) Konfidensialitet, og 3) Tillit. Jeg vil ta for meg hovedmomentene i den presenterte rekkefølgen, beskrive hva de innebærer og hvordan dette har påvirket studiens datainnsamling og analyse.

Det informerte samtykket inneholder tre typer informasjon informanter skal få for at forskeren skal kunne si at studien oppfyller de etiske retningslinjene. Ryen beskriver de tre informasjonstypene slik: «*This means that the research subjects have the right to know that they are being researched, the right to be informed about the nature of the research and the right to withdraw at any time*» (Ryen, 2011, s. 418). Den første informasjonen et forskningsobjekt skal informeres om, er det faktum at han blir forsket på. Det andre er at vedkommende skal få en beskrivelse av hva forskningen går ut på. Det tredje er at personen har rett til å trekke seg fra studien når som helst.

Siden «Informert samtykke» ble behandlet som eget punkt tidligere i dette kapittelet, er det allerede presentert en detaljert beskrivelse av prosessen for samtykke. Jeg vil derfor her kun gi en kort gjennomgang av hvordan studien oppfyller de tre kravene til informert samtykke. I denne studien ble ungdom på forhånd informert om forskningsprosjektet, og deretter gitt muligheten til å velge å delta. Dermed var de klar over at det var et forskningsprosjekt før de tok valget om å delta eller ikke.

Når de meldte seg frivillig til å delta i studien, fikk de nærmere informasjon om hva studien forsket på. Som nevnt tidligere i kapittelet, er det viktig at informanter ikke bare får denne informasjonen, men får den på en måte de kan forstå, slik at samtykket gis på rett grunnlag. Siden utvalget består av ungdom, var jeg veldig oppmerksom på å sørge for at de skjønnte hva deltagelsen betydde. Dette gjorde jeg ved å gi de et skriftlig samtykkeskjema som forklarte studien, og ved å forklare og forsikre meg om at de skjønnte, og tenkte seg om, før de ga sitt

samtykke. For informanter under 16 år var det enda viktigere å sørge for et informert samtykke, både fra ungdommene selv og fra foreldrene deres.

Det siste punktet som handler om at informantene kan trekke seg når som helst, var også noe jeg la vekt på i intervjusituasjonen. I tillegg til å skrive det i samtykkeskjemaene, ga jeg de muntlig informasjon om dette. Jeg fortalte dem noe slik som: «Om du bestemmer deg midt i intervjuet for at du ikke lenger vil være med, så trenger du ikke si noe engang, du kan bare reise deg og gå, og ingen kommer til å si noe på det». I et tilfelle ringte skoleklokken midt i intervjuet, da stoppet jeg opp og spurte hva klokken ringte for. Det viste seg at det var en pause i skoletiden. Jeg tenkte at dette muligens påvirket ungdommen, og at det kunne tenkes at eleven heller ville ha friminutt enn å fortsette intervjuet. Derfor spurte jeg om det, og sa at hun kunne gå om hun ville, og at det ikke gjorde noe. Det er selvfølgelig vanskelig å vite hvordan informasjonen man gir blir oppfattet, og informantene kan sikkert ha følt en viss forpliktelse til intervjuet etter de først hadde meldt seg. Etter beste evne prøvde jeg å gi de all mulighet til å vite at det sto i deres makt å avbryte intervjuet, eller hele deltagelsen om de skulle ønske det.

Det neste hovedtemaet Ryen (2011) tar for seg er konfidensialitet, som handler om å beskytte identiteten til de som deltar i studien. Når det kommer til å beskytte de informantene som deltok i studien, har jeg anonymisert navnene deres, i tillegg til hvor i landet og ved hvilken skole intervjuene ble gjennomført. Temaet om anonymitet er også nevnt tidligere i kapittelet, der det problematiseres litt med tanke på at intervjuene foregikk i skoletiden. Jeg skulle helst sett at lærere, og andre elever, ikke visste hvem som ble intervjuet. Samtidig brukes det ikke navn eller alder på informantene i analysen, så etter min vurdering er informantenes identitet godt sikret.

Det siste temaet som er viktig i god etisk kvalitativ forskning, ifølge Ryen (2011), er tillit. Tillit i denne forstand står for forholdet mellom informant og forsker, og for ansvaret forskeren har når det gjelder å gjennomføre forskningen på en slik måte at informanten kan tenke seg å delta i forskning ved en senere anledning (Ryen, 2011). I denne studien er dette et tema som er viktig, nettopp fordi de som deltar er såpass unge. I min forståelse av temaet tillit handler det om en annen type beskyttelse enn konfidensialitet. Når målet er at informanten ikke skal oppleve forskning som noe han/hun ikke ønsker å gjøre igjen, tolker jeg at tillit i denne sammenheng omhandler at forskeren skal opptre på en ordentlig måte i informant-

forsker-forholdet. Dette kan for eksempel innebære å ikke presse informanter på temaer de ikke vil snakke om, som sårbare situasjoner.

Videre i teksten er fokuset på studiens validitet, reliabilitet og overførbarhet.

3.4. Studiens kvalitet

Kvaliteten på studien blir vurdert ut fra den pålitelighet og gyldighet som tillegges forskningen. I første omgang vil temaet om pålitelighet bli behandlet, blant annet med fokus på forskerrollen. Videre vil den grad av gyldighet som kan tillegges resultatene være tema.

3.4.1. Pålitelighet

Tjora (2013) påpeker at det i kvalitativ metode ikke kan eksistere en fullstendig nøytral tilnærming til temaet fra forskerens side. Forskeren har med seg en kunnskap, og står i en posisjon i forhold til temaet det forskes på, som han ikke kan løsrive seg fra. Av den grunn blir det ifølge Tjora (2013) viktig å redegjøre for hvordan denne posisjonen kan påvirke det forskningsarbeidet man gjennomfører.

I min forskerrolle har jeg med meg en kunnskap og for-forståelse for det temaet som undersøkes, både som student i sosialt arbeid og som ung person i dagens samfunn. Jeg er i en alder der ungdomstiden fortsatt er en tid jeg har friskt i minne, og derfor husker jeg hvordan det var å gå på ungdomskolen. Dette kan påvirke hvordan jeg tenker om informantene i studien. Jeg er også en ivrig bruker av sosiale medier, derfor har jeg kjennskap til de samme sosiale mediene det er snakk om i intervjuene.

I tillegg har jeg med meg faglig kunnskap som student og sosionom inn i prosjektet. Jeg har blant annet vært i praksis blant ungdom, og lært mye om observasjon i forbindelse med å tolke hvordan ungdom har det. Tjora (2013) påpeker at kunnskap man tar med seg inn i kvalitativ forskning er en ressurs, men han understreker også viktigheten av å uttrykke hvordan denne kunnskapen brukes. Den observasjonsteknikken jeg lærte i min studie-praksis, er noe jeg benyttet meg av i intervjuene for å registrere kroppsspråket til ungdommene når de svarte på spørsmål. Jeg mener det kan være en ressurs i analyseringen, fordi det kan tilby en dypere dimensjon når man kan beskrive hvordan noe blir sagt, eller hvordan en person fremstår under et utsagn. Samtidig er det viktig å understreke at de observasjoner og tolkninger jeg gjør, kommer fra meg med min for-forståelse som grunnlag.

En faktor som ifølge Tjora (2013) kan styrke påliteligheten i kvalitativ forskning, er bruk av sitater fra informanter. Bruk av sitater er i denne studien det som legger grunnlaget for

analysene i analysekapittelet. I denne studien mener jeg at informantenes «stemme» kommer godt frem, sitat fra intervjuobjektene benyttes hyppig i analysedelen av oppgaven. Tjora (2013) understreker videre at utvalg av sitater åpner opp for spørsmålet om hvilke av informantens utsagn som ikke blir sitert. Et valg om avgrensning i forbindelse med dette ble gjort da empirien skulle vurderes opp mot relevans til problemstillingen. Empiri som omhandlet temaer eller episoder som ikke fant sted på sosiale medier, ble utelukket fra videre analyse.

Ifølge Blaikie (2015) er en av forskjellene på kvalitativ og kvantitativ forskning at den kvantitative har en høyt strukturert tilnærming til forskningstemaer, mens den kvalitative har en mer åpen og fleksibel tilnærming. Det kan av den grunn være utfordrende å vurdere pålitelighet i kvalitativ forskning. Tjora (2013) mener at et viktig punkt når det gjelder pålitelighet, er å redegjøre for hvordan forskningen formes i de ulike stadiene av en analyse. Ved å benytte SDI-metoden til Tjora, med en systematisk og tekst-nær gjennomgang av empirien, har studien en sterk empirisk forankring, noe som igjen kan heve kvaliteten på forskningen. En detaljert beskrivelse av de ulike stegene i modellen tydeliggjør også de valg som ble tatt i prosessen, og begrunnelse av dem. Videre i vurderingen av studiens kvalitet er fokuset på gyldigheten til studien.

3.4.2. Gyldighet

Gyldighet i kvalitative studier dreier seg om hvorvidt de resultater man finner kan svare på spørsmålene man stiller i forskningen (Tjora, 2013). Ved å være oppmerksom på tidligere forskning på temaet, og sjekke resultater opp mot funn i andre studier, kan man teste gyldigheten til forskningen (Tjora, 2013). Tidligere forskning benyttes som bakgrunn for denne studien, og har vært til hjelp i studiens utforming. Funn gjort i studien blir i analysedelen sammenlignet med funn fra tidligere forskning, for å vise hvilke måter resultatene samsvarer eller avviker fra tidligere resultater. En annen faktor som kan styrke studiens gyldighet, er den grundige redegjørelsen for valg i metodesammenheng.

3.4.3. Generalisering

For å analysere studiens empiri er SDI-modellen til Tjora benyttet. Målet med denne modellen er å kunne skape en konseptuell generalisering, hvor man viser til funn gjennom bruk av konsepter, begreper, modeller eller diagrammer, som ikke kun er knyttet til den empirien man har lagt til grunn (Tjora, 2013). For å sørge for at de konsepter som utvikles har relevans utenfor empirigrunnet, bruker man teori og knytter resultater til tidligere

forskning (Tjora, 2013). Gjennom bruk av SDI-modellen forsøker jeg å heve blikket fra empirien i studien, for å skape en slik konseptuell generalisering. Dette gjøres ved å knytte teori til fenomener, tilføye begreper til eksisterende teori, vise hvordan resultatene samsvarer med tidligere forskning, og prøve å skape konsepter som kan gjøre seg gjeldende i praksis og i videre forskning på temaet.

3.5. Oppsummering av metodekapittel

I kapittelet om metode blir valg og begrunnelse for metode beskrevet og diskutert. Metoden for datainnsamling er i denne studien kvalitativ. Metodevalget begrunnes med det store antallet kvantitative undersøkelser om temaet som finnes, i kombinasjon med et ønske om å gå mer i dybden om ungdoms bruk av sosiale medier. Intervjumetoden i studien er fokuserte intervjuer, som er kortere enn dybdeintervjuer. Studiens utvalg er strategisk, og de ni intervjuobjektene er i alderen 15-16 år. Rekruttering og intervjuer ble gjennomført i skoletiden, og effektene av dette reflekteres over i kapittelet. Videre omtales temaet informert samtykke, hvor elevene under 16 år måtte ha tillatelse fra foreldre for å delta, mens elevene over 16 år kunne samtykke på egenhånd. Etter en gjennomgang av metodevalg, redegjøres det for bruk av dataprogram ved koding. Deretter beskrives prosessen for koding, kategorisering, og utvikling av hovedtemaer og undertemaer. Til sist i metodekapittelet blir studiens kvalitet vurdert. I neste del av teksten vil empirien bli presentert, forklart og diskutert med bruk av teori.

4.0. Empiri og analyse

I dette kapittelet vil studiens empiriske grunnlag analyseres ved bruk av teori. Analysen er inndelt og konsentreres om tre sentrale tema og funn: 1) *Det sosiale med sosiale medier*, 2) *Inntrykksforvaltning på sosiale medier* og 3) *Deling av bilder og andre tillitsbrudd på sosiale medier*.

4.1. Det sosiale med sosiale medier

Det er naturlig å tenke at man er sosial på sosiale medier uansett hva man bruker dem til, kanskje mest åpenbart fordi det ligger i navnet. Betydningen bak *det sosiale*, er en henvisning til den sosiale aktiviteten ungdommene beskriver når de snakker om hvorfor de har sosiale medier. Temaet konsentreres rundt ungdoms beskrivelser av hvordan relasjoner kan knyttes på sosiale medier, og hvordan den kontinuerlig sosiale tilværelsen de lever i ikke nødvendigvis alltid er positiv. De to undertemaene er som følger: 1) «*Jeg har mange venner*

som ikke bor i Norge» - Sosiale relasjoner «løftes ut» av lokalmiljøet og 2) Å 'snappe' på Snap – Goffmans «faux pas» og tryggheten bak skjermen.

4.1.1. «Jeg har mange venner som ikke bor i Norge» - Sosiale relasjoner «løftes ut» av lokalmiljøet

Ungdommene i studien beskriver at de er på sosiale medier for å være sosial, og følge med på hva andre gjør. Til forskjell fra i den 'fysiske verden', er det ikke nødvendig å være i samme rom for å bli kjent med noen. I dette undertemaet er fokuset på hvordan ungdom er sosiale på tvers av landegrenser i sin bruk av sosiale medier.

I Frøydis eksempel nedenfor forklarer hun hvordan hun fikk seg en ny venninne ved at de 'kommenterte' hverandres bilder, ble venner på Instagram og Snapchat, og deretter møttes i virkeligheten:

«[...] Jeg kan gi deg et eksempel: Jeg har en venninne fra en by i nærheten, som eh.. jeg ble kjent med gjennom å kommentere hverandre sine bilder på Instagram, fordi at da blir man på en måte.. det startet liksom med at hun kommenterte mine bilder, så kommenterte jeg hennes bilder, også la vi hverandre til på Snap også snakket vi litt der også møttes vi også var vi sammen på byen her, også har det bare blitt sånn at vi på en måte har blitt veldig gode venner og sånt.. og det kommer ut av.. på grunn av på en måte at vi har på en måte vist en interesse i å bli kjent med hverandre med kommentarer og sånt da. Så ja..». (Frøydis)

Eksempelet til Frøydis viser hvordan hun oppnådde et vennskap i 'den fysiske verden' ved å knytte kontakt på sosiale medier. Det hun beskriver er hvordan sosiale relasjoner «løftes ut» av lokalområdet via ulike sosiale medier. 'Nettvenner' trenger ikke være på samme sted som informantene i 'den fysiske verden', de er på 'samme sted' i den virtuelle verden. Denne «utløftingen» av relasjoner fra lokale forhold er nettopp det Giddens beskriver som «utleiring»: *«[...] – the «lifting out» of social relations from local contexts and their rearticulation across indefinite tracts of time-space.»* (Giddens, 1995, s. 18). Relasjonen Frøydis skapte på sosiale medier endte opp som et vennskap i den fysiske verden etter hvert, men dette er ikke alltid tilfellet med 'nettvenner'. Isa bruker mye tid på Twitter og forteller i detalj hva hun gjør der, blant annet om alle 'vennene' hun har fått gjennom Twitter:

«Altfor ofte. Jeg er der ganske mye, jeg har mange venner som ikke bor i Norge, på Twitter for eksempel, så jeg har brukt Twitter veldig mye sånn 3 timer om dagen til sammen, litt for mye.» (Isa)

«Sånn Florida.. den ene bor i Australia den andre bor i Florida, Texas, England, Brasil. Sånn, det er overalt.» (Isa)

Isa kaller ikke relasjonene hun skaper på internett for 'nettvenner', bare 'venner'. Men på spørsmål om hun har møtt noen av dem svarer hun nei. Jeg tolker det som at Isa til en viss grad likestiller 'nettvenner' med vanlige venner. Videre beskriver Isa hvordan sosiale medier som Twitter kan brukes til å knytte kontakter over landegrensler:

«Det kommer jo an på, hvis du liksom ikke har spesielle sånn fandoms som du ikke er sånn stor del av fanbasen til Marvels så er det vel ikke så viktig, men hvis du er en stor fan av Marvels så kan det hende du går på twitter også er det sånn «retweet this to be in a groupchat and gain new Marvel friends» også er det sånn hvis du gjør det så liksom bygger du opp liksom nettverket ditt, det er sånn du får venner og sånt.» - Isa

Ifølge Isas beskrivelse kan man ved å dyrke interessene sine på sosiale medier knytte kontakt, og skape seg nettverk med andre som har de samme interessene som seg selv. Som eksempel forteller hun i detalj hvordan man gjennom delte interesser kan bygge seg nettverk på tvers av landegrensler ved å bruke sosiale medier. Internett som teknisk hjelpemiddel og system er tilstede i mange deler av menneskers liv. I tillegg påvirker det relasjonelle tilknytninger og nettverk som Isas beskrivelse tilsier. Man kan si at internett fungerer som et «ekspertsystem», en mekanisme Giddens mener er sentral i «utleiringsprosessen», og som gjør det mulig å 'løfte' sosiale relasjoner ut av lokal kontekst: *«They extend to social relations themselves and to the intimacy of the self.»* (Giddens, 1995, s. 18). Giddens hevder at slike systemer, i dette tilfellet internett, er tilstedeværende i stort sett alle deler av menneskelig liv: *«Such systems penetrate virtually all aspects of social life in the conditions of modernity - [...]»* (Giddens, 1995, s. 18). Ungdommene i studien bruker sosiale medier for å skape relasjoner på tvers av tid og rom, og 'oppfyller' i den forstand Giddens utleiringsteori med internett som «ekspertsystem».

Dagny forteller om en 'app' som heter Yubo, hvor man velger hvem man vil bli bedre kjent med ved å dra bildet av dem enten mot høyre eller venstre:

«Får venner, nettkompiser og nettvenninner.» (Dagny)

«Ja, altså jeg vil ikke si at de jeg snakker med egentlig er nettvenner, fordi det å ha nettvenner gjør meg litt sånn nervøs for jeg har ikke møtt de. Så da bruker jeg ikke liksom.. å kommunisere så mye med dem.» (Dagny)

Først kaller hun disse kontaktene for 'nettvenner', deretter understreker hun at hun blir litt nervøs av å kalle det 'nettvenner'. Hun begrunner det med at hun ikke kjenner dem på ordentlig, eller har møtt dem ansikt til ansikt. Det virker som hun mener det er 'nettvenner' hun har, men hun formidler at hun ikke er helt komfortabel med uttrykket. Giddens beskrivelse av «utleiring» har en klar sammenheng med det ungdommene forteller om

relasjoner de skaper på nett. Men selv om «utleiring» forklarer fenomenet gir det lite innsikt i hva slike relasjoner innebærer. Kan vennskap på sosiale medier sies å være det samme som vennskap ansikt-til-ansikt? For Isa virker det som et vennskap er et vennskap, enten det er i det virtuelle eller fysiske rom, mens Dagny uttrykker nervøsitet rundt det å ha 'nettvener'.

Kommunikasjonen med 'nettvener' som ungdommene beskriver, foregår gjennom 'apper' og 'chater' hvor meldinger kan sendes og mottas relativt kjapt. Denne formen for kommunikasjon blir ifølge Svennevig (2009) mer og mer lik ansikt-til-ansikt kommunikasjon. Forskjellige uttrykksmidler i form av smilefjes og andre tegn i 'chaten' gjør slik kommunikasjon mer «dynamisk» enn tidligere former for skriftlig kommunikasjon (Svennevig, 2009). Det vil av den grunn være grunn til å tro at et vennskap på sosiale medier kan oppnå tilnærmet likhet til et vennskap i virkeligheten. utfordringen med å trekke en slik slutning er at hvis all kommunikasjon er skriftlig, er det vanskelig for ungdommene å vite hvem de prater med. Det kan tenkes at det er denne ukjente faktoren som ligger bak den skeptiske holdningen til 'nettvener' som Dagny uttrykker.

4.1.2. Å «snappe» på Snap – Goffmans «faux pas» og tryggheten bak skjermen

I forrige undertema ble beskrivelser av 'nettvener', og hvordan ungdommene bruker sosiale medier til å bygge relasjoner utenfor lokalområdet, analysert. I dette undertemaet er fokuset på en annen faktor ved å være sosial på internett, nemlig når kommunikasjon og formidling av følelser kan være problematisk, eller gi uønskede resultater for ungdommene.

Carl er en av informantene som er mest aktiv på sosiale medier. Han sier selv at det er snakk om en konstant tilstedeværelse: «Alltid, om jeg har nett så er jeg mest sannsynlig på sosiale medier» (Carl). Han forteller om en krangel mellom han og en venninne på Snapchat:

«Ja, ja det har jeg, jeg tror jo alle har det da. Jeg vet at det var en gang jeg ble skikkelig sur på noen også begynte jeg sånn å kalle de stygge ting, men det var ikke sånn at hun satt der og tok det, vi begynte bare å slåss sånn gjennom Snapchat og kalte hverandre sånn stygge ting, også kjente jeg sånn dagen etterpå at det var sånn «åh, gud, hvorfor sa jeg alt det der, det er så teit» også endte det opp med at.. jeg tror vanligvis så er jeg sånn, så sier jeg sånn unnskyld etterpå, men det ender bare med at jeg blokker dem før det skjer, og de blokker meg så..» (Carl)

Carl beskriver at han ble sur på noen av ukjent grunn, og begynte å sende henne stygge meldinger på Snapchat, noe som utviklet seg til en krangel. Ut fra det Carl forteller, eskalerte situasjonen ganske raskt, og han sier selv at slike situasjoner er noe han angrer på i ettertid. Snapchat er en 'app' som går ut på rask kommunikasjon med vennene sine, for det meste gjennom bilder og videoer med tekst lagt til. Ut ifra Carls beskrivelse virker det som at han i

et øyeblikk ble sur, og gikk rett på Snapchat og startet denne krangelen. Videre snakker han om hvordan det følte dagen etterpå:

«Det var egentlig ikke noe som.. jeg var ikke fornøyd, jeg var ikke fornøyd med at jeg hadde vært sånn slem, for jeg liker ikke å være slem, men det er sånn noen ganger så bare snapper det, også blir du bare så sur, også begynner du å si ting, og det er sånn, det er egentlig ikke virkelig en god følelse, spesielt når du vet at det har såret personen, da er det virkelig bare sånn.. du får det verre enn de hadde det liksom.. for jeg får alltid såå dårlig samvittighet for sånne ting. Men jeg har aldri snappet på noen i virkeligheten, der jeg slo dem eller noe sånt. Men det er jo fordi de fleste er jo ikke sånn.. de føler seg mer trygg bak skjermen, når de egentlig, ærlig talt er mindre trygg bak skjermen.» (Carl)

Carl uttrykker at han ikke følte seg bra etter hendelsen, og han understreker at krangelen er noe han ikke kunne gjort i virkeligheten. Han sier at han i ettertid fikk veldig dårlig samvittighet, fordi han visste han hadde såret personen i krangelen. Videre mener Carl at det er en trygghet i det å sitte bak en skjerm å skrive det man mener. Det kan tenkes at det er lavere terskel for å sende negative følelser via sosiale medier, enn det er å uttrykke dem ansikt-til-ansikt. I en situasjon ansikt-til-ansikt er det mulig at terskelen for å krangle eller såre noen vil være høyere, fordi man kan se reaksjonen til den andre personen. Svennevig (2009) mener at selv om kommunikasjon på internett kan være av «dynamisk» karakter, vil de som deltar være adskilt av det mediet de bruker, eksempelvis pc eller mobil. Det vil derfor være vanskelig å vite hvordan den som mottar meldinger reagerer på det som blir skrevet (Svennevig, 2009). Det er grunn til å tro at denne «barrieren» kan være årsaken til den sosiale terskelen Carl illustrerer når han sier at han aldri har 'snappet' (mistet besinnelsen) i den virkelige verden.

Da Carl startet krangelen på Snapchat, gjorde han noe han angret på etterpå, noe som forandrer situasjonen. Han tok et oppgjør med den andre personen, og havnet i en krangel på Snapchat. Et slikt oppgjør kan ifølge Goffman (1992) betegnes som en «scene», og han forklarer begrepet slik:

«Det finnes imidlertid situasjoner, ofte kalt «scener», hvor en person opptre på en slik måte at han river ned eller alvorlig truer det høflige inntrykk av forståelse, og selv om han ikke behøver å gjøre dette bare for å skape disharmoni, gjør han det i full visshet om at disharmoni blir den sannsynlige følgen.» (Goffman, 1992, s. 175)

I henhold til Goffman må den som skaper «scenen» være fullt klar over konsekvensene av handlingen, for at det skal sies at han utfører den med vilje. Carl kan på et lite øyeblikk formidle følelser gjennom Snapchat som han i ettertid angret på. Grunnen til at han angret er at han innser at han har såret en person, noe som gir han dårlig samvittighet. Han sier selv det

var først dagen etterpå han innså at han hadde gjort noe som ikke var bra. I dette tilfellet virker det ikke som Carl ville gjentatt hendelsen om han var klar over utfallet. Derfor vil det ikke medføre riktighet å kalle det en «scene».

Carl hadde et følelsesutbrudd han ikke klarte å styre, og tenkte ikke over konsekvensene i handlingsøyeblikket. Goffman (1992) kaller et tilfelle hvor man ikke klarer å utføre «inntrykksstyringen» i tilfredsstillende grad, for «faux pas». En «faux pas» forekommer når en person ytrer det han mener i øyeblikket, uten å være klar over effekten av utsagnet: «[...] det fremsettes tilsiktede uttalelser eller ikke-verbale handlinger som har en rekkevidde vedkommende ikke er oppmerksom på.» (Goffman, 1992, s. 174). Når Carl ikke ville gjort det samme i den virkelige verden, kan det være fordi han har en bedre forståelse av konsekvenser ansikt-til-ansikt enn på sosiale medier. Som han selv sier kan det føles tryggere å sitte bak en skjerm.

Isa er, i likhet med Carl, en av informantene som bruker veldig mye tid på sosiale medier. Hun sier at hun alltid er på sosiale medier: «Overalt, når som helst, [...]» (Isa). Hun deler blant annet videoer av seg selv på sin 'privatstory', der hun snakker om hva som skjer i livet hennes:

«Mm.. Egentlig ikke, det eneste er liksom at jeg har, den der privatstoryen på Snapchat der jeg bare ranter om livet og sånne ting, og det er liksom noen ganger jeg våkner dagen etterpå og ser på den og jeg bare «oi jeg er overdramatisk» men sånn, jeg legger ikke ut så veldig mye av liksom andre folk eller av meg selv bortsett fra det og jeg har kun sånn fem folk som ser på den.» (Isa)

De som ser Isas innlegg på 'privatstoryen' er et fåtall utvalgte brukere av Snapchat, dermed deler hun ikke videoene med alle hun har på Snapchat. Hun beskriver at hun deler videoer hvor hun 'ranter', noe som typisk betyr å snakke lenge om et spesielt tema du har følelser rundt. Når hun legger ut slike videoer, er det ikke alltid hun er like fornøyd med resultatet. Hun sier imidlertid at hun ikke direkte angrer på slike videoer i ettertid: «Det er ikke det at jeg ikke ville gjort det, det er mer at jeg ser på disse og bare «herregud, jeg var emosjonell, hva er galt med meg» ehm.. men jeg blir ikke sånn, jeg tenker veldig over hva jeg legger ut, eh.. [...]». Hun sier at hun ville gjort det igjen, i samme setning som hun bedømmer seg selv som «emosjonell». Det virker på meg som hun ikke er helt fornøyd med at hun har vært så åpen om følelsene sine.

Isa tenker over hva hun legger ut, samtidig som hun dagen etter å ha lagt ut en video kan bedømme sitt eget 'emosjonelle' uttrykk. Det er mulig at hun dagen etterpå synes det er pinlig

at hun la ut videoen. Goffman (1992) mener at nettopp pinlighet oppstår som følge av «faux pas» i en opptreden. Isa mener dog at hun godt kunne gjort det samme på nytt, noe som ikke tyder på at hun angrer spesielt på at hun delte videoen. Likevel kaller hun seg selv ‘overdramatisk’, og sier at hun tenker dette om seg selv mens hun ser på videoen dagen etterpå. At hun sjekker videoen dagen etter, tilsier at hun til en viss grad tenker på hvilket inntrykk andre kan få av henne. Det er mulig at hun opplever pinlighet ved deling av følelsesmessige øyeblikk på sosiale medier, men ikke blir påvirket i like stor grad som Carl.

I Carls situasjon blir det antydnet at avstanden til andre mennesker kan senke terskelen for å formidle følelser på sosiale medier. Argumentet om mangelen på visuell respons fra publikum kan også gjelde i Isas tilfelle. Hun har et emosjonelt øyeblikk, og går inn på Snapchat hvor hun deler sine følelser i en video som et visst antall ‘følgere’ ser. Dagen etterpå, i likhet med Carl, innser hun at det muligens ikke var hennes beste øyeblikk, og det virker som hun til dels angrer på videoen, selv om hun hevder at hun ville gjort det på nytt.

Beskrivelsene til ungdommene antyder at de i sin bruk av sosiale medier har en tendens til å følge følelsesmessige impulser i større grad enn i den virkelige verden. Dette kan føre til at de i ettertid kjenner på følelser som pinlighet, anger eller dårlig samvittighet. Sosiale medier gir ungdommene mulighet til å være sosiale med andre, selv om de er alene på rommet sitt. Det kan imidlertid virke som det er litt kort fra tanke til handling på sosiale medier, og at det fører til at terskelen for å formidle negative følelser i relasjoner er lavere enn normalt. Dette kan komme som en følge av at man ikke kan se reaksjonene til mottakeren. Det kan være at det er tryggere å skrive det man mener fra «bak skjermen», nettopp fordi man unngår å se reaksjoner.

Det positive med at sosiale medier kan være en plass hvor det er enklere for ungdommene å dele følelsene sine, er hvordan det kan hjelpe ungdom. Ved å bruke sosiale medier i arbeid med ungdom, kan man møte ungdom i et ‘virtuelt rom’ på deres premisser. Her føler de muligens at det er tryggere å dele følelser enn ansikt-til-ansikt. Et eksempel på en sak hvor dette har fungert i praksis, er personen som på Snapchat kaller seg «Helsesistah». Hun er helsesøster, og bruker sosiale medier som en plattform hvor ungdom kan føle det er tryggere å kontakte henne (Rajah, 2018).

4.1.3. Oppsummering

I temaet om *Det sosiale med sosiale medier* er ‘nettvener’ et fenomen ungdommene beskriver i sin bruk av sosiale medier. I neste undertema forteller de om at formidling av

følelser skjer raskt, og kan føre til anger eller pinlighet. Resultatene fra de to undertemaene oppsummeres punktvis nedenfor:

- 1) Giddens (1995) teori om «utleiring» benyttes for å vise at internett fungerer som et «ekspertsystem» når ungdom knytter relasjoner på tvers av «tid og rom». Svennevigs (2009) beskrivelse av 'chatting' som «dynamisk», og nesten i samsvar med muntlig kommunikasjon, tilsier at man kan være sosial med noen selv om man aldri møter dem ansikt-til-ansikt.
- 2) Ungdoms beskrivelser tyder på at terskelen for å formidle vonde følelser er lavere på sosiale medier, enn i den fysiske verden. Tryggheten ved å sitte bak en skjerm mens man er sosial kan være en viktig faktor, og funnene gir grunn til å tro at «adskillelsen» (Svennevig, 2009) fra den man sender innhold til kan være en årsak til fenomenet. Goffmans (1992) «scene»-begrep illustrerer brudd i den sosiale interaksjonen når en ungdom velger å ta et oppgjør med noen gjennom Snapchat. Videre analyseres slike følelsesmessige utbrudd man ikke nødvendigvis kjenner seg igjen i, og som man ikke ville funnet på i den fysiske verden. Dette belyses ved bruk av Goffmans (1992) «faux pas»-begrep, og viser hvor fort man kan formidle noe på sosiale medier som man ikke tenker nærmere gjennom før i ettertid.

I neste tema, som omhandler *Inntrykksforvaltning på sosiale medier*, er fokuset på hvordan ungdom bruker sosiale medier for å styre inntrykk og fremstille seg selv til andre.

4.2. Inntrykksforvaltning på sosiale medier

Inntrykksforvaltning handler om hvordan ungdom bruker sosiale medier for å styre hvordan de fremstår, og på hvilke måter de styrer inntrykket sitt gjennom ulike kontoer. De tre undertemaene som analyseres er: 1) «Jeg har én vanlig offisiell bruker» - Om å være «on stage» eller «off stage» på Instagram, 2) «Hvordan man fremstiller seg selv til folk» - Giddens' «refleksive selv» og Goffmans «idealisering» på sosiale medier og 3) «Jeg hadde blitt glad for at noen hadde sagt at jeg liksom så fin ut på det bildet» - Goffmans «taktfullhet» og «sosialt stell» på sosiale medier.

4.2.1. «Jeg har én vanlig offisiell bruker» - Om å være «on stage» eller «off stage» på Instagram

Instagram er en 'app' hvor man deler bilder av seg selv, og følger med på hva andre deler. Alle ungdommene har Instagram, og de forteller om flere forskjellige brukerkontoer. Flere av dem beskriver at hva de deler av seg selv, avhenger i stor grad av hvem de deler til. Gjennom

å styre publikumstilgangen på brukerkontoene sine, kontrollerer de hvem som ser dem og hvordan.

Frøydis er den informanten med desidert flest kontoer på Instagram, som hun beskriver her:

«Nei, jeg har to Instagrambrukere, og den ene er den jeg bruker nå og den andre er den jeg brukte før men så glemte jeg passordet til den. Men sånn opprinnelig har jeg sånn fem kontoer der jeg bruker.. jeg har en vanlig offisiell bruker der jeg har sånn folk jeg kjenner og sånn der, sånn ca 600 folk som følger, også har jeg en privatbruker som jeg har ca 100 folk som følger, så har jeg en trebruker som er bare de nærmeste. Så har jeg en littbruker bare hvor jeg bare legger ut bilder, også har jeg en gammel bruker som jeg ikke bruker lengre. Så det blir en del brukerkontoer etter hvert.»
(Frøydis)

Frøydis forteller at hun totalt har fem kontoer på Instagram, som hun bruker på forskjellige måter. To av dem er nesten ikke i bruk, så fokuset i analysen vil være de tre kontoene hun bruker mest. Den første kontoen kaller hun sin 'offisielle bruker', den er åpen og hun har 600 'følgere' her, som ikke trenger hennes tillatelse til å se bildene hun legger ut. Deretter beskriver hun det hun kaller en 'privatbruker', hvor folk må be om tilgang og hun må godta. Der 'følger' ca. 100 folk henne. Den tredje kontoen er noe hun kaller en 'trebruker'. Den er 'privat', og kun hennes nærmeste venner får tilgang til innholdet. Gitte forteller om en lignende bruk av Instagram, men med litt færre kontoer enn Frøydis. Hun har en konto hun kaller den 'ordentlige', som er åpen for alle, en konto hun nesten ikke bruker, og en tredje konto der hun kun har et fåtall 'følgere':

«Hehe, jeg har jo en sånn ordentlig en som alle kan følge hvor jeg legger sånn fine bilder og sånn, så har jeg en som liksom.. at ganske mange.. eller den bruker jeg nesten ikke, det er en gammel bruker.. så det er liksom litt sånn folk.. også den siste er liksom bare sånn ti stykker liksom.» (Gitte)

Gitte forteller at på sin 'ordentlige' konto, som er 'åpen', deler hun fine bilder. Videre beskriver de to jentene hva slags innhold de legger ut på de 'private' kontoene sine:

«Fordi på den «trebrukeren» min hvor jeg har bare de nærmeste da legger jeg ut sånn klagebilder.. ehm.. bilder som på en måte er usensurert, som jeg ikke trenger å tenke over på den vanlige brukeren. På trebrukeren og på tobrukeren som er de to private brukerne så legger jeg ut bilder som jeg vanligvis ikke ville lagt ut på den normale brukeren, sånn dobbelthakebilder og sånne bilder, eller memes og sånne ting. Det ville jeg på en måte lagt ut på en trebruker, ehm.. eller tobrukeren, mens på den offisielle brukeren min så legger jeg ut bilder for eksempel fra.. selfier, opplevelser, ehm.. turer, sånne ting liksom. Så ja..» (Frøydis)

«Nei, jeg legger ut sånn klaging, nei det er litt forskjellig egentlig, det er for eksempel, jeg legger ut hvis noen vil finne på noe, litt sånn inside jokes og sånn.. ja.. morsomme videoer og litt forskjellig, som bare mine nærmeste får vite om på en måte.» (Gitte)

Frøydis forteller på den 'offisielle brukeren' deler bilder fra opplevelser, turer og bilder av seg selv. På 'trebrukeren' deler hun dobbelthakebilder, og er det hun kaller 'usensurert' foran sine nærmeste venner. Gitte har en lignende beskrivelse av sin deling på den 'private' kontoen, med klaging, vitser og morsomme videoer. Beskrivelsen fra de to ungdommene tyder på to forskjellige områder på Instagram. På det ene området kan de dele 'usensurert', og på det andre området tenker de mer over at det som deles må være fint.

I Goffmans teatermetafor betegnes to slike «områder», hvor man oppfører seg forskjellig for «on stage» og «off stage», om man er 'på scenen' eller 'bak scenen' (Goffman, 1992).

Goffman forklarer «on stage» slik: «[...] når ens virksomhet foregår i andres nærvær, vil enkelte sider ved denne virksomheten fremheves, mens man undertrykker andre sider som kunne så tvil om det inntrykk man ønsker å gi.» (Goffman, 1992, s. 96). Goffman (1992) beskriver «on stage» som et område hvor man fremhever enkelte sider ved seg selv, mens man undertrykker andre. Frøydis bruker den 'offisielle brukeren' til å gi et spesielt inntrykk av seg selv, mens hun deler bilder hvor hun har dobbelthake på 'trebrukeren'. Gitte deler fine bilder på den 'ordentlige' kontoen, mens hun deler klaging på den 'helt private'. På sin 'åpne' konto er ungdommene «on stage», med et stort antall 'følgere' som ser bildene de legger ut, og det inntrykket de vil gi. Ungdommene driver med «inntrykksstyring» ved å kontrollere publikumstilgangen på de forskjellige kontoene, og dermed skape «områder» hvor de kan opptre forskjellig.

Som nevnt ovenfor, styrer man dette inntrykket ved å fremheve de egenskaper man vil at publikum skal oppfatte, samtidig som man skjuler de inntrykk som kan stå i strid med situasjonens definisjon (Goffman, 1992). Det inntrykket ungdommene skjuler på sin «on stage»-konto, kommer frem i et annet område. På den private kontoen kan de sies å være «off stage», med kun nære venner som publikum. På denne kontoen er de mer avslappet, og lite nøye på hvilke bilder eller utsagn de deler. Goffman beskriver «off stage» som nettopp et område hvor den opptredende ikke trenger å spille en rolle, og kan slappe av: «Her kan den opptredende slappe av, gi slipp på fasaden, la være å si sine replikker, falle ut av rollen.» (Goffman, 1992, s. 97). Når ungdommene er «off stage» trenger de ikke å tenke på å skjule trekk ved seg selv, slik de gjør «on stage».

Agnes beskriver en litt annen område-fordeling enn Frøydis og Gitte, med bare to kontoer på Instagram:

«Jeg tror jeg bare har to, som.. Én er privat men jeg slipper inn de fleste folkene. Ehm.. som jeg liksom kjenner eller vet om da. Mens den private, der tror jeg jeg har fem-seks stykker.» (Agnes).

«Ehm, det kommer jo litt an på hvem du er, men altså jeg har jo min helt private konto, der har jeg jo.. for det er jo flere som har flere Instagrambrukere da, at liksom da har jeg mine nærmeste venner, jeg tror jeg har en fire-fem stykk, bare at de har forskjellige kontoer da, så jeg tror jeg er oppe i sånn 15 som følger den. Men det er da sånn fem eller seks stykker til sammen.» (Agnes)

Her forteller Agnes at hun har en konto som hun betegner som 'privat', men hvor hun gir tilgang til de fleste som ber om det. Denne kontoen har mye til felles med Frøydis sin 'privatbruker', med 100 'følgere'. Den andre kontoen Agnes beskriver kaller hun 'helt privat', hvor hun kun har sine nærmeste venner. Den 'helt private' kontoen vil i samsvar med de andre ungdommenes beskrivelser, være Agnes sin «off stage»-konto.

Selv om Goffmans metafor også i dette tilfellet kan brukes for å beskrive hvordan Agnes styrer publikumstilgangen på sin Instagram, er «on stage» og «off stage» i essensen to ytterpunkter. Metaforen antyder et 'svart-hvitt' skille på når mennesker «opptrer», og når de ikke gjør det. I dette tilfellet har Agnes kun den ene av ytterpunktene, nemlig «off stage»-kontoen. Agnes har ingen åpen konto med hundrevis av 'følgere', slik Frøydis og Gitte har. Det hun heller har er en *mellom*-konto, hvor 'følgere' må be om tillatelse for å få tilgang, men hvor de fleste 'slipper inn'. En samsvarende konto kan sees i Frøydis' beskrivelse av sin Instagrambruk, mer spesifikt hennes 'privatbruker' med 100 'følgere'. Denne *mellom*-kontoen kan imidlertid ikke sies å være i samsvar med «on stage»-kontoene Gitte og Frøydis beskriver bruken av.

Ut fra ungdommenes beskrivelser av *mellom*-kontoene, altså kontoer hvor de styrer publikumstilgangen men likevel har et relativt høyt antall 'følgere', er det grunn til å tro at de på denne kontoen er litt mindre kritisk i hva de deler, samtidig som de ikke er helt usensurert i delingen. For å vise mangfoldet i områdekontrollen ungdommene beskriver, vil jeg introdusere et begrep jeg velger å kalle «middlestage». «Middlestage» gir en tredeling av 'sceneområdet' med «on stage», «middlestage» og «off stage». Denne tredelingen hvor «middlestage» tilføyes Goffmans «on stage» og «off stage», mener jeg gir et mer nyansert og beskrivende bilde av ungdommenes «inntrykksstyring» på Instagram. På «on stage»-kontoen er de mer nøye på hva de deler, og har ofte veldig mange 'følgere'. På «middlestage»-kontoen gir de tilgang til de fleste som ber om det, og de er ikke like nøye på hva de deler. Til sist er det «off stage»-kontoen hvor de har et lite antall 'følgere', og er usensurert i deling av innhold.

Mellom-kontoene til Agnes og Frøydis kan forstås som «middlestage»; et område mellom «on stage» og «off stage». Kriteriene for «middlestage» er dermed situasjoner hvor man føler seg lett komfortabel, men likevel ikke er helt avslappet i forhold til hvilket inntrykk man gir.

Agnes er derfor ikke «on stage» på sin Instagram, slik Frøydis og Gitte er, hun er «middlestage» og «off stage» på sine to kontoer.

Carl beskriver at han også har flere kontoer på Instagram:

«Fordi jeg har en som er åpen, som er den jeg bruker, også har jeg en annen en som er.. som jeg følger en person på fordi de sa jeg måtte ha en privatkonto for å følge dem. Så jeg lagde bare en privatkonto så jeg skulle få lov til å følge dem.» – Carl

«Jeg legger ikke egentlig så ofte ut bilder, jeg legger kanskje ut ett i måneden også er jeg bare mest og ser, bruker det ofte til å holde meg oppdatert på sånne.. på fotball og sånt ikke sant? Når folk liksom, de legger liksom ut informasjon også bruker jeg det til å holde meg oppdatert på det som skjer.» (Carl)

«Fordi der kan jeg se bilder og jeg kan være anonym. Fordi jeg vil ikke helt vise meg selv ut, så jeg er anonym på Instagram også ser jeg litt på andre.» (Elsa)

«Det er sånne.. jeg skriver kanskje navnet mitt men jeg legger ikke ut bilder av meg selv.» (Elsa)

Carl og Elsa har hver sin 'åpne' konto på Instagram, men de deler ikke Instagram opp i forskjellige områder. Carl har en 'privat'-konto, men det er ikke noe han bruker når han er inne på Instagram. I forhold til det tredelte området som blir beskrevet tidligere i teksten, tilsier beskrivelsene deres at de kun har en «on stage»-konto på Instagram. Begge følger med på hva andre gjør, og de legger ikke så ofte ut bilder. Selv om de ikke har en like utpreget «områdekontroll» som de tre andre, driver de likevel med «inntrykksstyring» gjennom sin ene «on stage»-konto. Carl legger sjelden ut bilder, som blir en del av det inntrykket andre får av han på Instagram. Elsa legger aldri ut bilde av seg selv, og vil ikke vise seg frem på plattformen, noe som viser at hun i sin «on stage»-opptreden «undertrykker» (Goffman, 1992) enkelte sider ved seg selv.

At ungdom bruker sosiale medier som Instagram til å fremme et inntrykk av seg selv, er noe Aas-Hansen (2015) også presenterer i sin studie ved bruk av Goffmans metafor om «on stage» og «off stage». Hennes funn indikerer, i samsvar med denne studien, at ungdom deler Instagram inn i to forskjellige områder. Et 'offentlig' og et 'privat', og at denne inndelingen med forskjellige 'følgere' påvirker hva de deler av seg selv (Aas-Hansen, 2015). I likhet med denne studien finner Aas-Hansen (2015) at hvem som ser bildene er en viktig faktor når ungdom vurderer hva de legger ut. Bruken deres av Instagram viser en tendens til at når antallet 'følgere' på en konto synker, synker også behovet for å sensurere seg selv. Mens når

antallet 'følgere' øker, øker behovet for selvsensur. Antydningen er at jo flere som ser det de legger ut, jo viktigere blir det hvordan de fremstår gjennom innholdet de deler.

4.2.2. «*Hvordan man fremstiller seg selv til folk*» - Giddens «*refleksive selv*» og Goffmans «*idealisering*»

I forrige underkapittel ble de ulike gradene av deling på Instagramkontoer satt i sammenheng med Goffmans «on stage» og «off stage»-metafor, for å belyse ungdoms «inntrykksstyring» på sosiale medier. Temaet for dette underkapittelet er hvordan ungdom bruker sosiale medier for å fremstille seg selv på ulike måter.

Frøydis beskriver det hun kaller en 'nøytral' væremåte på sin 'åpne' Instagramprofil:

«Nei, fordi at på den ordentlige brukeren så har jeg.. så er det hvordan man fremstiller seg selv til folk man på en måte ikke har så god kontakt med men som man på en måte sier hei til på gata og som man på en måte vet hvem er. Så der på en måte ønsker man.. altså jeg ønsker i hvert fall å fremstilles som det jeg gjør på min Instagramprofil, så ehm.. de som på en måte følger den private brukeren min er de som kjenner mine gode og dårlige sider, mens på den normale brukeren min er jeg på en måte nøytral, så det er ingen som kjenner meg på en måte ordentlig bortsett fra de nærmeste da. [...]»- Frøydis

«Nei da.. jeg kan gi eksempel på at hvis man legger ut et bilde.. hvis jeg legger et bilde ut nå, også får jeg 100 likes, så er det ganske sannsynlig at jeg sletter det bildet. Fordi at jeg ligger på sånn ca 190-200 så å ha et bilde der det bare er 100 det blir liksom litt kleint.. synes jeg da..» (Frøydis)

«Sånn at altså.. En feed det er når man liksom.. bilder man legger ut på en måte passer til hverandre. Sånn at det liksom ikke er et kaldt bilde og et varmt bilde, men at alle bildene er kalde, sånn i varme liksom.» (Frøydis)

Hun forklarer at den 'åpne' profilen handler om «*hvordan man fremstiller seg selv til folk*», og at disse folkene muligens er noen hun vet hvem er, men ikke kjenner så godt. Videre forteller Frøydis at om hun legger ut et bilde som 'bare' får 100 'likes', kan hun velge å slette bildet. Det begrunner hun med at hun vanligvis får mellom 190-200 'likes' på bilder, og da vil hun ikke ha bilder på profilen som har færre responser enn det. Hun forteller hvor viktig 'feeden' hennes på Instagram er, den siden som 'følgerne' hennes kan se. Frøydis mener det er viktig at denne siden skal ha samme temperatur på bildene, for at 'feeden' skal ha en slags sammenheng, og se best mulig ut.

Når Frøydis forteller i detalj hvordan hun håndterer den 'offisielle' brukeren sin, virker det som hun beskriver en bedrift, eller en sak som promoteres på en bestemt måte. Det virker som hun bygger seg et image eller en identitet på Instagram, hvor hun reflekterer over og vurderer hva 'følgerne' får se, eller hva hun vil vise dem. Hun kan også legge ut bilder som senere

slettes, enten fordi de ikke passer inn i det hun ønsker å vise frem, eller fordi hun ikke får den responsen hun ønsker i form av 'likes'. En slik organisering og reorganisering med indre refleksjon over valg av fremgangsmåte, er det Giddens beskriver som «det refleksive» arbeidet med selvet i det moderne samfunn (Giddens, 1995). Frøydis sin Instagram-profil er en del av hennes «selvbiografiske narrativ», det hun forteller om seg selv til seg selv eller andre. Giddens beskriver selvutvikling ved refleksivitet slik: «[...] *what the individual becomes is dependent on the reconstructive endeavours in which she or he engages.*» (Giddens, 1995, s. 75). Giddens hevder her at det individet utvikler seg til å bli, avhenger av hvilke forsøk på rekonstruerende atferd han eller hun utfører. Denne rekonstruerende atferden er noe Frøydis utfører gjennom sin Instagramprofil.

Giddens beskriver moderniteten som en kontinuerlig reorganiseringsprosess i form av mottakelse av ny informasjon (Giddens, 1995). Denne «nye informasjonen» vil i Frøydis tilfelle være antall 'likes', eller det hun oppfatter selv, i form av om bildene passer til profilen hennes eller ikke. På bakgrunn av informasjonen blir det hun legger ut på Instagram enten stående eller slettet, avhengig av om bildene passer inn i den versjonen av seg selv hun vil fremstille. På den måten organiserer og re-organiserer hun innhold på kontoen sin ut fra hvilken respons hun opplever å få.

Frøydis uttrykker at hun noen ganger sletter bilder om de ikke får nok 'likes', men dette gjelder imidlertid ikke alle bilder: «*Det kommer an på hva det er bilde av, om det er en selfie så sletter jeg det ikke, fordi at en selfie er på en måte det man får mest likes på.*». Frøydis beskriver hvordan hun aldri vil slette det hun kaller en 'selfie', et bilde av seg selv. Ut fra hennes erfaring er det 'selfier' som ender opp med flest 'likes', og det er derfor ingen grunn til å slette dem. På denne måten drar hun sitt eget utseende og kropp inn i arbeidet med Instagramkontoen, og viser at bilder av hennes eget ansikt er en viktig kilde til å høste 'likes', og dermed gi henne det resultatet hun ønsker. Giddens (1995) mener også at «kroppen» er en del av «det refleksive selvet», og viser til hvordan den kan brukes til å fortelle «historien om selvet» til omverdenen. Han forklarer kroppens del i det refleksive arbeidet slik: «*Experiencing the body is a way of cohering the self as an integrated whole, whereby the individual says «this is where I live»»* (Giddens, 1995, s. 77). Kroppen blir en del av selvet, og en måte mennesker viser hvem de er. Ved å dele 'selfier' til sine 600 'følgere', bruker Frøydis kroppen sin i den refleksive prosessen hun utfører. Hun deler et bilde av ansiktet sitt og uttrykker at 'det er her jeg lever'.

Giddens «refleksive selv» og kroppens del i prosessen kan være til hjelp i å belyse Frøydis sin bruk av Instagram. En annen vinkling kan være å se på bruken hennes som at hun følger normene på sosiale medier. Når Frøydis beskriver at hun fremstiller seg på en spesiell måte på Instagram, sier hun at det er noe ‘man’ gjør, i stedet for å bruke ordet ‘jeg’: «[...] så er det hvordan man fremstiller seg selv til folk [...]» (Frøydis). Det kan være en måte å distansere seg fra det hun snakker om, eller det kan være at det er tryggere å si noe om andre enn om seg selv. Det kan være at hun sikter til at dette er noe ‘man’ faktisk gjør på Instagram, ikke bare noe hun gjør, men noe mange andre gjør. Instagram er fullt av kjendiser og mennesker med flere tusen ‘følgere’ som viser et idealisert bilde av livet sitt. Det kan tenkes at det Frøydis gjør er å tilpasse seg normen i Instagramsamfunnet. Med å ikke vise den egentlige versjonen av seg selv på sosiale medier, men heller et idealisert uttrykk av den hun er for ‘følgerne’.

Goffman mener «idealisering» handler nettopp om å ta til seg verdiene i det samfunnet man er en del av: «Når en person kommer sammen med andre, vil således hans opptreden ha en tendens til å ta opp i seg og gi et eksempel på samfunnets gjengse verdier [...]» (Goffman, 1992, s. 38). Hun sier selv at det handler om hvordan man fremstår for folk man ikke har nære relasjoner til. Goffman hevder at dersom en person skal lykkes i å gi et slikt idealisert uttrykk av seg selv, kan de ikke samtidig vise de sidene ved seg som ikke stemmer med dette uttrykket (Goffman, 1992). Frøydis har flere kontoer på Instagram, på den ‘offisielle’ kan det virke som hun prøver å være en del av samfunnet på Instagram som gir et idealisert inntrykk av livet sitt. Aas-Hansen (2015) finner i sin studie at ungdom presenterer en idealisert versjon av seg selv for å søke bekreftelse fra andre. Denne bekreftelsen kan komme i form av ‘likes’ på Instagram. Som Frøydis selv sier kan hun komme til å slette bilder om responsen ikke er tilfredsstillende i form av ‘likes’.

Frøydis viser et idealisert uttrykk av seg selv når hun følger de normer og føringer som er på Instagram. Men kan slik implementering av normer på sosiale medier få folk til å fremstille seg på andre måter? Carl forteller at det finnes et fenomen på sosiale medier som kalles ‘Roast meg’, hvor ungdom legger ut bilder av seg selv, og ber andre om å skrive slemme ‘kommentarer’ til bildet:

«Nei det husker jeg ikke, det er lenge siden. Det her, å ja jeg glemte helt av Roast meg, det er noe som skjer mye nå. Det har kommet på nyhetene for det er så mange som legger det ut sånn.» (Carl)

«Roast-meg bilde.. de tar bilde av seg selv også legger de ut og skriver Roast meg fordi de vil ha slemme kommentarer.» (Carl)

Han mener også at det har vært fokus på fenomenet i nyhetsbildet, på grunn av utbredelsen.

På spørsmål om hvorfor ungdom følger trenden, hevder Carl at det er fordi det er morsomt:

«Jeg vet ikke, men det er litt morsomt da, å se sånn hva folk klarer å finne på. Meste av det er jo sånn, meste går ikke ut på sånn utseende engang, de begynner bare å si sånn det første som kommer til hodet deres, sånn «åå, duu, moren din.. skulle ønske du ikke var født» liksom, sånne ting som ikke går på utseendet i det hele tatt.» (Carl)

«Det vet ikke jeg.. jeg har ikke gjort det, men jeg har sånn.. jeg har vurdert det men jeg har bare sånn ikke orket, fordi jeg blir ikke sånn såret om noen skriver at «du er skikkelig stygg» jeg er sånn «du og»

Ut fra Carls beskrivelse av 'kommentarene', kan det være ganske drøye meldinger ungdom får som respons, blant annet at de helst ikke skulle vært født. Han mener at 'kommentarene' ikke nødvendigvis handler om hvordan de ser ut, men heller bare er stygge utsagn i generell forstand. Personlig har ikke Carl prøvd det ennå, og begrunner det med at han ikke orker å gjøre det, men han har vurdert det. Her mener han at han ikke ville blitt såret om noen hadde skrevet at han var stygg. Jeg mener det vil være vanskelig å ikke bli såret om man får så stygge meldinger. Selv om ungdommene ber om å få stygge 'kommentarer', betyr det ikke at de er upåvirket av det som blir sagt. Kan slike «negative» trender på nettet være en del av implementeringen av normer i det samfunnet sosiale medier er?

Det kan tenkes at de som legger ut slike bilder, og ber folk om slemme 'kommentarer', gjør det ut fra et ønske om å fremstille seg i samsvar med andre i det samfunnet sosiale medier er. Goffman hevder at å fremstille seg som mindre enn man er verdt, eller gi uttrykk for normene i et samfunn man muligens ikke tilhører, er en form for «negativ idealisering» (Goffman, 1992, s. 41). Betydningen er at man går inn for å uttrykke normene i samfunnet, selv om man ikke nødvendigvis deler verdiene i det samfunnet. På den måten kan ungdom dele slike bilder når mange andre ungdommer gjør det samme, selv om de kanskje vet at det ikke er noe de egentlig ønsker, eller kjenner seg igjen i.

En tilbøyelighet til å følge trender på sosiale medier, selv om de er av negativ art, kan handle om hvordan ungdommene vil at andre skal se dem. I teatermetaforen til Goffman (1992) omhandler identitet hvordan man fremstiller seg for andre. Giddens (1995) «refleksive selv» virker som en mer integrert del av en persons identitet gjennom den «selvbiografien» man forteller, fordi det omhandler personen som han selv ser seg. Goffman uttrykker imidlertid at den fremvisningen man gjør av seg selv, gjøres med mål om å bli oppfattet på en viss måte av andre (Jacobsen og Kristiansen, 2002). Da handler det ikke om hvordan man er som person, men hvordan andre ser deg. Det kan hende dette er en av faktorene bak fenomener som 'Roast

meg'. At man vil oppfattes som en person som ikke er redd for hva folk kan komme til å skrive. Carl hevder selv at han ikke ville brydd seg om 'kommentarene' han kunne fått om han prøvde fenomenet. Om dette stemmer eller ikke er vanskelig å si, men det kan hende det er det han og andre ungdommer søker å gi inntrykk av. Aas-Hansen (2015) viser i sin studie til funn som indikerer at det å følge etter hva andre gjør på sosiale medier, er en måte ungdom kommuniserer hvem de er til andre.

4.2.3. «Jeg hadde blitt glad for at noen hadde sagt at jeg liksom så fin ut på det bildet» - Goffmans «taktfullhet» og «sosialt stell» på sosiale medier.

I dette undertemaet er 'kommentarer' på sosiale medier fokuset i analysen. Ungdommene beskriver at de 'kommenterer' positivt på bilder som venner eller bekjente deler på sosiale medier. En interessant faktor i temaet er at de ikke nødvendigvis liker verken personen som er avbildet, eller bildet i seg selv. Likevel skriver de komplimenter i kommentarfeltet under bilder.

Carl uttrykker at fine 'kommentarer' på 'selfier' kommer naturlig for han: «[...] jeg mener hvis folk legger ut sånn bilder av seg selv, sånn selfier så bruker jeg å kommentere bare sånn.. en sånn fin kommentar, også bare går jeg videre..». (Carl). Han sier ikke mye mer om bakgrunnen for handlingen, men nærmest konkluderer med at fine 'kommentarer' er en selvfølge om noen legger ut en 'selfie'.

Dagny på sin side forteller at det ikke er uvanlig å bedømme folk på Instagram. Hun viser til at folk kan sitte i grupper og snakke stygt om bilder de ser, og at hun også har en tendens til å gjøre det samme:

«Ja at de sitter i sofaen også blir det snakket om? Ja, hele tiden. Jeg gjør det jo selv også, det er veldig lett på internett og på en måte når du sitter hjemme i stuen din og ser ned på skjermen din på instagram og scroller ned å være litt sånn dømmende, selv om kanskje du ser dem i virkeligheten hver dag og tenker at «å herregud hun er så pen» men så er det liksom det bildet også tenker du sånn «å, den buksa kledde hun ikke». Så det er veldig lett og jeg prøver å ikke gjøre det men.. det er jo bare litt sånn.. ja nei.. men det er jo aldri sånn at man sier det til dem, man tenker det bare.»

Dagny beskriver en episode hun mener er av typisk karakter, nemlig at hun sitter og ser på bilder og bedømmer utseendet deres. På spørsmål om hun da 'kommenterer' bildene, svarer hun at hun alltid skriver en fin 'kommentar' i slike tilfeller. Dette begrunner hun med at hun blir glad om andre gir fine 'kommentarer' til henne, og at hun synes jenta er fin i virkeligheten.

Goffman beskriver i sin metafor om livet som et skuespill, at publikum kan utføre ulike typer «beskyttelsesmekanismer» som handler om å beskytte den som opptrer. En av disse mekanismene er «taktfullhet», hvor man overser det som er feil i opptreden for å hjelpe personen med å fremstå slik han/hun vil (Goffman, 1992). Goffman forklarer «taktfullhet» slik: *«Når de opptredende begår en lapsus og da tydelig avslører motsigelsen mellom det inntrykk de søker å gi og den avslørte virkelighet, kan publikum taktfullt «la være å se» denne lapsusen og uten videre godta den unnskyldning som fremføres»* (Goffman, 1992, s. 191). Det er gyldig grunn til å tro at den som legger ut et bilde, har som målsetning at andre skal synes bildet er fint. Når de da ikke gjør det, «avsløres» motsigelsen mellom opptreden og virkeligheten. Da kan publikum gjennom denne «taktfullheten» overse motsigelsen og heller 'kommentere' fint, og dermed beskytte den som la ut bildet. Som Carl også sier, han 'kommenterer' alltid fint på 'selfier', noe som tyder på at det ikke er nøye om bilder faktisk er fint eller ikke.

Dagny sier at det er vanlig at folk sitter sammen og snakker stygt om bilder som blir lagt ut. Et interessant spørsmål er hvorvidt hun tenker over denne handlingen, og motivet bak når hun selv får fine 'kommentarer' fra folk hun kjenner. Hun har vært vitne til at andre har diskutert at noe ikke er fint, og har deretter likevel gitt positive tilbakemeldinger på sosiale medier. I sin metafor om «on stage»- og «off stage»-områder sier Goffman at: *«Når man blir vitne til et skuespill som ikke er myntet på en selv, kan man derfor miste troen på både dette spillet og det spillet som var myntet på en selv»* (Goffman, 1992, s. 115). Goffman (1992) forklarer denne effekten ved å poengtere at den opptredende i enhver forestilling søker å gi inntrykk av at akkurat denne rollen er hans viktigste. Ifølge Goffman (1992) skjer det en svikt i «områdekontrollen» om et publikum ser den opptredende i en rolle som ikke er ment for dem. Dagny sier imidlertid at hun synes alle er fine uansett, og at hun vet når hun 'kommenterer' fint at hun synes personen er fin til vanlig. Av den grunn kan det argumenteres for at hun mener det hun 'kommenterer', og indirekte at hun tror dette gjelder for andre folks lignende handlinger. Likevel er det interessant å reflektere over hvorvidt en fin 'kommentar' Dagny mottar på sosiale medier egentlig er noe hun tar til seg som noe fint, eller om det kan bli en årsak til usikkerhet.

Frøydis og Dagny beskriver her hvorfor de 'kommenterer' fint, selv om de ikke nødvendigvis liker en person, eller synes bildene er fine:

«Ja altså.. Jeg har gjort det før. Ikke på grunn av at jeg ønsker den personen vondt. Ehm.. det kan hende at jeg har kranglet med en person men jeg fortsatt på en måte

kommenterer bildet. Fordi, for det første så er det fint, og for det andre så på en måte.. hvordan skal jeg forklare det.. også på en måte.. får man på en måte en sånn vennlighet mellom seg. [...]» (Frøydis)

«Fordi at jeg føler liksom at jeg hadde blitt glad for at noen hadde sagt at jeg liksom så fin ut på det bildet, og kanskje jeg mener at.. i virkeligheten så mener jeg jo at hun er helt nydelig også kanskje bare det var den vinkelen, men jeg mener jo at alle er fin uansett, så.. da kommenterer jeg bare at de er fin.» (Dagny)

Frøydis mener at denne kommentarpraksisen fører til en vennlighet mellom folk, selv om de for øyeblikket er uvenner. Dagny forteller at hun blir glad for å få fine 'kommentarer', og av den grunn gir hun også fine 'kommentarer'. Det ungdommene beskriver om å gi og motta fine 'kommentarer', tyder på en gjensidig handling som skaper en slags 'pleie' av relasjonen. En slik pleie av relasjoner er det Aalen (2015) beskriver som «sosial stelling». Aalen (2015) mener «sosial stelling» bidrar til å styrke relasjoner mellom folk, og at 'likes' og 'kommentarer' er sosiale mediers utgave av slik 'pleie'. Videre mener hun at når andre mennesker ser en slik «stelling», kan det styrke relasjonen mellom sender og mottaker: *«I sosiale medier er oppmerksomheten man viser til én person også synlig for andre som er tilstede – og det er noe som bidrar til å styrke relasjonen»* (Aalen, 2015, s. 46).

Ungdommenes beskrivelser av fine 'kommentarer' har mye til felles med begrepet «sosial stelling». De gir fra seg positive 'kommentarer', og muligens mottar de fine 'kommentarer' tilbake. Dette er selve «stillingen». Samtidig er det tydelig for andre som ser handlingen, at det finnes en relasjon mellom de som 'kommenterer' til hverandre. Dermed styrkes relasjonen mellom dem ytterligere. Det kan tenkes at faktoren med at andre ser slike handlinger er det Frøydis kjenner til når hun sier at det skaper en 'vennlighet' i forholdet.

4.2.4. Oppsummering

I temaet om inntryksforvaltning på sosiale medier fokuseres det på ulike måter ungdom bruker sosiale medier for å fremstå på en spesiell måte. Funnene i temaet blir punktvis oppsummert nedenfor:

- 1) I første undertema blir publikumstilgangen på Instagram knyttet til Goffmans (1992) «on stage»- og «off stage»-metafor. Funnene tyder på at ungdom deler sosiale medier inn i ulike «områder», hvor de driver med ulike grader av «inntryksstyring» (Goffman, 1992) ut fra hvilket publikum som ser dem. Tre typer Instagramkontoer er hovedfokuset. En av dem er *mellom*-konto, hvor begrepet «middlestage» tilføyes Goffmans (1992) teori for å nyansere ungdommenes bruk av «inntryksstyring».

- 2) I neste del benyttes Giddens' (1995) «refleksive selv» for å forklare hvordan Instagramkontoer organiseres, og re-organiseres for å fremstå på en viss måte. «Kroppen» blir en del av «den refleksive prosessen» slik Giddens (1995) viser til i sin teori. Goffmans (1992) «idealisering» og «negativ idealisering» viser hvordan ungdom kan følge normer på sosiale medier for å fremstå som en idealisert utgave av seg selv, eller for å følge andre trender på internett.
- 3) I det siste undertemaet er fokuset på ungdoms beskrivelser av hvordan de bruker å kommentere andres bilder på sosiale medier. Her er Goffmans (1992) «beskyttelsesmekanismer» i form av «taktfullhet» nyttig for å beskrive tendensen til å gi komplementer, uavhengig av om de har rot i virkeligheten eller ikke. Aalens (2015) bidrag om «sosial stelling» på sosiale medier illustrerer hvordan slike kommentarer kan sees som en sosial handling for å tydeliggjøre, og styrke relasjoner.

Videre i analysen er neste tema *Deling av bilder og andre tillitsbrudd på sosiale medier*, med fokus på ungdoms erfaringer og opplevelser rundt deling av innhold uten tillatelse.

4.3. Deling av bilder og andre tillitsbrudd på sosiale medier

Ungdommene i studien bruker mye tid på sosiale medier da det er en stor del av livet deres. De er vant til å dele bilder av seg selv eller aktiviteter de holder på med, og følge med på hva andre deler av seg selv. Samtidig kan de ikke styre hva andre velger å dele. I dette temaet problematiserer ungdommene delingskulturen, og beskriver hvor enkelt det er å dele eller spre bilder og videoer, og hvordan dette ofte skjer uten tillatelse fra den det gjelder. De forteller også om deres erfaringer med mobbing på sosiale medier, i form av deling av bilder via anonyme brukerkontoer. De tre undertemaene er som følger: 1) «*Altså det er jo ikke menneskelig at man ikke kan ha privatliv*» - «*Mystifikasjon*» og «*risiko*» i delingskulturen, 2) «*Ja, men jeg skjønner jo at det var bare kødd*» - «*Aktiv tillit*» og «*forsvarsmekanismer*» ved deling i nære relasjoner og 3) «*Han her er ikke snill og ikke smart*» - *Anonym mobbing* og Goffmans «*selvmotsigende roller*».

4.3.1. «Altså det er jo ikke menneskelig at man ikke kan ha privatliv» - «Mystifikasjon» og «risiko» i delingspraksisen

I dette første deltemaet, som omhandler en bakside ved bruk av sosiale medier, forteller ungdommene om forskjellige bilder og videoer som blir spredt via sosiale medier, ofte uten tillatelse fra den som blir avbildet. Deres tanker og refleksjoner rundt slik deling og uttalelser om emnet er fokuset i denne delen av analysen.

Gitte forteller om en Snapchat-konto en venninne hadde sendt til henne, og at hun ble sjokkert når hun så alle videoene som ble delt av både slåssing og offentlig urinering:

«Jeg vet ikke, jeg så det bare på snap. Også er det sånn.. norgesbest, og rkdaily brukere på Snap, det er sånn russegreier, så legger de ut mye slåssing og mye lettkledd, det er helt crazy, folk som spyr og tisser på offentlige steder, det er helt sinnssykt. [...]» (Gitte)

«Ja, ja det er mange ganger jeg har sittet med venninnene mine også har de vist meg fra når guttene i klassen eller rundt omkring på denne skolen har vært på en annen plass og slåss med noen eller at det er noen jenter som driver og lugger hverandre til blods eller noe. Så det er jo selvfølgelig.. du ser jo mye, altså på en måte er det jo fint at liksom det tas videoer, for det er jo politi.. altså du får jo bevis til politiet hvis det kommer til sak, men hvis det skal vises til halve byen så er det jo ikke så bra.» (Dagny)

Gitte beskriver hvor 'sinnssykt' hun syntes det var å se alle videoene. Videre forteller hun at hun rapporterte brukeren, men at det ikke egentlig utgjør noen forskjell fordi det blir opprettet nye brukere om noen blir slettet. Hun virker overrasket og sjokkert over det hun ble vitne til i videoene, og forteller at hun slettet den så snart hun så hva det handlet om. Dagny forteller at hun har sett videoer av gutter som slåss, og jenter som lugger hverandre til blods. Hun mener det er fint at slike episoder blir filmet og kan brukes som bevis, men hun uttrykker også at det ikke er bra om mange folk ser filmene.

Carl forteller om deling av bilder når noen sovner av på en fest. I dette tilfellet ble ikke bildene sendt til noen, men heller vist rundt til folk på skolen:

«Jeg vet det var en ting som skjedde der det var noen som hadde sovnet av etter en fest også var det noen som hadde kjøddet med dem og så tatt bilder av dem. Altså, de hadde ikke sendt det til folk, men de hadde bildet og viste det til folk.»

«Jeg synes det er litt rart. For det er ofte jeg liksom går inn på Snapchat også går jeg gjennom storyen til folk også er det bilde av noen som ikke får det med seg, også tenker jeg «er de med på dette liksom?», jeg bare tenker det også blar jeg videre. Jeg tenker ikke så mye på det.» (Carl)

Carl beskriver også deling av bilder og videoer på Snapchat, og hvordan han ofte lurar på om de som er med har godkjent innholdet som blir delt. Spørsmålet er om ungdommene kjenner på en utrygghet i hverdagen, når det når som helst kan tas bilde av dem i situasjoner som muligens skulle vært private. Slik beskriver Carl hvordan det er å leve i delingskulturen: *«Det er et rart samfunn vi vokser opp i.»*

Harriet tar opp Nora Mørk-saken, hvor private bilder av Nora Mørk ble spredt rundt. Naken, eller nesten-nakenbilder, forteller flere ungdommer at de har hørt om rundt på skolen:

«Mmm... det var jo en sånn artikkel om at det var noen som hadde spredt sånne bilder av hun Nora Mørk og noen sånne ting, [...]» (Harriet).

«Nei jeg hørte at det var nakenbilder som ble spredt.» (Bjørn).

«Mest nakenbilder, eller ikke nakenbilder direkte, men det var på en måte drøye bilder.» (Frøydis).

«Ja det har skjedd, liksom.. det har skjedd.. vet ikke om det var i år men kanskje i høstsemesteret så var det en del bilder som gikk rundt av ei annen en.» (Frøydis)

«Ja altså det er fort at man kommer på skolen neste dag også sier folk «har du sett dette bildet?» også er det av ei stakkars lita 8.klassejente også ja.. det har skjedd noen ganger.» (Dagny).

Ungdommene har mange historier om bilder som spres av folk uten tillatelse. Det er bilder og filmer fra fester, voldelige slåsskamper og nakenbilder. Det første som slår meg er den usensurerte virkeligheten ungdommene beskriver i intervjuene. Mennesker som drikker til de spyr, som slåss og lugger hverandre til blods, bilder av lettkledde jenter på deres egen alder, eller yngre, og hvor lett det er å spre slikt materiale over sosiale medier som Snapchat. Det blir stående som en motsetning til inntrykket av sosiale medier som et forum hvor mange deler utelukkende positive sider av livene sine. Én side ved en slik delingspraksis er at ungdommene kan komme til å se mye de egentlig ikke vil se, en annen side er den utryggheten det potensielt kan skape for ungdommene i hverdagen. Det er alltid en mobil i nærheten som kan fange opp det som skjer, og det kan spres ved et enkelt trykk på en skjerm. Beskrivelsene til ungdommene gir grunn til å tro at delingspraksisen kan oppleves som mobbing av de som blir ofre for den. Det «opplevd gjentakende» aspektet ved fenomenet fører til at de som opplever delingen blir sett av mange, i tillegg eksponeres de i sårbare situasjoner. Bildespredning som metode for mobbing på sosiale medier er også noe Augestad (2016) viser til i sine funn.

Situasjonene ungdommene beskriver er mange, og av ulik natur. Men de har en ting til felles; nemlig at den eller de som blir filmet eller fotografert, befinner seg i en situasjon de helst ikke vil at noen andre skal se. Dette gjelder guttene og jentene Dagny forteller om, som blir filmet mens de slåss. Menneskene på Snapchatkontoene Gitte forteller om, som er beruset og i sårbare situasjoner. Gutten Carl beskriver som sovnet på fest, og jentene som har sendt lettkledde bilder, ønsker ikke at dette skal bli sett. Det samme gjelder spredningen av nakenbildene som Harriet, Bjørn, Dagny og Frøydis refererer til. De er alle i situasjoner som de nok helst skulle ønske at ingen så dem i. De har muligens et annet inntrykk de vil gi av seg selv til andre, hvor det kan tenkes at de ønsker å skjule sider ved seg selv som kan føre til pinlighet og skam.

Goffman (1992) kaller fenomenet med å skjule slike takter for «mystifikasjon», og forklarer det med at det en person viser av seg selv blir en del av det «inntrykket» han gir. Han hevder at mennesker skaper en «sfære» rundt seg selv, og inni denne «sfæren» bygger vedkommende opp sin opptreden (Goffman, 1992). Selve «mystifiseringen» er en betegnelse han bruker for å illustrere at mennesker ikke viser frem hele seg når de «opptrer» for andre mennesker. De har et inntrykk de vil fremme, hvor ikke alle sidene ved dem passer inn. Det de holder tilbake i «opptredenen», er det som skaper «sfæren» og «mystifikasjonen» forteller Goffman (1992). Han forklarer at om man ikke klarer å kontrollere hva publikum får tilgang til, faller opptredenen sammen: «*Dersom man ikke makter å regulere de informasjonen publikum skaffer seg, kan det skje et sammenbrudd i den ønskede definisjon av situasjonen*» (Goffman, 1992, s. 61-62).

Goffman poengterer imidlertid at det som skjules for publikum ikke er hva som helst, men den informasjon om mennesket som kan føre til nettopp tap av respekt eller skam (Goffman, 1992). Jenter eller gutter som sender nakenbilder, og regner med at det kun er mottakeren som ser bildet, kan ende opp med å være naken for et mye større publikum enn de selv ønsker. Denne delingspraksisen kan ha motsatt effekt av hva «mystifisering» i Goffmans metafor har til hensikt. Det er mulig at en bedre beskrivelse av fenomenet kan kalles en *avmystifisering*, hvor den informasjonen som forsøkes holdes skjult for andre mennesker, blir spredt rundt på sosiale medier.

Dagny forteller at de har vært gjennom veldig mange kurs om nettvett, og hvordan man skal oppføre seg på internett. Hun mener at disse kursene viser at man må være forsiktige på sosiale medier:

«Det er helt forferdelig med tanke på.. altså det er jo ikke menneskelig at man ikke kan ha privatliv. Altså vi har veldig lite privatliv nå i 2018, når det kommer til hvor mye vi legger ut på sosiale medier og vi lærer jo.. det er så mye kurs.. det er jo allerede kurs fra du går i femteklassen på nettmobbing og sosialt vett.. sosiale vettkurs, og vi har jo.. jeg har ikke tellinga på hvor mange kurs vi har hatt oppetter årene hvordan man skal være på sosiale medier og at man må være forsiktige.»
(Dagny)

Dagny virker frustrert når hun snakker om at slik deling fortsatt skjer, selv om de har vært gjennom mange kurs om emnet. Ifølge Dagny får ungdommene mye informasjon om sosiale medier og hvordan man skal oppføre seg. Likevel har informantene i denne studien mange eksempler på tilfeller hvor den informasjonen overses. Gitte mener at er privatliv på avveie

kan være en skremmende tanke: «Ja, det kan jo være litt skummelt. For den personen. At privatlivet blir spredd rundt uten at man vil det.». (Gitte)

Frøydis beskriver en litt annen side ved ungdommenes erfaring med nettkursene de har vært gjennom, og hvordan kursene gjør ungdommene mer klar over at det man sender kan bli videresendt:

«Jeg tenker at man blir veldig obs på det i og med at man hører om det, så man blir jo på en måte, man blir jo mye mer på en måte klar over hva det er som på en måte er konsekvensene av det. Vi har hatt veldig mange sånne møter og sånne konferanser om nettmobbing og deling av bilder og sånt, og da blir liksom folk mer klar over.. altså det man sender det kan bli spredd videre uansett om det er en kjæreste eller det er noen du stoler på kjempemye så kan det komme tilfeller der noen ser de bildene uten at den personen du har sendt det til er klar over det, så at man på en måte, man kan ikke ta noen på en måte sjanser da. Så ja.». (Frøydis)

Hun understreker at det ikke nødvendigvis er den du sender det til som sprer det videre. Noen andre kan få tak i bildet uten tillatelse fra mottakeren, og sende det videre. Hun mener derfor at man ikke kan ta noen sjanser når det kommer til å sende private bilder, uansett om man stoler på mottakeren.

Goffmans teori tilbyr en forklaring på nødvendigheten for «mystifikasjon» i menneskers «opptreden», for å unngå tap av respekt eller skamfølelse. Det kan tenkes at de som er ofre for slik deling kan oppleve en slik konsekvens. Men kan denne delingspraksisen ungdom opplever påvirke hvordan de forholder seg til omgivelsene?

Ifølge Giddens (1995) er en del av selvutvikling i det moderne samfunnet en balanse mellom «mulighet» og «risiko». I lys av denne teorien kan det argumenteres for at ungdommene må veie «mulighetene» sosiale medier tilbyr, opp mot «risikoene» de utsetter seg for ved å bruke sosiale medier. Et valg om å ikke delta på sosiale medier virker imidlertid lite effektivt for å unngå risikoen med delingspraksisen. Grunnen til dette er at andre fortsatt kan ta bilder av deg og dele på sosiale medier. Den eneste forskjellen vil være at du ikke lenger kan se innholdet. Av den grunn vil det ikke ha noen effekt på «risikoen» å velge bort sosiale medier for ungdom i dag. Giddens hevder at de nye «risikoene» mennesker i dag må forholde seg til, er «risikoer» skapt i samfunnsutviklingen og gjennom teknologi: «*Manufactured risk is risk created by the very progression of human development, especially by the progression of science and technology. Manufactured risk refers to new risk environments for which history provides us with very little previous experience.*» (Giddens, 1999, s. 4). Han uttrykker i tillegg at de nye «risikoene» er fenomener mennesker vet lite eller ingenting om (Giddens, 1999).

Delingspraksisen ungdom må forholde seg til i hverdagen, er en av de nye «risikoene» ut fra Giddens beskrivelse av «risiko». Sosiale medier er et relativt nytt fenomen, som påvirker hverdagen til ungdom på nye måter. Det er grunn til å tro at denne «risikoen» vil ha betydning for hvordan ungdom forholder seg til omgivelsene sine.

4.3.2. «Ja, men jeg skjønner jo at det var bare kjødd» - «Aktiv tillit» og «forsvarsmekanismer» ved deling i nære relasjoner

I dette undertemaet er fokuset på ungdoms beskrivelser av deres personlige erfaringer og opplevelser med deling uten tillatelse. Det handler imidlertid ikke om hvordan tilfeldige folk kan dele bilder av dem, men hvordan denne delingen kan skje i nære relasjoner. Til og med når de har blitt enige på forhånd om å ikke legge ut bilder.

Selv blant venner er ungdommene dårlige på å spørre om tillatelse, ifølge Agnes. Hun har selv opplevd at en nær venn har delt bilder av henne, bilder de begge hadde blitt enige om at de skulle holde for seg selv:

«Ehmm.. Ja, men jeg skjønner jo det at det var bare kjødd, for liksom vi har.. De fleste har en Instagramkonto som er åpen for de fleste, også har du en som er sånn top secret hvor bare de nærmeste får være med på. Og da hadde den ene venninna mi lagt ut et bilde av meg.. nei kanskje det var en video.. litt usikker.. som jeg ikke ville at hun skulle legge ut. Jeg husker.. Det er sånn et år siden, eller noe, så jeg husker ikke hva det var engang. Så du har liksom det at hun bare delte det uten å spørre meg det var liksom «hvorfor gjør du det?» men liksom, jeg skjønnte jo at det var, det var liksom bare for artig liksom. Så det var ikke noe jeg var sur av lenge, liksom jeg tok det jo opp med henne og spurte hvorfor og sånt, og hun bare tenkte at det var for artig liksom.» (Agnes)

Agnes uttrykker at hun ikke er fornøyd med at venninnen delte bilde eller film av henne, men sier også at hun tror det bare var for å ha det morsomt. Det virker viktig for henne å understreke at hun ikke tror delingen var vondt ment og at hun ikke tok seg nær av det, men det virker også som hun syntes det var dårlig gjort. Hun forteller at hun syntes det var rart at venninnen ikke overholdt det de var blitt enig om:

«Mm.. Det var litt sånn rart fordi det var sånn.. Vi hadde vært oppe i skogen også hadde vi liksom bare hatt en sånn photoshoot, og liksom bare for artig. Også bare, liksom så var det sånn.. Vi hadde begge blitt enig om at vi ikke skulle sende dette til noen fordi det var skikkelig flaut og vi bare så helt rar ut. Også var det liksom.. så hadde hun lagt det ut på den privatbrukeren sin da, men det var jo liksom bare.. jeg tror bare det var sånn fire folk inne på den brukeren liksom, den vennegjengen vi er, så det var liksom, først var det litt rart liksom. Vi hadde begge blitt enig om at vi ikke skulle sende disse bildene til noen, men så var det liksom sånn der.. Ja, det går egentlig bra for det er liksom de folkene jeg stoler på.. så det.. det gikk jo bra da, liksom, såå..» (Agnes)

Her uttrykker Agnes to ganger at de begge var blitt enige om å ikke dele disse bildene, og gjentar også to ganger hvor rart hun syntes det var. Likevel hevder hun at det ikke utgjorde noe stor sak, og omtaler det som 'greit'. Selv om det kun var til de nærmeste vennene dette ble vist til, virker det som det gikk inn på Agnes. Agnes angir at hun kan stole på de som så bildet, hennes nærmeste venner. Men faktumet er at hun stolte på at venninnen ikke skulle dele bildene med noen, og hun gjorde det likevel.

Når venninnen delte bildene, uttrykte Agnes sin misnøye til henne ved å spørre hvorfor hun brøt avtalen de hadde, og gjorde det. Venninnen svarte at hun gjorde det bare fordi hun syntes det var artig. Men som Agnes forklarte i intervjuet synes hun det var flaut og rart. Når venninnen bryter tilliten mellom dem, står Agnes ovenfor et valg: skal hun fortsette å stole på venninnen, eller skal hun slutte å stole på henne. Dette valget om å ha eller ikke ha tillit til noen, er det Giddens kaller «aktiv tillit», et fenomen han mener er et viktig uttrykk for «den nye moderniteten» (Giddens, 1995). Giddens mener at vi kan velge å ha tillit i den nye moderniteten, på grunn av den refleksive tendensen i samfunnet: «*Trust, of varying sorts and levels, underlies a host of day-to-day decisions that all of us take in the course of orienting our activities*» (Giddens, 1995, s. 19). Han beskriver tillit som avgjørelser alle mennesker tar på daglig basis. Agnes valgte å stole på venninnen sin, men venninnen brøt denne tilliten, og dermed må Agnes gjennom en «refleksiv prosess» ta et nytt valg om tillit. Det kan hende at slike situasjoner påvirker Agnes' forståelse av tillit i generell forstand, og ikke bare når det gjelder denne ene venninnen. Om ungdom opplever mye av dette i lengden, er det grunn til å tro at det vil ha innvirkning på hvordan de ser på tillit i nære relasjoner.

Isa forteller at hun har opplevd noe lignende som Agnes, at den som delte et bilde av henne sa at det bare var for moro:

«Ehm.. ikke egentlig. Det har aldri vært sånn at jeg ble seriøst fornærmet eller såret over at de la ut det bildet, det har mer vært sånn «hvorfor la du ut det?» og de bare «nei, nei, det er bare artig» og jeg bare «okey, hvorfor ikke» jeg gjør meg selv til latter sånn veldig ofte så jeg har ikke problemer med det, så nei jeg har ikke opplevd at noen har lagt ut et bilde av meg som gjorde meg ukomfortabel eller såret.» (Isa)

Hun sier at hun 'gjør seg selv til latter ofte', og mener at hun ikke bryr seg på grunn av det. Likevel er det noe med dette som virker ugreit, at ungdom skal være nødt til å godta at så lenge vennene deres synes noe er morsomt, så må de bare være enig. I likhet med Agnes står Isa ovenfor et valg i sin situasjon. Isa kan velge å protestere på bildedelingen, eller å la det gå. Hun forteller at hun ikke synes det var så viktig, og derfor bare lot det gå. I dette tilfellet er ikke tillit noe Isa uttrykker som en faktor i sin beskrivelse, men personen som la ut bildet av

henne begrunnet det på samme måte som venninnen til Agnes. 'Det er bare for artig' er noe som går igjen i begge historiene, og det virker som denne begrunnelsen kan virke litt avvæpnende på ungdommene. Når noe begrunnes med humor, kan det hende det skal mye til å være 'den kjedelige' som ikke synes det er morsomt. Det virker, som tidligere nevnt, litt merkelig at ungdom godtar at andre begrunner bildedeling med humor, spesielt når spøken er på deres bekostning.

At de godtar denne 'humorforklaringen' trenger imidlertid ikke være fordi det er greit for dem. Agnes mener at det i hennes tilfelle var flaut når bildematerialet ble delt med resten av vennegjengen. Det kan tenkes at å reagere annerledes ikke passer inn i den måten de vil at andre skal oppfatte dem, eller det inntrykket de søker å gi i situasjonen. Av den grunn forsøker de heller å le med de andre enn å redefinere situasjonen. Goffman (1992) mener at en person, eller et lag, må drive med «inntrykksstyring» for å sørge for at deres opptreden er troverdig foran publikum. Når det Goffman kaller «utilsiktede fakter» fører til brudd i interaksjonen, forklarer han at en person eller et lag må ta i bruk «forsvarsmekanismer» (Goffman, 1992).

Når ungdom opplever at bilder de ikke vil ha på sosiale medier deles kan det kalles «utilsiktede fakter». Dette fordi noen bildet ikke var ment for nå har sett ungdommen i en situasjon de ikke ønsker å bli sett i. Ungdommen må nå tilpasse seg den nye situasjonen uten å ødelegge det inntrykk han/hun søker å gi. Det er her «forsvarsmekanismene» kommer inn. Goffman (1992) kaller en handling hvor man klarer å rette opp i «utilsiktede fakter» for «dramaturgisk disiplin». Det er i dette tilfellet to innfallsvinkler til «dramaturgisk disiplin», personene som enkeltopptredende, eller som en del av et lag.

Som enkeltpersoner kan den «dramaturgiske disiplinen» være at Agnes og Isa velger å 'spille med' på det den andre personen mener er humor. På denne måten opprettholder de opptreden sin, på tross av den «utilsiktede fakten». Goffman uttrykker det slik: «*Den disiplinerte opptredende er også en som utviser «selvbeherskelse»*» (Goffman, 1992, s. 179). Det Isa og Agnes gjør i denne situasjonen er å undertrykke sine følelser rundt bildedelingen, og dermed er de disiplinerte i sin opptreden i Goffmans metaforiske mening.

Ser man det fra et lagperspektiv, kan en slik «dramaturgisk disiplin» handle om å beskytte et lag. Ungdommenes vennegjeng kan sees på som et lag, og i dette laget har de en rolle og et ansvar for å beskytte lagets opptreden. Goffman (1992) mener at et lagmedlem må

«kontrollere uttrykkene» sine for å kunne gi en passende reaksjon på en situasjon. Han hevder at om et lagmedlem oppnår slik «uttrykkskontroll», vil laget få tillit til han i sin rolle:

«Når en person består denne prøven på kontroll med uttrykksmidlene sine, hva enten prøven består i en spøkefull behandling fra lagets side eller i et plutselig oppstått behov under en alvorlig opptreden, så kan han deretter gå videre som en spiller som kan stole på seg selv og som har fortjent andres tillit» (Goffman, 1992, s. 180)

Det kan medføre riktighet å si at det handler om å være en del av vennegjengen for ungdommene. Om de går med på 'spøken', får de tillit fra resten av laget og kan føle seg som en del av vennegjengen. I lys av Goffmans begrep om «dramaturgisk disiplin» vil det faktisk at de velger å ikke protestere for høylytt enten være en beskyttelse av sin egen opptreden, eller lagets opptreden.

Videre forteller ungdommen om et fenomen de kaller 'stygge bursdagsbilder på Facebook'.

De fleste uttrykker at det er greit, mens en av dem ikke synes det er noe særlig hyggelig.

Bjørn sier at han har delt bilder som kanskje var litt drøye på Facebook i

burdagssammenheng: *«Jaa.. jeg har. .mm.. eller jeg har lagt ut bilder av venner på Facebook, sånn bursdagsbilder som var litt drøy kanskje, men ikke sånn nakenbilder eller.. [...]»*

(Bjørn). I neste setning uttrykker han en mening om at det er greit å dele stygge bilder når noen har bursdag, men ikke ellers: *«Njaa.. bursdagsbilder er nok greit, men sånn når du legger ut bilder ellers så synes de ikke det er greit.»* (Bjørn). Carl forteller at folk bruker å dele stygge bilder av han når han har bursdag:

«Nei jeg tenker ikke at det gjør noe, men det er ikke sånn, vanligvis så er det bare sånn på Facebook, at folk tar et sånt.. legger ut sånn stygge bilder av meg også er det sånn «gratulerer med dagen» for det er veldig typisk, men det er bare artig da, jeg synes alltid det er artig å se hva folk har fått av meg.» (Carl)

Carl sier at han synes det er morsomt å se hvilke bilder folk legger ut. Harriet derimot har ikke sansen for denne trenden: *«Altså, det er jo en sånn greie på Facebook når du har bursdag så legger folk ut bilde av deg, og det er noen ganger det er sånn.. bilder.. og noen av de bildene jeg ikke vil de skal legge ut»* (Harriet). Harriet liker ikke at folk legger ut stygge bilder av henne. Hun beskriver det som flaut: *«Det føles egentlig litt flaut fordi alle kan se det.. men når det er på min egen bruker så kan jeg jo slette det, men allikevel.»*

Flere ungdommer forteller om stygge bursdagsbilder på Facebook, noe alle unntatt Harriet mener er i orden. Harriet uttrykker at hun skulle ønske det heller var om å gjøre å poste det fineste bildet man hadde av noen. Hun sier videre at hun kan slette bilder som blir lagt på hennes side å Facebook, men hun kan ikke styre hvem som ser bildet før det blir slettet.

Sosiale medier handler til dels om hvordan man fremstiller seg selv, men bursdagsbilder slik de beskrives av ungdommene handler imidlertid om hvordan man fremstiller andre.

Ungdommene har muligens en forventning om at de vennene de har ikke skal fremstille dem som 'stygge' på sosiale medier, men hva betyr det at de ikke lever opp til denne forventningen? Ungdommenes beskrivelser tyder på at venner ikke blir uvenner selv om de ikke lever opp til forventningene de har til dem.

Goffman (1992) beskriver en lignende tilstand i sin teatermetafor når han beskriver hvordan «lag» fungerer. Han hevder at et «lagmedlem» som feiler i lagets fremstilling av situasjonen, fortsatt er på laget selv om de spolerer «opptreden» (Goffman, 1992).

Ser man på en vennegjeng som et lag som samarbeider om å fremstå på en spesiell måte, kan det tenkes at deling av stygge bursdagsbilder spolerer denne fremstillingen. På den ene siden er personen en del av «laget» og skal beskytte lagets «opptreden», på den andre siden feiler han i det samlede uttrykket laget søker å gi (Goffman, 1992). Likevel kan det tenkes at dette er et fenomen som ikke sees på som fullt så alvorlig. Sett fra en annen side kan det tenkes at vennegjengen som et lag gjerne vil fremstå som tullete i slike anledninger, og i så tilfelle spiller lagmedlemmene rollene sine godt når de deler bursdagsbilder av mindre pen karakter.

4.3.3. «Han her er ikke snill og ikke smart» - Anonym mobbing og Goffmans «selvmotsigende roller» på sosiale medier

Temaet om deling av bilder på sosiale medier engasjerer de fleste informantene i denne studien. Tidligere i temaet har ungdommene beskrevet deling av bilder og situasjoner de har fått tilsendt eller vist. De har også omtalt deling i nære relasjoner, og hvilke erfaringer de har med delingspraksisen på sosiale medier. I denne siste analysen er temaet bilder som deles i den hensikt å gjøre skade på den som er på bildet. Denne studien har mobbing på sosiale medier som et deltema, hvor fokuset er på ungdoms beskrivelser og erfaringer med fenomenet. Flere av ungdommene beskriver digital mobbing som noe som skjer relativt hyppig. De har ikke opplevd å bli mobbet personlig, men de har sett andre ungdommer bli utsatt for mobbing.

Bjørn mener at å mobbe anonymt kommer av at man ikke tør å si noe til noen i virkeligheten, så da sier man det anonymt over nettet i stedet. Både Bjørn, Harriet, Frøydis og Elsa har sett anonyme brukerkontoer som blir brukt for å være slem mot ungdom i deres aldersgruppe:

«Det var liksom bare tatt bilde av en person som ikke fulgte med liksom, sånn.. bilde, sånn helt vanlig bilde også har de da skrevet om det, sånn «se hvor stygg han er»

«han her er ikke snill og ikke smart» og noe sånt. Bare for å sette de andre ned og prøve å få seg selv høyere opp liksom.» (Bjørn)

«Ja vi hadde en sånn.. oppe i niende klassen så hadde de en sånn.. de lagde en anonym bruker på Instagram og la ut bilder av folk og sa hva som var stygt med dem.» (Harriet).

«Ja, ehm, det har vært en liten greie her som var i 8ende klassen, der jeg tror det var.. jeg har ikke helt kontroll over den situasjonen men det var i hvert fall to jenter som hadde laget en sånn falsk bruker av et eller annet slag, og ikke liksom.. vært anonym også lagt ut noen greier om noen andre i niende.» (Frøydis)

«Det var sånn at det var to eller en gutt som opprettet en bruker også snakket de dårlig om personer, de hadde tatt bilde av de også, også hadde de gjort det med flere og det hadde gått over en lang periode. [...]» (Elsa)

De fire ungdommene beskriver at det tas bilder av folk når de ikke følger med, helt vanlige bilder fra hverdagslige situasjoner, som blir lagt ut på en anonym brukerkonto i den hensikt å være slem. Augestad (2016) finner i sin studie at negative 'kommentarer' sees på som mobbing på sosiale medier, og viser til at ungdom mener det er lavere terskel for å gi stygge 'kommentarer' på internett enn i den fysiske verden. Svennevig (2009) uttrykker at det mediet som brukes til å kommunisere over internett er en slags «barriere», som hindrer sender i å se hvordan mottaker reagerer på budskapet. Det er grunn til å tro at dette er en faktor som gjør at terskelen for å være slem senkes på sosiale medier. Da spesielt når man kan være anonym, og slipper at mottakeren vet hvem som står bak.

Carl forteller også om slike anonyme brukerkontoer som brukes for å mobbe ungdom på sosiale medier:

«Det er mye som skjer på nettet. Og det er så mye som skjer uten at folk legger merke til det og.» (Carl)

«Sånn mobbing og sånt, det skjer, det er sånn, det er ofte at folk blir sånn mobbet gjennom fake-brukere, sånn at du får ikke til å finne dem med mindre du er sånn skikkelig FBI-hacker eller noe sånt.» (Carl)

«Det var.. to bilder i hvert fall av personer i klassen min også stod det sånn masse slemme kommentarer, jeg husker ikke hva det stod men det var mange bilder av sånn folk jeg kjenner.» (Carl)

Carl sier blant annet at anonym mobbing skjer relativt ofte på sosiale medier gjennom anonyme brukerkontoer.

Ifølge definisjonen på digital mobbing benyttet i denne studien, kan en enkelt handling på nett oppleves som mobbing. Grunnen er at et bilde på internett har lengre levetid enn en enkelthendelse i den fysiske verden, og fenomenet betegnes som 'opplevd gjentagende'. Når

det legges ut bilder på en brukerkonto som hvem som helst kan se, kan det oppleves som mobbing av den det gjelder. Sjansen er stor for at hele skolen som ungdommen går på får med seg denne brukerkontoen, og kan se det som blir lagt ut.

Ungdommenes beskrivelser av anonyme brukerkontoer tilsier at det er ungdom på deres egen skole som oppretter mobbekontoer for å være slem mot andre elever. Elevgruppen på en skole vil defineres som et lag ut fra Goffmans teatermetafor, fordi de samarbeider om å definere en bestemt situasjon. Goffman mener at et lagmedlem er en person som «spiller med» på lagets opptreden, for å fremme den definerte situasjonen for publikum: *«Et medlem av et lag er en som må yte sitt dramatiske bidrag for at det skal oppstå en bestemt definisjon av situasjonen.»* (Goffman, 1992, s. 74). For eksempel kan elevene som et lag samarbeide for å definere skolesituasjonen som harmonisk, inkluderende og trygg. Dette krever at hvert lagmedlem gjennomfører sin rolle på en måte som fremmer dette inntrykket av laget.

Når enkelte lagmedlemmer feiler i denne fremstillingen, kan det ødelegge opptreden for hele laget. Elevene som lager anonyme brukerkontoer for å være slem mot andre elever bryter da med lagets definisjon av situasjonen som inkluderende og harmonisk. Selv om et lagmedlem feiler i sitt dramatiske bidrag, er det ifølge Goffman (1992) likevel en del av laget. Goffman hevder nemlig at det er i sin kraft som lagmedlem de er i posisjon til å ødelegge opptreden: *«Det er jo nettopp fordi han er en del av laget at han kan forårsake slike vanskeligheter»* (Goffman, 1992, s. 75).

Det problematiske ved å se anonym mobbing av medelever i lys av Goffmans «lag», er at de «lagmedlemmer» som svikter i «opptreden» er skjult for resten av laget. Når den som står bak kan være hvem som helst, er det vanskelig for resten av laget å sanksjonere vedkommende. Goffman (1992) mener at et lagmedlem som ikke utfører sin rolle i tilfredsstillende grad innenfor et lag, kan oppleve at resten av laget tar avstand til dem. Ungdommene kan ikke ta avstand fra den eleven som utfører anonym mobbing, fordi de ikke vet hvem det er.

Det kan være mer beskrivende å betegne elever som mobber på slike måter som lagmedlemmer i «selvmotsigende roller». Selv om de er elever på samme skole, og tilsynelatende en del av fellesskapet, kan de gjennom denne handlingen gå inn for å ødelegge for andre elever. En type «selvmotsigende rolle» er det Goffman kaller «angiveren»: *«Angiveren er en som overfor de opptredende utgir seg for et medlem av laget og får bli med bak kulissene og får tilgang til undergravende informasjon, hvorpå han åpent eller i smug*

røber skuespillet for publikum.» (Goffman, 1992, s. 123). «Angiveren» røper ifølge Goffman (1992) skuespillet til laget ovenfor publikum. En elev som oppretter en anonym brukerkonto hvor han henger ut andre elever, kan sies å røpe skuespillet til elev-laget. Det viktige kjennetegnet i situasjonen er at eleven utfører denne handlingen i smug, ved å være anonym på sosiale medier. Dette fører til at laget som helhet ikke vet hvem «angiveren» er. Det kan dog ikke sies at informasjonen som spres via slike kontoer er undergravende informasjon «angiveren» får tilgang på som en del av laget. Det som uttrykkes på en anonym brukerkonto er ikke en hemmelighet laget har, eller noe som reflekterer sannheten mer enn lagopptreden. Handlingen i seg selv er det som undergraver lagets opptreden. Konsekvensen for opptreden kan være at mens laget søker å gi inntrykk av et inkluderende miljø, skaper handlingen til «angiveren» inntrykket av et ekskluderende miljø.

Anonyme brukerkontoer på sosiale medier er ifølge ungdommene noe som forekommer relativt ofte på sosiale medier. Augestad (2016) finner i sin studie at anonym mobbing fremstår relativt hyppig, og at det er enkelt å lage anonyme kontoer til slike formål på sosiale medier. I de to foregående undertemaene er deling av bilder og situasjoner ungdommene har sett eller opplevd i fokus, noe som antyder en viss utrygghet i hverdagen til ungdommene. Det er grunn til å tro at denne utryggheten kan øke i tilfeller hvor den som utfører delingen skjuler seg bak skjermen.

4.3.4. Oppsummering

Analysen i det tredje hovedtemaet omhandler *Deling og andre tillitsbrudd på sosiale medier*. Funnene fra temaet oppsummeres punktvis under:

- 1) I første undertema forteller ungdommene om usensurert deling av bilder og situasjoner. Goffmans (1992) «mystifisering» knyttes til hvordan delingspraksisen eksponerer ungdom i sårbare situasjoner. Dette fører til en motsatt effekt av Goffmans (1992) «mystifisering», det jeg har valgt å betegne som en *avmystifisering*. Giddens' (1999) «risiko» illustrerer hvordan ny teknologi er medvirkende i å skape «risiko», og funnene tilsier at delingspraksisen kan ha innvirkning på hvordan ungdom forholder seg til omgivelsene.
- 2) Videre i neste undertema beskriver ungdommene sine personlige erfaringer med tillitsbrudd via deling i nære relasjoner. Giddens' (1995) «aktive tillit» viser hvordan ungdommene må velge om tidligere tillitsbrudd påvirker fremtidig tillit. Goffmans (1992) «lag» illustrerer videre hvordan en person bryter med lagets definisjon av

situasjonen når han/hun deler private bilder. «Forsvarsmekanismene» i Goffmans (1992) metafor viser at ungdom som opplever tillitsbrudd med deling i nære relasjoner unngår å reagere for å beskytte enten seg selv, eller «laget» (Goffman, 1992).

- 3) I siste undertema er fokuset på anonyme brukerkontoer, noe som ifølge ungdommene benyttes relativt ofte. Augestad (2016) finner også at mobbing foregår på denne måten. Den anonyme mobbingen 'åpner opp' for et stort publikum, noe som kan skape en følelse av at handlingen 'oppleves gjentakende' for ofre. At sender av materiale ikke kan se mottaker, som beskrevet av Svennevig (2009), kan være en faktor i den senkede terskelen for å være slem i sosiale medier. Ved bruk av Goffmans (1992) «lag» og «selvmotsigende roller» illustreres mobbingen som ødeleggende mot det miljøet elevene i fellesskap prøver å opprettholde.

Videre i avslutningskapittelet skal studiens funn oppsummeres. Deretter er fokuset på refleksjoner over forskningsprosessen, betydningen for praksis, og videre forskning.

5.0. Avslutning

I dette kapittelet bli funnene fra studien oppsummert. Deretter er refleksjoner rundt forskningsprosessen tema og resultatenes betydning for praksis presenteres. Til slutt er videre forskning på temaet i fokus.

5.1. Oppsummering av funn

I denne delen blir funnene fra analysen presentert for å svare på studiens problemstilling. I den sammenheng gjentas problemstilling og forskningsspørsmål. Problemstilling: *Ungdoms bruk av sosiale medier og beskrivelser av nettmobbing*. Forskningsspørsmål: 1) *Hvordan bruker ungdom sosiale medier?* og 2) *Hvordan beskriver og erfarer ungdom mobbing på sosiale medier?* Det er gjort funn i form av tre hovedtemaer: 1) *Det sosiale medier sosiale medier*, 2) *Inntrykksforvaltning på sosiale medier* og 3) *Deling og andre tillitsbrudd på sosiale medier*. Presentasjonen er inndelt i de tre hovedtemaene med tilhørende funn oppsummert punktvis.

5.1.1. Det sosiale med sosiale medier

1) Tidligere forskning finner at ungdom skaper og opprettholder relasjoner i sin bruk av sosiale medier (Hellevik og Øverlien, 2013), noe funnene i denne studien underbygger. Giddens' «utleiring» knyttes til hvordan relasjoner «løftes ut» av lokale kontekster gjennom «ekspertsystemet» internett (Giddens, 1995). Den «dynamiske» kommunikasjonen Svennevig

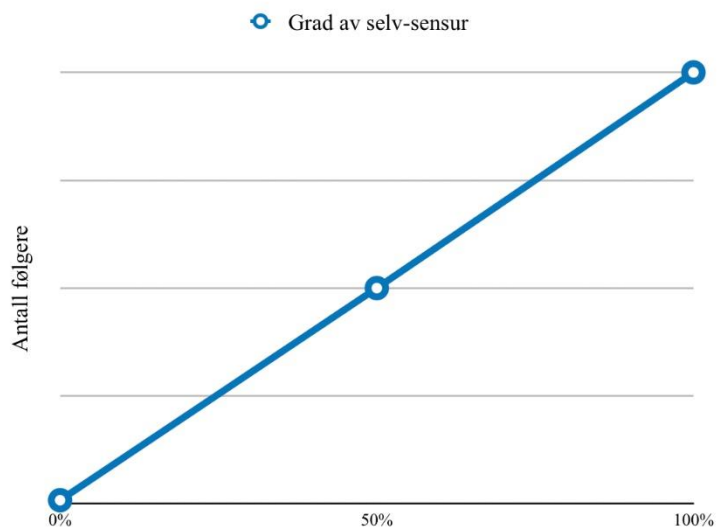
(2009) beskriver er en del av hvordan «ekspertsystemet» muliggjør relasjoner på tvers av Giddens «tid og rom» (Giddens, 1995).

2) Funnene viser en lavere terskel for formidling av følelser gjennom sosiale medier enn i den fysiske verden. Goffmans (1992) «faux pas» viser hvordan dette kan føre til ubehageligheter i ettertid, og den «fysiske barrieren» (Svennevig, 2009) mellom mennesker som pc og mobiltelefon er kan være årsaken til den nevnte terskelen.

5.1.2. Inntrykksforvaltning på sosiale medier

1) Det er funnet en bruk av «inntrykksstyring» (Goffman, 1992) på Instagram, hvor publikumstilgangen styrer det inntrykket som gis. Funnet underbygges av tidligere forskning med samme anvendelse av Goffmans «on stage» og «off stage»-metafor (Aas-Hansen, 2015). Jeg tilføyer her et eget begrep, som jeg kaller «middlestage», til Goffmans (1992) metafor om «on stage» og «off stage», for å nyansere denne bruken av «områder». Begrepene representerer det tredelte området på Instagram, hvor graden av «inntrykksstyring» eller 'selvsensur' øker i takt med 'følger'-antallet. Jeg har i den sammenheng konstruert et diagram for å illustrere hvordan denne selvsensuren fungerer (fig. 5.1. 'Grad av selvsensur'):

- 1) «Off stage» er i fig. 5.1. representert som 0% selvsensur.
- 2) «Middlestage» representerer en selvsensur på 50%.
- 3) «On stage» representerer en fullstendig selvsensur, vist som 100% i fig. 5.1.

Figur 5.1.

2) Resultatene viser at det utføres en «refleksiv prosess» (Giddens, 1995) i fremstillingen av seg selv i sosiale medier i form av organisering og re-organisering av innhold. Giddens' (1995) «refleksive selv» gjør seg gjeldende også ved at «kroppen» dras inn i denne prosessen. Re-organisering finner sted når «ny informasjon» (Giddens, 1995) i form av at 'likes' ikke oppnås i ønsket mengde. Funnene illustrerer også en form for «idealiserings» (Goffman, 1992) hvor normer og trender på sosiale medier påvirker hvordan de brukes. Fenomenet gir seg også

utslag i en «negativ idealisering» (Goffman, 1992) ved å følge trender som gir negative tilbakemeldinger til brukere. Tidligere forskning viser til et ønske om bekreftelse som forklaring på denne norm-implementering (Aas-Hansen, 2015), noe denne studien også finner.

3) Funnene viser en «sosial stelling» (Aalen, 2015) i form av ‘positive kommentarer’ mellom brukere av sosiale medier, med den hensikt å både styrke relasjoner og tydeliggjøre for andre at de eksisterer. Det er også funnet en tendens til at fenomenet kan forklares som «beskyttende» (Goffman, 1992) ovenfor jevnaldrende på sosiale medier i form av det Goffman (1992) kaller «taktfullhet». Funnene tyder likevel på at denne «taktfullheten» kan påvirke troverdigheten til handlinger på sosiale medier i negativ retning. Dette stammer fra en svikt i «områdekontrollen» (Goffman, 1992) som kan føre til en usikkerhet rundt ektheten av en vennlig handling på sosiale medier.

5.1.3. Deling og andre tillitsbrudd på sosiale medier

1) Funnene avdekker en praksis med spredning av innhold som betegnes som mobbing med sin ‘opplevd gjentakende’-effekt. Dette underbygges av samsvarende funn i tidligere forskning (Augestad, 2016). Delingspraksisen bryter med ungdoms «mystifikasjon» og «sfære» (Goffman, 1992) med tap av respekt og skam som mulig resultat. Fenomenet betegnes av meg som en *avmystifisering* som skaper utrygghet i hverdagen. Delingspraksisen er en ny type «risiko» (Giddens, 1999) og funnene tyder på at denne «risikoen» kan påvirke hvordan ungdom forholder seg til omgivelsene sine.

2) Videre er det funnet en delingspraksis i nære relasjoner hvor Giddens’ (1995) «aktive tillit» beskriver effekten praksisen har. Resultatene viser en tendens til at delingspraksisen tillegges komisk verdi, på tross av de følger den kan ha for de som opplever det. Goffmans (1992) «opptredener» og «lag» henviser til «forsvarsmekanismer» og «dramaturgisk disiplin» (Goffman, 1992), når uventede hendelser oppstår og en omstilling må gjøres som resultat av delingspraksisen.

3) Studien finner at mobbing gjennom anonyme brukerkontoer er et relativt hyppig fenomen. Muligheten for et stort antall tilskuere på sosiale medier skaper en ‘opplevd gjentakende’-effekt for ofre. «Barrieren» (Svennevig, 2009) i kommunikasjon på sosiale medier sees som en faktor som senker terskelen for mobbing. Goffmans (1992) «selvmotsigende roller» og «angiver»-teori viser at slike handlinger kan være ødeleggende for miljøet på en skole.

5.2. Refleksjoner rundt forskningsprosessen

Temaet *Ungdom og sosiale medier* er et valg jeg er fornøyd med og ikke ville endret på om jeg skulle valgt på nytt. Det var likevel en utfordrende prosess å avgjøre hvilket tema jeg ønsket å fordype meg i. I samtale med en venninne som er lærer snakket hun om mobbing på sosiale medier. Hun fortalte om den utfordringen hun og andre lærere møter med tanke på få med seg hva ungdommene driver med på internett. Denne samtalen vekket interessen min for temaet fordi jeg gjennom studietiden har syntes at arbeid med ungdom er et interessant felt.

Den ferdige problemstillingen slik den står i dag er et resultat av flere forsøk på presis og spiss formulering. Den er også et resultat av at temaet i studien gjorde en dreining fra et større fokus på mobbing til et mindre fokus. Jeg er fornøyd med valget av problemstilling, selv om jeg i ettertid mener at en avgrensning i forhold til hvilke sosiale medier som undersøkes kunne vært gunstig. Resultatet av valget kan være en mindre inngående beskrivelse av atferden på de ulike sosiale mediene enn det kunne vært med en annen problemstilling. Den kvalitative forskningsmetoden ble valgt på bakgrunn av at problemstillingen undersøker ungdoms eget bruk og beskrivelser av dette. Den beste måten å svare på dette ble gjennom ungdoms egne erfaringer.

Det er gjort et valg om å begrense det teoretiske rammeverket til to teoretikere, med en inngående beskrivelse og presentasjon av deres teorier. Dette valget ble gjort på bakgrunn av problemstillingen i studien som omhandler beskrivelser av 'sosiale medier'. Sosiale medier handler om interaksjon mellom mennesker, og er et relativt nytt fenomen i samfunnet i dag. Goffmans metaforer gir en detaljert beskrivelse av sosial interaksjon, noe som tilbyr en rik «verktøykasse» når sosial handling analyseres. Når det kommer til valget av Giddens begrunne det med at hans beskrivelse av det moderne samfunnet gir et unikt innblikk i hvordan ulike prosesser i samfunnet påvirker ned på individnivå. Å ha med denne teorien gir en dybde til det moderne samfunnet som sosiale medier både er og eksisterer i. Jeg tenker ikke at dette valget er noe jeg ville endret på om jeg skulle gjort denne studien på nytt. Gjennom analysen fikk jeg brukt store deler av teorien og den var nyttig for å belyse og diskutere de forskjellige måtene ungdom bruker sosiale medier.

5.3. Betydning for praksis og videre forskning

I denne delen av teksten vil jeg se studien i et større perspektiv, og vise hvordan resultatene kan ha betydning for sosialarbeidere og andre som arbeider med ungdom. Avslutningsvis vil fokuset rettes mot videre forskning.

5.3.1. Betydning for praksis

Som forsker ønsker man alltid at det arbeidet man har utført skal gi resultater innenfor feltet man forsker på. *Ungdom og sosiale medier* er et tema jeg mener alle som arbeider med både barn og unge har nytte av kjennskap til. Resultater fra studien viser at måten ungdom bruker sosiale medier på er komplisert og til tider omfattende. Sosiale medier er relativt nytt sett i samfunnsperspektiv, og det er en del av ungdoms oppvekst. Denne studien vil gi et bidrag til innsikten i bruken av sosiale medier og dens påvirkning på ungdoms hverdagsliv.

Funnene fra studien er relevante for praksis fordi de viser ungdommenes hverdagsliv, og hvordan de samhandler med andre på sosiale medier. Jeg vil også trekke frem noen sentrale funn for å vise hvordan studien kan bidra til endring av praksis:

- 1) Et særdeles viktig punkt er funnet som tyder på en utrygghet i ungdoms hverdag som følge av praksisen med deling av bilder og videoer uten tillatelse. Den endringen av praksis jeg mener kan være en mulighet her er å gi ungdom en skolehverdag uten mobiltelefoner. Det er grunn til å tro at dette kan ha positiv effekt på utryggheten de beskriver. Det løser ikke problemet med delingspraksisen, men jeg mener det kan være et steg i riktig retning av å gjøre hverdagen tryggere for ungdom i skolen.
- 2) Jeg vil også trekke frem de funn som tyder på en lavere terskel for formidling av følelser gjennom sosiale medier. Jeg mener at dette funnet kan være en mulighet for sosialarbeidere og andre som arbeider med ungdom. Om man skaper et «rom» for ungdom på sosiale medier hvor de kan møte trygge voksne, kan den nevnte terskelen øke sannsynligheten for at ungdom tar kontakt når de befinner seg i vanskelige livssituasjoner. Healy (2012) mener at en viktig del av sosialt arbeid er å konstruere arbeidet på en måte som er hensiktsmessig for de individer eller grupper man arbeider med. I tråd med dette vil den hensiktsmessige tilnærmingen i forhold til ungdom bety å være der ungdom er. For å si det med ordene til en informant så 'er' de på sosiale medier «overalt, når som helst».

5.3.2. Videre forskning

Bruk av sosiale medier er et relativt nytt fenomen. Videre fremover vil undersøkelse av trender og normer på sosiale medier være et interessant tema å forske på. Ungdommene i studien har en rik og spennende talemåte. Dette språket var ikke relevant for å svare på problemstillingen i denne studien, men vil være et interessant fenomen å utforske videre. Denne studien avdekker at det eksisterer en utrygghet rundt bruken av sosiale medier. Det vil

være interessant å forfølge videre hvordan denne utryggheten virker inn på «ungdomsliv» i dag, og deres opplevelse av trygghet.

Litteraturliste

- Aakvaag, Gunnar C. (2010). *Moderne sosiologisk teori* (2. opplag). Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Aalen, Ida (2015). *Sosiale medier*. (1. utg.). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke
- Aas-Hansen, Sunniva (2015). *Perfekt På Insta, Stygg På Snap. En Undersøkelse Av Unges Bruk Av Instagram Og Snapchat*. (Mastergradsavhandling). Oslo: Universitetet i Oslo.
- Augestad, Pia (2016). *De Sosiale Medienes Skyggesider. Digital Mobbing Blant Ungdom I Et Forebyggende Perspektiv*. (Mastergradsavhandling). Oslo: Universitetet i Oslo.
- Berg, B., Ellingsen, I.T., Levin, I., Kleppe, L.C, (2015). Hva er sosialt arbeid? I I.T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg, L.C. Kleppe (red.), *Sosialt arbeid en grunnbok* (s. 19-35). Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Blaikie, Norman (2015) *Designing social research* (2. utg.). Cambridge: Polity Press.
- Brandtzæg, Petter Bae., Luders, Marika (2009). *Privat 2.0 – Person- og forbrukervern i den nye medievirkeligheten* (SINTEF-rapport A12979). Hentet fra: file:///C:/Users/endre_xbxh8jq/Downloads/SINTEF+A12979.pdf
- Ellingsen, Ingunn T. og Levin, Irene (2015). Det sosiale i sosialt arbeid. I I.T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg, L.C. Kleppe (red.), *Sosialt arbeid en grunnbok* (s. 47-64). Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Giddens, A. (1999). Risk and Responsibility. *The modern law review, 1999* (vol. 62) s. 1-10. DOI: <https://doi.org/10.1111/1468-2230.00188>
- Giddens, Anthony (1995). *Modernity and self-identity - Self and society in the late modern age*. (1. Utg.). Cambridge: Polity Press.
- Goffman, E., Risvik, K., & Risvik, Kjell. (1992). *Vårt rollespill til daglig : En studie i hverdagslivets dramatik* (Ny utg. ed.). Oslo: Pax.
- Hansen, Elisabeth T., Reppe, Hans Petter, Staude, Tone. (2013, 28.08). Norske barn blir mest mobbet i Europa. NRK. Hentet fra: <https://www.nrk.no/>
- Healy, Karen (2012) *Social work methods and skills: The essential foundations of practice* (1.utg). Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Hellevik, Per & Øverlien, Carolina (2013). *Digital mobbing blant barn og ungdom i Norge En kunnskapsoversikt 2013*. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress a/s. Hentet fra: <https://www.nkvt.no/content/uploads/2015/08/digital-mobbing-blant-barn-og-ungdom-i-norge-fulltekst2.pdf>
- Huberman, A. Michael, Miles, Matthew B., Saldana, Johnny. (2014). *Qualitative Data Analysis – a methods sourcebook*. (3. utg.). USA: SAGE Publications.
- Jacobsen, Michael Hviid., Kristiansen, Søren (2002) *Erving Goffman – sociologien om det elementære livs sociale former* (1. utgave). København: Hans Reitzels Forlag A/S.
- Kaspersen, Lars Bo. (1995) *Anthony Giddens – introduktion til en samfundsteoretiker* (1. opplag). København: Hans Reitzels Forlag A/S.

- Kleppe, Lise (2015). Kunnskap i sosialt arbeid. I I.T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg, L.C. Kleppe (red.), *Sosialt arbeid en grunnbok* (s. 19-35). Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Knapstad, Marit & Ulriksen, Robin (2016). *Digital mobbing: Kunnskapsoversikt over forskning på effekter av tiltak*. Folkehelseinstituttet. Hentet fra: <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2016/digital-mobbing-pdf.pdf>
- Knutsen, Torgeir (2018, 23.03) I Oslo oppgir 774 av byens barn at de ble mobbet på skolen. *Aftenposten*. Hentet fra: <https://www.aftenposten.no/osloby/i/e1ylrR/I-Oslo-oppgir-774-av-byens-barn-at-de-ble-mobbet-pa-skolen>
- Kunnskapsdepartementet (2017, 15.02). Nulltoleranse mot mobbing lovfestes. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/nulltoleranse-mot-mobbing/id2539079/>
- Medietilsynet. (2018). *Barn og medier 2018, 9-18-åringer om medievaner og opplevelser*. Hentet fra: <http://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2018-barn-og-medier>
- Messa, Iselin J., (2015). *Digital Mobbing Blant Ungdom: En Kvalitativ Intervjustudie Om Ungdommers Opplevelse Av Digital Mobbing*. (Mastergradsavhandling). Lillehammer: Høgskolen i Lillehammer.
- Nome, Dag (2011). Skolen – mellom ungdom og sosiale medier. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 01/2011 (volum 95), s. 70-78. URL: <https://www-idunn-no.eazy.uin.no/npt/2011/01/art05>
- NSD (2018, 31.08). *Samtykke*. Hentet fra: <http://www.nsd.uib.no/personvernombud/hjelp/samtykke.html>
- Nulltoleranse og systematisk arbeid. (2017). Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa (<https://lovdata.no/LTI/lov/2017-06-09-38>). Hentet fra: <https://lovdata.no/lov/1998-07-17-61>
- Rajah, Jathushiga B., (2018, 22.01.). *Helsesøster Tale (38) når 40.000 gjennom Snapchat*. Hentet fra: <https://frifagbevegelse.no/nyheter/helsesoster-tale-38-nar-40000-gjennom-snapchat-6.158.524896.ec9dd78927>
- Ryen, Anne. (2011). Ethics and qualitative research. I Silverman, David (Red.), *Qualitative Research* (3. utgave, s. 416-438). London: SAGE Publications.
- Strandheim, Madeleine (2016). *Digital mobbing og dens utøvere - En kvantitativ studie av digital mobbing blant ungdom i Telemark*. (Mastergradsavhandling). Hentet fra: <https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2438650/2016Madeleine%20Strandheim%20-%20Master-2016.pdf?sequence=2>
- Svennevig, Jan (2009). *Språklig samhandling, innføring i kommunikasjonsteori og diskursanalyse*. (2. utg.). Fargernes: Cappelen Damm AS.
- Tjora, Aksel (2013). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (2. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Tokunaga, Robert S. (2010). Following you home from school: A critical review and synthesis of research on cyberbullying victimization. *Computers in human behaviour*, volume 26 (issue 3), s. 277-287. Doi: <https://www.sciencedirect.com/science/journal/07475632>

Tucker, K. (1998). *Anthony Giddens and modern social theory*. London: Sage.

Widerberg, Karin (2011). Med samtalen som utgangspunkt, om veivalg og kunnskapsmuligheter ved intervjuing. I Album, D., Hansen, M.N., Widerberg, K. (Red.), *Metodene våre, Eksempler fra samfunnsvitenskapelig forskning* (1. Utg. s. 219-234). Oslo: Universitetsforlaget.

Woldsdal, Nicolay (2016, 09.02). Digital mobbing er et økende problem. *NRK*. Hentet fra: <https://www.nrk.no/kultur/digital-mobbing-er-et-okende-problem-1.12793525>

Østvang, Kirsti (2016, 29.01) Hvordan bruke Snapchat?. *Din side*. Hentet fra: <https://www.dinside.no/mobil/hvordan-bruke-snapchat/60986076>

Vedlegg 1, intervjuguide:

Intervjuguide «mobbing på sosiale medier»

(Gå gjennom samtykkeskjema, be om tillatelse til å ta opptak, understreke at deltagelse er frivillig og at deltager kan trekke seg når som helst.)

Har du noen spørsmål før vi setter i gang?

1: Hvilke sosiale medier bruker du? (hva brukes mest og hvorfor – hva brukes minst og hvorfor?)

2: Hvordan sjekker du sosiale medier?

3: Når og hvor gjør du det? (Alltid? I timene på skolen? Hjemme?)

4: Hvor ofte gjør du det i løpet av dagen, tror du?

5: Hvorfor bruker du sosiale medier?

2: Hvor viktig er det å få være med på sosiale medier? (Forskjellige grupper, få tilgang til kontoer, chater osv.)

3: Hva tenker du at nettmobbing er?

4: Hvis man ikke får være med i en gruppe – kan det være en slags moderne form for mobbing?

5: Hvordan kan man være slemme mot hverandre på nett? Har du noen eksempler på det som du vet om?

(Grave i eksempler, få spesifikke forklaringer, meningen bak ord og uttrykk, reaksjoner)

6: Har du opplevd noen av disse tingene selv – eller vet du om noen som har opplevd det? (Hvis ja, beskrive om mulig/ønskelig hva som skjedde, hvordan det foregikk, tanker og følelser)

Om ikke, still disse kontrollspørsmålene:

- Har du opplevd at noen har lagt ut et bilde av deg som du ikke ville skulle legges på nett?
- Har du opplevd at folk du kjenner ikke inviterer deg inn i grupper eller chater? (følg opp med å gå inn i det som kommer frem)

7: Har du noen gang gjort noe på nett som du i ettertid tenker kan ha såret andre? (Hvis ja, hva? gå i dybden)

8: Nå har vi gått gjennom alle spørsmålene: er det noe vi ikke har snakket om som du har lyst til å si noe om?

Takke for deltagelse, og spørre om muligheten til å ta kontakt i ettertid om det er noe spesielt ved svarene som trenger utdyping.

Hilde Berit Moen
Postboks 1490
8049 BODØ

Vår dato: 16.01.2018

Vår ref: 57848 / 3 / LAR

Deres dato:

Deres ref:

Tilråding fra NSD Personvernombudet for forskning § 7-27

Personvernombudet for forskning viser til meldeskjema mottatt 18.12.2017 for prosjektet:

<i>57848</i>	<i>Hvordan foregår mobbing på sosiale medier</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Nord universitet, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Hilde Berit Moen</i>
<i>Student</i>	<i>Heidi Stenkløv</i>

Vurdering

Etter gjennomgang av opplysningene i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon finner vi at prosjektet er unntatt konsesjonsplikt og at personopplysningene som blir samlet inn i dette prosjektet er regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. På den neste siden er vår vurdering av prosjektopplegget slik det er meldt til oss. Du kan nå gå i gang med å behandle personopplysninger.

Vilkår for vår anbefaling

Vår anbefaling forutsetter at du gjennomfører prosjektet i tråd med:

- opplysningene gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon
- vår prosjektvurdering, se side 2
- eventuell korrespondanse med oss

Meld fra hvis du gjør vesentlige endringer i prosjektet

Dersom prosjektet endrer seg, kan det være nødvendig å sende inn endringsmelding. På våre nettsider finner du svar på hvilke [endringer](#) du må melde, samt endringsskjema.

Opplysninger om prosjektet blir lagt ut på våre nettsider og i Meldingsarkivet

Vi har lagt ut opplysninger om prosjektet på nettsidene våre. Alle våre institusjoner har også tilgang til egne prosjekter i [Meldingsarkivet](#).

Vi tar kontakt om status for behandling av personopplysninger ved prosjektslutt

Ved prosjektslutt 20.05.2018 vil vi ta kontakt for å avklare status for behandlingen av personopplysninger.

Se våre nettsider eller ta kontakt dersom du har spørsmål. Vi ønsker lykke til med prosjektet!

Dokumenter er elektronisk produsert og godkjent ved NSD's nåtter for elektronisk godkjenning

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

Bakgrunn og formål

Jeg skriver en masteroppgave om mobbing på sosiale medier blant ungdom. Siden du er en ungdom vil jeg intervju deg om dine opplevelser på sosiale medier.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Deltagelsen er et intervju som varer i 20-30 minutter. Spørsmålene handler om vaner på sosiale medier, nettmobbing og dine tanker og opplevelser. Om det er greit for deg vil det bli brukt lydopptaker, det bestemmer du.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Den eneste som har tilgang til opplysninger om deg som person er meg. Når intervjuet er skrevet om til tekst, vil veilederen min lese denne teksten. Den vil ikke inneholde verken navn eller andre personlige kjennetegn.

Når masteroppgaven er ferdig vil det ikke være mulig for noen å kjenne deg igjen. Det vil kun stå noe slikt som «informant 1» eller «deltager 1» når ting fra intervjuet blir presentert.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 15.05.18. All informasjon og opptak vil bli anonymisert og opptak slettet når prosjektet er ferdig.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med Heidi Stenklov, mail: [redacted] Veileder er Hilde Berit Moen, førsteamanuensis ved Nord Universitet, kontakt: [redacted]

Studien er godkjent av Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

☐	På intervju
☐	Med lydopptak

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 4, samtykke foreldre og ungdom under 16 år:

Informasjonsskriv og samtykkeskjema til foreldre/foresatte

Jeg skriver en masteroppgave om mobbing på sosiale medier og er interessert i å intervju ungdommer på 15-16 år.

Ungdommer under 16 år må ha samtykke fra foreldre/foresatte for å delta i prosjektet.

De som blir intervjuet er de som melder seg til meg, de blir ikke valgt ut av spesielle grunner, jeg ønsker å snakke med dem om deres erfaringer og opplevelser. Undersøkelsen er ikke en del av ungdomsskolens arbeid, all deltagelse er frivillig og kan trekkes på hvilket som helst tidspunkt.

I intervjuet ønsker jeg å bruke båndopptaker, men kun hvis ungdommen gir tillatelse til dette. Opptaket vil bli slettet ved prosjektets slutt (20.05.18) og skal kun brukes av meg.

All personlig informasjon som kommer frem i intervjuet vil bli anonymisert.

Intervjuet varer i underkant av 30 minutter.

Dersom du har spørsmål til studien, eller vil se spørsmålene som skal stilles, ta kontakt med Heidi Stenklov på telefon eller e-post: [REDACTED].

Veileder i studien er Hilde Berit Moen, førsteamanuensis, Nord Universitet

(Studien er godkjent av Norsk senter for forskningsdata.)

Samtykke til deltakelse i studien

Foreldre/foresattes samtykke til barnets deltagelse:

Navn på deltager:

Jeg/vi har mottatt informasjon om studien og samtykker til at barnet kan delta om han/hun ønsker det.

(Signert av foreldre/foresatte, dato)

Ungdom:

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

(Signert av ungdom, dato)

Eventuelle kommentarer fra foreldre/foresatte: